

ΠΑΝΔΩΡΑ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΕ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ

Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ, Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ, κλπ.

ΤΟΜΟΣ ΔΕΚΑΤΟΣ.

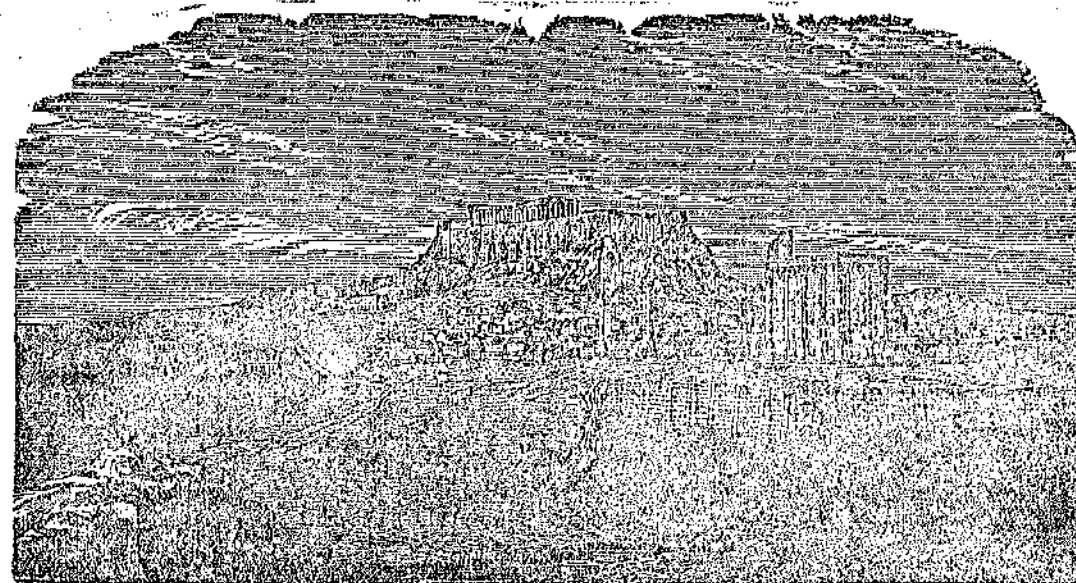
ΑΠΟ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1859 ΜΕΧΡΙΣ ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1860.

ΑΘΗΝΑΙΝ.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Σ. ΠΑΥΛΙΔΟΥ.

1860.

ΠΑΝΔΩΡΑ

15 ΑΠΡΙΛΙΟΥ, 1859.

ΤΟΜΟΣ Γ.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 218.

Ο ΠΟΙΗΤΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

του 1859 έτους.

—o—

Κατά τὰ ελθισμένα, τὴν 25 Μαρτίου ἐγένετο ἐν τῷ Ὁθωνεῷ Πανεπιστημίῳ ἡ τελετὴ τοῦ ποιητικοῦ διαγωνισμοῦ. Εἰσηγητὴς δὲ τῶν ἀγωνοδικῶν ἦν, ὡς καὶ τὸ προηγηθὲν ἔτος, ὁ Κ. Κ. Παπαδόπουλος, ὅστις ἀνέγνω εἰς ἐπίμωον πολυπληθοῦς ἀκροατηρίου τὴν παρατιθεμένην ἔκθεσιν.

Κατὰ τὴν ἔκθεσιν ταύτην τὸ Ῥάλλειον γέρας οὐδενὶ τῶν διαγωνισθέντων ἀπενεμήθη, ὡς συνέβη καὶ ἄλλοτε δις, διότι τὰ ἔργα αὐτῶν ἢ δὲν ἦσαν πλήρη ἢ ἐθεωρήθησαν ἀνάξια βραβεύσεως· ἐπηρεάθησαν δὲ ὅτε ποιήσας τὴν τραγωδίαν οἱ Κυψελίδαί, καὶ ὁ ποιητὴς τῆς λυρικῆς συλλογῆς τῆς ἐπιγραφομένης Μελέται ποητικαὶ καὶ πατριωτικαί.

Πρὸς τούτοις οἱ ἀγωνοδίκαι ἀπεφάσισαν καὶ ἄλλο τι τιμῶν πολὺ καὶ τὴν κρίσιν καὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν ἀπεφάσισαν, λέγομεν, ὁ μὲν στέφανος νὰ σταλῇ τῇ χήρᾳ τοῦ ἀοιδίμου ποιητοῦ Ζαλοκώστα, δις στεφθέντος καὶ δις ἐπαινεθέντος κατὰ τὸν ποιητικὸν διαγωνισμόν,

νὰ παρακληθῇ δὲ καὶ ὁ ἀγωνοθέτης ὅπως ἐπιψηφίσῃ τὰς χιλίας δραχμὰς τῇ οἰκογενεῖᾳ τοῦ αὐτοῦ ποιητοῦ. Ἴδου ἡ ἔκθεσις·

Ἐπιμοτάτη Ὀμήριε.

Αἱ γενεαί, αἱ τιμῶσαι τὴν μνήμην τῶν πατέρων, δικαιούνται μόναι νὰ τιμηθῶσι ποτε ὑπὸ τῶν ἀπογόνων. Καὶ ἂν δὲν κινήσασαν νὰ πράξωσι τι γενναῖον, μαρτυροῦσι τοῦλάχιστον ὅτι αἰσθάνονται τῆς ἀρετῆς τὴν ἀξίαν· τὸ δ' αἰσθημα τοῦτο δὲν ἀναπληροῦν μὲν τὴν μεγαλοφυίαν, πολλὰκις ὅμως παρασκευάζει αὐτήν, διότι τοῦ ἀγαθοῦ μέλλοντος οὐδεὶς ὑπάρχει οἰωνὸς ἀσφαλέστερός· τῆς πρὸς τὰ πατρια κατορθώματα εὐλαβείας. Τούτου ἕνεκα ἡ τῆς ἐθνικῆς ιστορίας μελέτη ἀλάνθαστόν ἐστι τεκμήριον ὀργάντος ἐθνικοῦ βίου· καὶ τούτου πάλιν ἕνεκα τὰ ἔθνη, τὰ ἔχοντα τὴν συνείδησιν τοῦ μέλλοντος αὐτῶν, τιμῶσι τὴν μνήμην τοῦ παρελθόντος διὰ πανηγύρεων, αἵτινες οὐδ' αὐταὶ εἰσὶν ἄλλο ἢ ιστορικαὶ ἐθνικαὶ ιστορίαι οὐχὶ γραφομένη ὑπὸ ἀνδρῶν ἐνάσι, ἀλλ' ὑπὸ λαῶν θλιωμένων, ἐν μνημοσύνοις καὶ παρατάξεσιν, ἐν δακρύοις ἕνεκα τῶν παθμάτων τῶν πατέρων ἡμῶν, ἐν ἀγαλλιάσεσιν ἕνεκα τῶν ἀγαθῶν ἅπερ ἡμῶν κατεκλιροδότησαν.

Τοιαύτη ἐστὶν ἡ σήμερον πανηγυριζομένη ἐορτή, καθ' ἣν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, ἀπὸ περῶτων μέχρι περῶτων γῆς, μιᾶ φωνῇ καθικατεύει τὸν Ἰψιστον Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἀναπαύσεως μὲν τῶν ψυχῶν τῶν ἕνεκα τῆς ἀπελευθερώσεως ἡμῶν ἀποθανόντων, ὑπὲρ τῆς

κατευδύσσεως δὲ καὶ συμπληρώσεως τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς παλιγγενεσίας ἡμῶν. Πᾶν δ' ὅ,τι δύναται νὰ κρατῶν τὸ αἶσθημα τῆς ἐθνικῆς ἐνότητος, τὸ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην προεδρεύον ἀπάντων ἡμῶν τῶν διανοημάτων καὶ πόθων, συντελεῖ εἰς τὴν προσήκουσαν αὐτῆς διακόσμησιν. Καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα εὐτυχιστάτην ἐθεωρήσαμεν τὴν ἰδέαν, ἣν συνέλαβεν ὁ φιλόμουσος Ἀμβρόσιος Στεφάνου Ράλλης, ὁρίσας ὅτι κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην θέλει ἀποδοῦσθαι ὁ παρ' αὐτοῦ κατ' ἐνιαυτὸν πλεούμενος ποιητικὸς στέφανος. Εἰς τὸν στέφανον τοῦτον ἀφορῶντες, συντρέχουσιν ἐνταῦθα ἀγωνιστὰ ἀπὸ πάσης ἑλληνικῆς γῆς ἢ δ' ἐξέτασις τῶν ἔργων αὐτῶν παρέχει ἀφορμὴν λόγων περὶ ποιήσεως, περὶ γλώσσης, περὶ ἀναμνήσεων, περὶ ἐλπίδων, περὶ ὄλων ἐν γένει τῶν στοιχείων τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς τοῦ ἔθνους ἐνότητος, δι' ἧς ἡσήμεραι παρασκευάζονται ἡ τελευταία καὶ ὀριστικὴ αὐτοῦ ἀποκατάστασις ὥστε ὄντως Πανελλήνιος ὁ ἀγὼν, Πανελλήνιος καὶ ἡ τοῦ λόγου ὑπόθεσις, καὶ προσφύες ἄρα συμπλήρωμα τῆς πολιτικῆς ἐορτῆς ἢ παρούσα φιλολογικὴ τελετή. Προσφύεσται δὲ καὶ κατ' ἄλλον λόγον διότι ἄπαν τὸ πλῆθος τοῦτο, ὅπερ, ἄμα ἐξελλὸν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἰψίστου, συνῆλθεν εἰς τὸ τέμενος τοῦτο τῶν Μουσῶν, ἵδεν μαρτυρεῖ ἄραγε τὴν κοινὴν συνειδήσιν, ὅτι διὰ τοῦ θρησκευματος καὶ τῶν γραμμάτων δέον πρὸ πάντων νὰ πανηγυρίζωμεν τὴν μεγάλην ταύτην τῆς παλιγγενεσίας ἡμέραν διὰ τοῦ θρησκευματος καὶ τῶν γραμμάτων, δι' ἃν καὶ ἐν οἷς περιεσῶθη ἡ ἑλληνικὴ ἐθνότης;

Ἰπὸ τοιούτων πεπονήσεων ἐνθαρρυνόμενοι, ἀνελάβομεν καὶ ἐφέτος τὴν κρίσιν τοῦ ποιητικοῦ τοῦτου ἀγῶνος, εἰς ἃν, ἕνατον σήμερον τελούμενον, προσήχθησαν περὶ τοῦ βραβεῖου ἀναμιλλώμενα ἑνδεκά ἔργα, ὧν ἰδοὺ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ εἶδη.

- 1) Μυροῖνη καὶ Φῶτος, ποίημα μυθιστορικόν.
- 2) Κλεινίας καὶ Μαρία, ποίημα μυθιστορικόν.
- 3) ᾠδὴ εἰς τὴν ἀναγραφὴν τοῦ Σίμωνος Σίνα ὡς παλίου ἑλλήνου.
- 4) Λακωνία καὶ Ἰβραῖμ Πισᾶς, ἔπος.
- 5) Τὸ Σοῦλι, ἔπος.
- 6) Σχέδιον τραγικοῦ δράματος.
- 7) Κάρολος Ἀλβεργάιμ, ποίημα δραματικὸν εἰς μέσην τρίαν.
- 8) Ραδιουργίας ὄματα, δράμα εἰς πράξεις ἕξ.
- 9) Στάχυς, συλλογὴ λυρικών ποιήσεων.
- 10) Μελέται ποιητικαὶ καὶ πατριωτικαί.
- 11) Οἱ Κυψελίδαί, τραγωδίαι εἰς πράξεις πέντε.

Τὸ πρῶτον τῶν ποιημάτων ταύτων ἐθεωρήθη ὅλως ἀπαράδεκτον, διότι καὶ πρὸ διετίας ὑποβλήθην ἀπεδοκιμάσθη κατὰ δὲ τὴν ἐν ἔτει 1856 γενομένην ἀπόφασιν, τὴν ῥητῶς εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ἐπιτροπῆς ἐκδηλουμένην, τὰ ἀπαξ διαγωνισθέντα περὶ βραβεῖου ἔργα τότε μόνον γίνονται δεκτὰ εἰς δευτέραν κρίσιν, ὅταν διὰ τῆς πρώτης εἶχον ἐπαινεθῆ.

Καὶ περὶ ἄλλων δὲ τινῶν ἐκ τῶν προκειμένων ἔργων, ἢ ὅλως θέλομεν σιωπήσει ἢ ὀλίγα μόνον θέ-

λομεν εἰπεῖ. Διότι ὠρίσθη μὲν ἄλλοτε ὑπὸ τῶν ἀγωνοδικῶν, ὅτι ἐκάστου τῶν ὑποβλαλλομένων εἰς τὴν κρίσιν αὐτῶν ποιημάτων δέον νὰ γίνηται ἐν τῇ ἐκθέσει ἀνάλυσις ἵνα καταδεικνύονται τὰ ἐλαττώματα καὶ δίδονται αἱ προσήκουσαι συμβουλαί· τοιαύτη δὲ ἦν καὶ τοῦ ἀγωνοθέτου ἡ γνώμη. Ἀλλὰ τῶν τε ἀγωνοδικῶν καὶ τοῦ ἀγωνοθέτου ἡ τοιαύτη προαίρεσις προῦποτίθησιν ὅτι τὰ ἐλαττώματα εἰσι μετὰ προτερημάτων μεγεθυμένα· τοῦτου δοθέντος, ἡ κρίσις καὶ ἡ συμβουλή εἶναι τῶνδε χρησιμοί. Ὅσακις ὅμως, καὶ τοῦτο κατὰ δυστυχίαν συμβαίνει ἐνίοτε, ἡ μὲν κρίσις δὲν δύναται εἰμὴ νὰ καταντήσῃ εἰς συνεχῆ κατὰκρίσιν, ἡ δὲ συμβουλή ἐπαγγέλλεται ἀβουλίαν νὰ συνετίσῃ, τὸ ἔργον τῶν ἀγωνοδικῶν οὐ μόνον οὐδεμιᾶς ὠφελείας πρόξενον γίνεται, ἀλλὰ συνεπάγεται καὶ ἀτοπήματα τινά. Δὲν λέγομεν τι περὶ τῆς ἀνάγκης εἰς ἣν οὗτοι καταδικάζονται νὰ ἐνδιατρίβωσι περὶ πράγματα εὐτελῆ καὶ ἁμουςα· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ κρινόμενος λυπᾶται, θεωρῶν ἐαυτὸν δημοσίᾳ ἐπὶ μακρὸν στηλιτευόμενον, καὶ αὐτὸ τὸ σμῖνον τοῦτο ἀκρατῆριον ἀδικεῖται, ἀκούον παρατηνόμενον τὸν λόγον περὶ ἀγωνισμάτων παιδιᾶς μᾶλλον ἢ σπουδῆς ἀξίω.

Ὁ ἐπιχειρήσας λ. χ. νὰ γράψῃ τὰ κατὰ τὸν Κλεινίαν καὶ τὴν Μαρίαν, στερεῖται καὶ τέχνης καὶ φύσεως ποιητικῆς. Ἡ εὐρεσις αὐτοῦ εἶναι πτωχοτάτη, αἱ εἰκόνες ἀσαφεῖς ἢ ἀπειρόκαλοι, ἡ δὲ γλώσσα καὶ ἡ στιχοιουργία ὄλως ἡμαρτημένα. Ὁ Κλεινίας ἀγαπᾷ πῶς τὴν Μαρίαν καὶ ἀνταγαπᾶται ὑπ' αὐτῆς ἔρχεται δὲ εἰς Ἀθήνας ἵνα ἐκπαιδευθῆ καὶ ἐνταῦθα διατρίβων, μανθάνει ὅτι οἱ γονεῖς τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ ἀναγκάζουσιν αὐτὴν νὰ λάβῃ ἕτερον σύζυγον· ἀπέρχεται λοιπὸν ἵνα προλάβῃ τὴν συμφορὰν, ἀλλὰ φθὰς εἰς τὸν λιμένα τῆς κατοικίας αὐτοῦ, πληροφρορεῖται ὅτι ὁ γάμος ἤδη ἐτελέσθη, καὶ ἐξακολουθεῖ τὸν πλοῦν μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου εὐρίσκει πόνρον ζωῆς παρ' ἀγαθῷ τινι ἀνδρὶ, ὅστις ὅμως ἀποθνήσκει αἰφνης, πηγίεις ἀπὸ ὄστρον ἰχθύος· καὶ τότε ἀποθνήσκει καὶ ὁ Κλεινίας, ἀποθνήσκει καὶ ὁ πατὴρ του, ἀποθνήσκει καὶ ἡ Μαρία· ὁ δὲ ποιητῆς μας, ὀκτωκαιδεκάτης νέος ὢν, σπεύδει νὰ ἐκτραγωδήσῃ ἀπάσας αὐτὰς τὰς συμφορὰς καὶ νὰ ὑποβάλῃ τὸ ἔργον αὐτοῦ εἰς τὸν ποιητικὸν διαγωνισμόν, αὐτὸς πρῶτος ἐμπαίζων τὸ κύημα τοῦτο, ὡς λέγει, τῆς μούσης του, προβλέπων μάλιστα ὅτι καὶ λεκάνης ἴσως λάθωσι χροῖαν οἱ ἀναγνώσται. Ἀξία ἰδίως σημειώσεως εἶναι ἡ περὶ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν ὀλιγορία αὐτοῦ, ἣν ἐνομίσασμεν δέον νὰ ἐπιτιμήσωμεν, διότι πολλοὶ τῶν νεωτέρων στιχοιουργῶν μας, δυσκολευόμενοι νὰ ἐπιτύχωσι τὴν περὶ τοῦτο θαυσιλῆ ἁρμονίαν τῶν προσευτέρων καὶ δοκιμωτέρων, ἀρκούνται προχείρως εἰς τὴν πενιχρὰν συνήχησιν τοῦ ρωνήεντος ἢ τῆς διφθόγγου τῆς ληγουσῆς. Ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας ποιήματι λ. χ. ὁμοιοκαταληκτοῦσι τὸ τετρατὴ πρὸς τὸ εὔρει, τὸ μορφήν πρὸς τὸ τραγῆν, τὸ κρατεῖ πρὸς τὸ κρεῖ, καὶ οὕτω καθέξῃς δι' ὅλου τοῦ ποιήματος, ἐν τῇ ὁμοίᾳ ἀμφεβάλλομεν ἂν ὑπάρχωσι δέκα ὁμοιοκαταληξίαι εὐφωρότε-

ραι τούτων. Ἐνίοτε μάλιστα ὁ ποιητῆς μας, βιάζων τὴν πρὸς αὐτὸν τοσοῦτον δυστροπούσαν συνήχησιν, παραδέχεται κοινούς τινος τύπους, γράφει καλῶς ἀντὶ κλαίει, καὶ πάλιν ὅμως δὲν κατορθοῖ νὰ εὕρῃ σύντροφον τοῦ καλῶς ἐκείνου οἰκειότερον τοῦ ψεύγει.

Τίνα θέλετε νὰ δώσωμεν συμβουλήν εἰς τὸν νέον τοῦτον, ἐκτὸς ἐὰν συμβουλεύσωμεν αὐτῷ νὰ μὴ στιχοιργῇ καὶ πρὸ πάντων νὰ μὴ στᾶλλῃ τὰ ποιήματά του εἰς τὸν ποιητικὸν διαγωνισμόν; Ἀλλ' εἶναι νέος· μάλιστα. Νέοι ὅμως ὑπῆρξαν καὶ ἄλλοι, τὰ δὲ πρῶτα αὐτῶν ἔργα ἐστεροῦντο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς ἐπιτελήτου τέχνης καὶ ἐπιστήμης, ἧς ἔχει χρεῖαν καὶ ἡ ποίησις, ὡς πᾶν ἀνθρώπινον ἔργον, ἀλλ' ὑπεδείκνυον τοῦλάχιστον ὅτι εἰς τὰς νεαρὰς ταύτας ψυχὰς ὑπῆρχε τὸ ἱερὸν τῆς εὐφροῆς πῦρ, ἧτις κατὰ μικρὸν καλλιεργουμένη, ἐμελλε βραδύτερον νὰ παραγάγῃ ἀριστουργήματα. Καὶ μὴ λάθωμεν τοὺς μεγαλητέρους τῆς ποιητικῆς τέχνης μύστας, οἵτινες παντοῦ καὶ πάντοτε εἰσι σπάνιοι· περιορισθῶμεν εἰς ποιητὰς δευτεροβάθιους καὶ τριτεύοντας, ὧν οὐδεμία στερεῖται ἐποχῆ, διότι οὐδεμία ἐποχῆ στερεῖται καρδίας καὶ φαντασίας. Ἰδοὺ Γάλλος ποιητῆς, ὅστις δὲν ἐκτῆσατο ποτὲ τὴν φήμην τοῦ Lamartine, τοῦ Hugo, ἢ τοῦ Alfred de Musset ἢ Hégésippe Moreau. Ὁ δυστυχὴς οὗτος νέος, ὅστις ἐπέπευτο εἰς ἡλικίαν 29 ἐτῶν ν' ἀποθάνῃ ἐν δημοσίᾳ τινὶ τῶν Παρισίων νοσοκομείων, ἔγραψεν, ἐνεακαιδεκάτης μόλις ὢν καὶ τὸν στοιχειοθέτην μετερχόμενος, Ἐπιστολὴν περὶ τυπογραφίας, ἣν πρὸς τὸν Διδάκτον ἀπεθύνη καὶ τῆς ὁμοίας παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸν ὀκτάστιχον ἐπιλογὸν ὡς ἀποκρυσθῆναι τινά δι' ὅσα ψυχρὰ ἠναγκάσθημεν νὰ ἀναφέρωμεν πρὸ ὀλίγου εἰς τὸ φιλόμουσον τοῦτο ἀκρατῆριον·

Hélas ! rouiquoi faut-il qu'atouglant la jeunesse, Comme tous les plaisirs, l'étude ait son ivresse ? Les chefs-d'œuvre du goût, par mes soins reproduis, Ont occupé mes jours, ont enlaidé mes nuits, Et souvent, insensé ! j'ai répandu des larmes, Semblable au forgeron qui, préparant des armes, Avide des exploits qu'il ne partage pas, Siffle un air belliqueux et rêve des combats.

Ἐπαναλαμβάνομεν ὅτι ὁ ποιητῆς οὗτος δὲν εἶναι ἐκ τῶν κορυφαίων τῆς Γαλλίας, καὶ ὅτι ἔγραψε ταῦτα νεώτατος ἔτι, εἰς ἡλικίαν ἐνεακαιδεκά ἐτῶν. Βεβαίως ἄπασα ἢ ἐπιστολὴ ἐκείνη δὲν ἔχει τὴν ἀξίαν τοῦ παρατεθέντος καὶ ἄλλων τινῶν τεμαχίων· ἀλλὰ τὰ τεμάχια ταῦτα ἐμαρτύρουν, ὅτι ἡ φύσις εἶχε προικίσει τὴν νεανικὴν ἐκείνην καρδίαν διὰ ποιητικῆς λύρας, ἧτις, προσλαμβάνουσα βραδύτερον καὶ τὸ τῆς τέχνης καὶ πείρας ὄδρον, ἐμελλε νὰ μελωδήσῃ τὴν χαριστάτην Μυσοστίδα (le Myosotis).

Παρακλησία τῆς τοῦ προηγουμένου ἔργου εἶναι καὶ τῆς ᾠδῆς εἰς Σίμωνα Σίνα ἢ ἀξία. Εἶναι καὶ αὕτη ἡ ἰδιὴ πρώτη ποιητικὴ ἀπαρχή, ὃ δὲ γράφας μετὰ πολλῆς καὶ ἀξιοπαύτου μετριοφροσύνης ἐπικαλεῖται τὴν ἐπιεικίαν τῶν κριτῶν· ἀλλ' ἐπικαλε-

ται ταύτην ἵνα ἐνθαρρυνθῇ εἰς παραγωγὴν ἄλλων εὐχετότερον καὶ ὑψηλοτέρων προϊόντων του. Ἐρωτῶμεν δὲ ἐὰν συμφέρῃ νὰ ἐνθαρρύνωμεν πρὸς τοιοῦτόν τι αὐτὸν τὸν προομιάζοντα μὲν εἰς τὴν ἀνὰ χεῖρας ἰδίαν ὡς ἐξῆς·

"Πῶδα νὰ ἠδονάμην ἐπαίσιος, Σίμων Σίνα, Καὶ τὸ γένος σου νὰ ψάλλω καὶ τὰ ἔθνη σου ἐκείνα, Ἄτινα ἀνατιθέσθαις ἢ θεότης ἢ γλυκεῖα, Μειδιάσασα σ' ἀφῆκον ὡς ὑπεροχῆς σημεία. Δι' αὐτῶν σὲ ὠραῖζι καλλοῦν θεοῦ μεγάλη, Δι' αὐτῶν ὁ ἱεὺς σου οἶκος ὡς τὸ ῥέον θαλάσσης . . .

Κατωτέρω δὲ, περὶ Ἑλλάδος ὁμιλῶν, βεβαίως ὅτι.

Καὶ σεμνύεται, διότι κατεστάθη βασιλεῖα, Καὶ σκιετῆ, διότι εἶναι ἐλευθέρη πολιτεία, Καὶ ἀγάλλεται εἰς σκῆπτρα βασιλείας τῆς τοῦ πρώτου, Καὶ ὑπὲρ τῆς βασιλείας θύει πλῆν μετὰ κρότου.

Καὶ ἔτι κατωτέρω, ὀρηγῶν τὸν θάνατον τοῦ Ῥήγα, ἐπιφέρει·

Ἄλλὰ σὺ ἔπεσις μάρτυς τῆς ἐλευθερίας πρώτος, Ἐκλαύσων οἱ Ἰφλιόνατοι διὰ σὲ ποικιλοτρόπως, Καὶ σ' ἐβρήσαν ὁ Λόντος, Ὅς ὀρηγεῖ ὁ μὲν τὸν νέον κλυδοκουμῶνιν πόντος.

Καὶ οὕτως ἐφεξῆς δι' ὅλου τοῦ ποιήματος, ἐξ 724 ταιούτων στίχων συγκειμένου. Ὁ ποιητῆς μας εἶναι ἀδυσσος εὐγνωμοσύνης καὶ φιλοπατρίας· τὰ δ' αἰσθήματα αὐτοῦ ταῦτα οὐδένα ἀφίνουσιν ἀνενόηκτον, τὸν Σίμωνα Σίνα οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα πᾶσαν, καὶ τοὺς πρωταθλητὰς τοῦ ἀγῶνος, καὶ τὸν Βασιλέα, καὶ τὴν Βασιλείαν, καὶ τοὺς ὑπουργούς. Ἰφροῖλεν ὅμως νὰ ἠξέσῃ ὅτι τὸ ἐγκώμιον εἶναι μὲν ἀρεστόν, ἀλλὰ τὸ ὁμοιοκαταληκτικὸν ἐπισημαίνει τὸ ὅτι οὐδεὶς ἐπιτελῶν ἐγκώμιον τὸ δὲ ψυχρὸν εἶναι τοσοῦτον μᾶλλον ἐπισημαίνει, ὅσα ὑψηλοτέρων ἀναβιβγᾶται· διότι, du sublime au ridicule il n'y a qu'un pas, εἶπεν ἀνθρωπός τις, ὅστις ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐγνωρίσας τί ἐστὶν ἀληθὲς ὕψος ἐν τῇ κόσμῳ τούτῳ. Πρὸς τοῦτοις ἡ ὁμοιοκαταληξία αὐτοῦ εἶναι μὲν ἐπιτυχεστέρα τῆς τοῦ προηγουμένου ποιήματος, χωλαίνει ὅμως καὶ αὕτη πολλαχού. Ἠκούσατε πρὸ ὀλίγου τὸ παλαιότερον πρὸς τὸ πρῶτος συνδυαζόμενον· ἀλλὰ χού δ' εὐρίσκαμεν τὴν σαθήν πρὸς τὴν μάχην· ὁμοιοκαταληκτοῦσαν, τὸ σκῆπτρον πρὸς τὸ τίχρος, τὸ κλάσμα πρὸς τὸ πρᾶγμα, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Τὰ δύο ἐπόμενα ποιήματα, τὰ ἐπιγεγραμμένα Λακωνία καὶ Ἰβραῖμ Πισᾶς, καὶ Τὸ Σοῦλι, ἱστοροῦσι διὰ στίχων, τὸ μὲν τὰς ἐν ἔτει 1826 ἐπανειλημμένας ἀτυχεῖς κατὰ τῆς Λακωνίας ἐπιθέσεις τοῦ Αἰγυπτίου στρατάρχου, τὸ δὲ τοὺς περὶ τὰ τέλη τῆς προηγουμένης ἑκατονταετηρίδος καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης μεταξὺ τῶν Σουλιωτῶν καὶ τοῦ διαβοήτου πατριῶτου τῆς Ἠπείρου Ἀλῆ Πασᾶ ἀγῶνας. Ἀγαθὴ ἀμφοτέρων ἡ προικίσις· ἀλλὰ τὰ ἔργα αὐτῶν, δυνάμενα νὰ ἔχωσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον ἱστορικὴν τινα ἀξίαν, ποίησις βεβαίως δὲν εἶναι· διότι, κατὰ τὸν Ἀριστοτέλην, «Ὁ ὅτι τὰ γενόμενα λέγειν, τοῦτο ποιητὸν ἔργον ἐστίν, ἀλλ' οἷα ἂν γένοιτο καὶ τὰ δυνατὰ, κατὰ τὸ εἶδος ἢ τὸ

ἀναγκαῖον. Ὁ γὰρ ἱστορικὸς καὶ ὁ ποιητὴς, οὐ τῷ ἢ ἑμμετρα λέγειν ἢ ἑμμετρα διαφέρουσιν· εἴη γὰρ ἂν τὰ Ἡροδότου εἰς μέτρα τεθῆναι, καὶ οὐδὲν ἦτον ἂν εἴη ἱστορία τις μετὰ μέτρου, ἢ ἄνευ μέτρων· ἀλλὰ τούτῳ διαφέρει, τῷ τὸν μὲν τὰ γενόμενα λέγειν, τὸν δὲ, οἷα ἂν γένοιτο. ἢ ἵνα ὤμεν δὲ καθ' ὅλα δίκαιαι, ὀφειλομένην νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τοῦ Σουλίου ἢ στιχοῦργια εἶναι ἀπταιστος, ἀρμονικὴ καὶ γλαφυρά, ἢ δὲ γλώσσα καθαρὰ καὶ ἱκανῶς ἀκριβής, ἐνῶ τὸ παίημα ἢ Λακωνία στερεῖται καὶ τούτων τῶν προτερημάτων.

Τὰ τρία μετὰ ταῦτα ἐρχόμενα δράματα, τὰ ἐπιγεγραμμένα Σχέδιον τραγικοῦ δράματος· Ἀλβεργίμ, καὶ Ραδιοῦργιας θήματα, εἶναι προϊόντα ἐμφανίοντα, ἅπαντα, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον οὐ μόνον ἀγνοῖαν τῶν κανόνων τῆς δραματικῆς ποιήσεως, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν στιχοῦργιαν ἀδεξιώτητα, καὶ τῆς γλώσσας ἀτελῆ εἶδησιν· εὐάριθμοι δὲ τινες ὀλιγώτερον τῶν λοιπῶν ἀνεπιτυχεῖς περικοπιᾶν, δὲν εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἐξαγορεύωσι τὴν ὄλην ἀτέλειαν καὶ ἀτεχνίαν τῶν ἔργων τούτων. ἵνα δὲ πεισθῇ τὸ ἀκροατήριον, ὅτι ἐπιδικῆ μᾶλλον ἢ αὐστηρὰν ἐκφέρωμεν κρίσιν, ἐπιχειροῦμεν ἐνταῦθα τὴν ἀνάλυσιν ἐνός τῶν δραμάτων τούτων, ὅπου εἶναι ἴσως τὸ ὀλιγώτερον τῶν λοιπῶν μέτριον, βεβαίως δὲ ἅπαντων τὸ ἐκτενέστερον, διότι περιλαμβάνει αὐτὸ καὶ μόνον περὶ τοὺς τετρακισχιλίους στίχους.

Ραδιοῦργιας θήματα εἶναι δράμα εἰς πράξεις ἕξ καὶ εἰς ἀνομοιοκαταληκτοὺς δεκατετρασυλλάβους στίχους, ὑπόθεσιν ἔχον ἐπεισοδιῶν τι φανταστικῶν τῶν πρώτων ἡμερῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως· τύπος δὲ τῆς σκηνῆς, αἱ Πάτριαι καὶ ἐν μέρει Ἀγγλικὴ ναυαρχίς ἐν τῷ λιμένι τῆς πόλεως ἐκείνης σταθμεύουσα. Φιλότουρκος τις προῦχων, ὀνόματι Εὐδόκιος, εἶχε θυγατέρα Βασιλάνθη καλουμένην, ἐκ γυναικὸς αὐτοχειρισθείσης, διότι ὁ Βέης τῶν Πατρῶν ἐπιβουλεύθη τὴν τιμὴν αὐτῆς. Ἢ γυνὴ αὕτη ἐκπνεύουσα παρήγγειλεν εἰς τὸν σύζυγόν της νὰ συζύξῃ τὴν Βασιλάνθη μετὰ τοῦ Τιμοθέου, νέου φιλοπάτριδος, θερμῶς δ' ἀγαπῶντος τὴν νέαν κόρην καὶ ἀνταγαπωμένου. Ἀλλ' ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐν Πάτραις τότε σταθμεύουσας Ἀγγλικῆς μοίρας, ὃν καλεῖ ὁ ποιητὴς μας Ὁσμιλίων, ἐρᾷ τῆς Βασιλάνθης σφοδρῶς· ὁ δὲ πατὴρ αὐτῆς Εὐδόκιος ζητεῖ νὰ βιάσῃ αὐτὴν νὰ προτιμήσῃ, ὡς σύζυγον, τοῦ Ἑλλήνος τὸν Ἀγγλον. Ἰπάρχει ἐν τούτοις καὶ φιλία τῆς Βασιλάνθης, ἢ Εὐθυμία, ἣτις ἀγαπᾷ μὲν ἐπίσης τὸν Τιμόθεον, ἀγαπᾶται δὲ ὑπὸ Ρεζερίου, τοῦ μισέλλημος συμβούλου τοῦ Ὁσμιλίων. Ἡ Εὐθυμία λοιπὸν αὕτη, σχεδιάσασα τὴν διαίρεσιν τῶν δύο ἐραστῶν, πρὸς μὲν τὴν Βασιλάνθη λέγει, ὅτι ὁ Τιμόθεός της δὲν εἶναι ὅσον νομιζέται τριστός, διότι προσήνεγκε λάθρα ἐρωτικὴν λατρείαν πρὸς αὐτὴν δὴ ταύτην τὴν Εὐθυμίαν, ὑποσχομένη μάλιστα νὰ καταστήσῃ τὴν φίλην της αὐτόπτην μάρτυρα τῆς λατρείας ταύτης, πρὸς δὲ τὸν Τιμόθεον διαβάλλει τὴν Βασιλάνθη ὡς προκρίνας τὸν μετὰ τοῦ Ἀγγλον Ὁσμιλίων γάμον. Εἰς τινὰ μάλιστα σκηνῇ, τὴν τετάρτην τῆς δευτέ-

ρας πράξεως, ἡ Βασιλάνθη βλέπει τῶντι γονυπετοῦντα εἰς τοὺς πόδας τῆς Εὐθυμίας τὸν ἐραστὴν της, ἀλλ' ἂν καὶ ὁ δυστυχὴς γονυπέτησε μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ βεβαιώσῃ τὴν ραδιοῦργον ἐκείνην νέαν ὅτι δὲν τὴν μισεῖ (ἐννοεῖται δὲ ὅτι δὲν ἐγγυώμεθα ἐὰν ἦτον ἀπαραίτητον νὰ γονυπετήσῃ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ), ἢ Βασιλάνθη οὐδὲν ἦττον παῖθεται περὶ τῆς προδοσίας τοῦ Τιμοθέου καὶ λειποθυμεῖ.

Ἐν τῷ μετὰξὺ ἤρχισαν τὰ πρώτα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως κινήματα. Πολύβιος δὲ τις, φίλος καὶ ἐταῖρος τοῦ Τιμοθέου, εἰσβάλλει μετ' ἐνόπλων εἰς τὰς Πάτρας, ὁ δὲ φιλόπατρις Τιμόθεος, ἕνα ἰδὼν αὐτὸν καὶ ἀκούσας τὰ πολεμικὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἀνδρῶν ἄσματα, ἐνθουσιᾷ καὶ ὀπλιζέται· ἀλλὰ πρὶν κινηθῆ μετ' αὐτῶν, ἀπέρχεται εἰς τὸν οἶκον τῆς ἐρωμένης, οὐχὶ διὰ νὰ ἀποχαιρετήσῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ συμπαραλάβῃ αὐτὴν, ἣτις, ζωσθεῖσα τῶντι τὴν σπάθη καὶ περιβληθεῖσα ὄπλα, ἐτοιμάζεται ν' ἀκολουθήσῃ τὸν ἐραστὴν, ὅτε, διὰ ραδιοῦργιας τοῦ πατρὸς της Εὐδοκίου, φοβουμένου μὴ ἀπολέσῃ τὸν πλοῦτον ἕνεκα τῆς ἐπαναστάσεως, πέμπονται Τοῦρκοι καὶ Ἀγγλοὶ κατὰ τῶν στασιασάντων Πολυβίου καὶ Τιμοθέου, στέλλονται δὲ ὑπὸ τοῦ Ὁσμιλίων καὶ προσωπίδοφόροι τινὲς (διατὶ προσωπίδοφόροι, ἀγνοοῦμεν,) εἰς τὸν οἶκον τῆς Βασιλάνθης ἵνα ἀρπάσωσι ταύτην καὶ μεταφέρωσιν εἰς τὴν Ἀγγλικὴν ναυαρχίδα. Φθάνουσι δὲ οὗτοι κατ' ἦν στιγμὴν ὁ Τιμόθεος καὶ ἡ Βασιλάνθη ἐτοιμάζονται ν' ἀναχωρήσωσι· γίνεται τότε συμπλοκή, καὶ ὁ μετ' Τιμόθεος, πολλοὺς θανατώσας, συλλαμβάνεται ἐπὶ τέλους καὶ ἀπάγεται εἰς τὴν ναυαρχίδα, ἢ δὲ Βασιλάνθη εὐτυχῶς σώζεται ὑπὸ τοῦ Πολυβίου, ὅστις, ἀγνοῶν ποῦ εἶναι ὁ φίλος του, πυρπολεῖ τὴν πόλιν τῶν Πατρῶν, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ταραχὴν φονεύεται ὁ προδότης πατὴρ τῆς Βασιλάνθης Εὐδόκιος, συλλαμβάνεται ὅμως καὶ ὁ Πολύβιος. Ἡ Βασιλάνθη, μαλοῦσα ἡμαντεύουσα τὴν σύλληψιν τοῦ Τιμοθέου, ἀπέρχεται πρὸς τὴν ναυαρχίδα ἐνόπλος αἰτούσα νὰ ἴδῃ αὐτόν· ἐπὶ ταῦτα δὲ σκοπῶ προσέρχεται εἰς τὴν ναυαρχίδα καὶ ἡ Εὐθυμία, ἣν ὁμοῦς ὁ Ρεζερίος, (ὅστις, λαθῶν σχῆμα ἰερέως Ἑλλήνος, κατώρθωσε νὰ μάθῃ ἀπὸ τοῦ στόματός της ὅτι δὲν ἠγαπᾶτο, καὶ ὅτι αὕτη ἠγάπα ἐπίσης τὸν Τιμόθεον) φυλακίζει εἰς ἐν δωμάτιον, καὶ τότε συνεννοεῖται μετὰ τοῦ Ὁσμιλίων περὶ τοῦ θανάτου τῶν δύο αἰχμαλώτων, τοῦ Τιμοθέου καὶ τοῦ Πολυβίου. Ὄθεν ὁ Ὁσμιλίων συγχωρεῖ εἰς τὴν Βασιλάνθη νὰ ἴδῃ τὸν ἐραστὴν, καὶ προσφέρει μάλιστα αὐτῇ δέσμην Ἀγγλικῶν σιγῶν διὰ νὰ διασκεδάσῃ δῆθεν ὁ αἰχμαλώτος. Τὰ σιγῶρα ἦσαν ἐντέχνως δηλητηριασμένα, καὶ ὁ Τιμόθεος μετὰ τινὰς ὥρας, ἀφοῦ ἔπεισε τὴν Βασιλάνθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς ναυαρχίδος, ἀποθνήσκει. Συγχρόνως ἡ ραδιοῦργος Εὐθυμία αἰσθάνεται τύψεις συνειδήτος καὶ παραφερομένη βλέπει τὰ αἱματόφυρτα φάσματα τῆς προδοτικῆς πατρίδος καὶ φίλης, καὶ ζητεῖ νὰ φωνεθῇ, ἀλλὰ σώζεται διὰ τοῦ Ρεζερίου. Κατόπιν ὁ μὲν Τιμόθεος κηδεύεται, ὁ δὲ Πολύβιος καταποντίζεται ὑπὸ τοῦ Ρεζερίου, διαδίδεται δ' ἐν τῇ πόλει

ὅτι ἀμφότεροι ἐκ τῆς λύτης αὐτῶν ἀπεβίωσαν. Ἡ Βασιλάνθη ἔρχεται εἰς τὸν τάφον τοῦ ἐραστοῦ της καὶ αὐτοχειρίζεται, ὁ δὲ Ὁσμιλίων, μετανοήσας καὶ γρονθοκοπῶν τὴν κεφαλὴν, διότι ἀφῆκεν αὐτὴν ν' ἀπέλθῃ ἐκ τῆς ναυαρχίδος, φθάνει εἰς τὸν τάφον πρὶν αὕτη ἐκπνεῖσθαι, καὶ ἐκπνεύουσα λυπεῖ αὐτὴν ἐτι λέγων, ὅτι θέλει καταστρέφει τὸ μοχθηρὸν της γένος. Τί δ' ἀπέγεινεν ἡ Εὐθυμία, ἀδελφάν.

Τοιαύτη ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος, μακροτάτη, ὡς βλέπετε, καὶ σφοδρὰ πολυποικίλος· ὡστε μετὰ δυσκολίας οὐ μικρᾶς ἠδυνήθημεν νὰ συνοψίσωμεν αὐτὴν καὶ ἀπομνημονεύσωμεν. Ὁ δραματοῦργός μας φαίνεται ὅτι, ἢ ἀγνοεῖ, ἢ ὅλως ἐλησμόνησε τὴν θεμελιώδη ταύτην περὶ τραγωδίας παραγγελίαν τοῦ πατρὸς τῆς ποιητικῆς τέχνης, τὴν λέγουσαν· αἴτι δὲ ἐπὶ τὸ καλὸν, καὶ ζῶον καὶ ἄπαν πρᾶγμα, συνέστηκεν ἐκ τινῶν, οὐ μόνον ταῦτα τεταγμένα δεῖ εἶχειν, ἀλλὰ καὶ μέγεθος ὑπάρχειν μὴ τὸ τυχόν. Τὸ γὰρ καλὸν ἐν μεγέθει καὶ τάξει ἐστὶ. Διὸ οὔτε πάμμιζρον ἂν τι γένοιτο καλὸν ζῶον· συγγεῖται γὰρ ἡ θεωρία ἐγγὺς τοῦ ἀναισθήτου χρόνου γιγνομένη· οὔτε παμμέγεθες· οὐ γὰρ ἕμα ἡ θεωρία γίγνεται, ἀλλ' οἴχεται τοῖς θεωροῦσι τὸ ἐν καὶ τὸ ὄλον ἐκ τῆς θεωρίας· οἷον, εἰ μυρίων σταδίων εἴη ζῶον. ἴσπερ δεῖ, καθάπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων καὶ ἐπὶ τῶν ζῶων ἔχειν μὲν μέγεθος, τοῦτο δ' εὐσύντοπον εἶναι· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μύθων, ἔχειν μὲν μήκος, τοῦτο δ' εὐμνημόνευτον εἶναι. ἢ Δὲν εἶναι δὲ μόνον μακροτάτα καὶ εἰς ὑπερβολὴν συγκεχυμένα αἰ περιπέτεια, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον καὶ ψυχραὶ καὶ ἀπίθανοι· ὅπερ τοῦτῳ μᾶλλον λυπηρὸν, ὅση ἢ στιχοῦργια εἶναι ἀσυγκρίτῳ λόγῳ καλῆτέρα τῆς τῶν δύο ἄλλων δραμάτων, ἢ γλώσσα καθαριώτερα, καὶ αἱ εἰδήσεις ἐνίοτε χαρισσαί. Δὲν λέγομεν ὅτι κατ' ὅλα ταῦτα δὲν ὑπάρχουσι πολλὰ τὰ ἐλαττώματα· οἷον,

Ἐτὶ ἕξ μου δὲν σὲ κτεῖν;

λέγει ἐν τῇ δευτέρῃ σκηνῇ τῆς πρώτης πράξεως ὁ Εὐδόκιος πρὸς τὴν θυγατέρα του Βασιλάνθη· καὶ ἐν τῇ αὐτῇ σκηνῇ ἡ Βασιλάνθη βεβαίως ὅτι ὑπάρχει τις,

Ὅστις ποιεῖ νὰ πηθῇ εἰς ἐγχαλιμάτων πῖθον
τὴν τάλανον Ἑλλάδα.

Ἐνίοτε ἀπαντᾶται τὸ ῥῆμα σκούζει καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἀλλ' ἰδοὺ καὶ περικοπή τις, ἣν εὐχαρίστως δυνάμεθα νὰ ἀναγνώσωμεν. Ἡ Τριανταφυλλιά, ἢ γραῖα τῆς Βασιλάνθης τροφός, ἐν σκηνῇ τρίτῃ τῆς ἐκτῆς πράξεως ἀνακράζει ὀρνηθῆσα·

Εἰς τὰς τεθλωμένας τῶν ποταμῶν πλημμύρας
Αἴτινες συνεπῆραν τὰ κἄλλη, καὶ τὰ ῥοδᾶ
Τοῦ δυστυχῆ· μου γένους δὲν ἦτον νὰ συμπῖσω,
Κορμὸς σεσαθραμένος τῆς παλαιᾶς ἐλάτης! . . .
Ἐἶδον τὰ ἔμματα μου νὰ πῶσιν ἐμπρὸς μου
Ἄκ' ὑπὸς καὶ ἱέρους αἰσχυρῶν δορυκτετόρων
Κυπάρισσοι ἱεραῖαι, γιγαντικὰ δένδρα,
Πλάτωνι χορηγούντες τὴν σκιοφόρον δρόσον
Εἰς τοῦς ἀποσταμένους πάσχοντας διαβάται.
Ἄδῃ ἦτο νὰ συμπῖσω κ' ἐγὼ μὰζ' μ' ἐκείνου,
Νυμφῶν, κορῶν καὶ τίκων, ὄραϊων καὶ ἀγρόρων.

Συζήτων κ' ἀδελφοῦ μου τὸν θάνατον πρὶν ἴδω,
Καὶ τίλος τὴν φρικώδη ἐρήμωσιν τοῦ οἴκου,
Ἐνθ' ἄσπεροιστο μετὰ τῆς εὐτυχίας; . . .
Νὰ μὴ γινῶται ὅστις ἡμέρας δουλομάνης
Νὰ διανύσῃ μάλιστ'!

Ἰπάρχουσι καὶ ἕτεράι τινες τοιαῦται περικοπιᾶ· ἀλλὰ, κατὰ δυστυχίαν, σπάνια εἶναι τὰ τοιαῦτα χρυσίου ψήγματα.

Ἡ συλλογὴ λυρικῶν ποιήσεων ἢ ἐπιγεγραμμένη Στάχης, εἶναι προδήλως προῖον νεανικῆς καρδίας, φαντασίας, γλώσσας καὶ ἀπειρίας. Πολλὰ εἶναι βεβαίως τῶν ποιήσεων τούτων τὰ ἀμαρτήματα, τὰ τε γλωσσικὰ καὶ τὰ ἄλλα. Ἐν τῷ ποιηματικῷ τῷ Ἐδῆϊον ἀνασκαιφέν, ὁ ποιητὴς ὑποτιθῆσι τὸν Σωκράτην παρευρεθέντα εἰς τὴν παράστασιν τῶν Νεφελῶν ἐπὶ τοῦ θεάτρου τοῦ Ἡρώδου· ἐν τῇ πρώτῃ στροφῇ τοῦ ποιηματικῶ ὁ Περιηγητής, αὐτὸς λέγοντας ἀφῆσας τὴν πατρίαν, ἢ δὲ μὴ ὑπάρχουσα αὕτη λέξις ἐτέθη ἐνταῦθα ἀπλῶς ἵνα ὀμοιοκαταληκτῆσθαι πρὸς τὴν τυραννίαν. Ὀλόκληρον δὲ τὸ ποιηματικὸν τοῦτο περιέχει ὕβρεις δεινότητος κατὰ Ῥωσσίας καὶ Κεζάρων, κατὰ Γαλλίας, κατὰ Ἀγγλίας, κατὰ Αὐστρίας, κατὰ τοῦ Κλήρου τῆς Ῥώμης, κατὰ τῆς Νεαπόλεως, καὶ κατὰ τίνος ὄχι; ἔτι δὲ ἐκφέρει καὶ δοξασίας τινὰς ἀπαισίας καὶ ὄλως ἀνατρεπτικὰς πάσης κοινωνικῆς τάξεως, ὅπερ ἀεὶ ποτε ἄστοπον, ἰδίως ἀνοίκιστον εἶναι εἰς νέον, καὶ μάλιστα Ἑλλήνα νέον, ὅστις καὶ νὰ γινώσκῃ πρέπει καὶ νὰ μὴ λησμονῇ ποτὲ τὸ τί ὀφείλει ἡ πατρίς αὐτοῦ πρὸς τὰς δυνάμεις ἐκείνας τὰς εὐεργέτιδας. Καθῆκον δὲ ἡμῶν ἀπαραίτητον ἐνομοίωμεν νὰ ἐπιτιμήσωμεν τὴν ἀστοπίαν ταύτην, διότι καὶ ὁ ποιητὴς τοῦ δράματος Ραδιοῦργιας θήματα πνέει μῖσος ἀπρεπέστατον κατὰ τῶν Ἀγγλῶν, καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον ἀπρεπές, ὅση αἱ τοιαῦται περὶ τῆς πολιτικῆς τῶν μεγάλων ἐθνῶν κρίσεις τῶν ποιητῶν μας, εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἐσφαλμένοι. Ἐν γένει δὲ παρατηροῦμεν τοὺς νέους ἡμῶν φοιβολήπτοις ὅτι ἀλλοτριώτητα τῆς ποιήσεως εἶναι ἡ πολιτικὴ, ἢς τὰ θετικὰ ζητήματα, ἵνα διεξαχθῶσι προσορκόντως, δέοντα ἐδάφους στερεοῦ, ὅλως δὲ παραμορφοῦνται μετεωρίζόμενα εἰς τὰ αἰθέρια τῆς φαντασίας ὕψη. Ἀπόδειξις τῆς ἀληθείας ταύτης ἔστω ὁ Βέρανγκερ. Ἐὰν ὑπῆρξέ ποτε πολιτικὸς ποιητὴς, μέγα καὶ μέχρι τινὸς δίκαιον κτησάμενος κλῆρος, εἶναι ἀναμφιβίβως ὁ θαυμάσιος ἐκεῖνος ἀσματοῦργός· ἀλλὰ ὑπῆρξεν ἀρᾷ γε καὶ ἀγαθοῦ τινος εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ πρόξενος; Τί ἐζήτησε κυρίως ὁ Βέρανγκερ, εἶναι ἀδελφάν· διήγαγε τὸν βίον καταπολεμῶν τὴν συναγματικὴν βασιλείαν καὶ πρὸς τὸ δημοκρατικὸν ἀποκλίτων πολιτεύμα. Ὅτε δὲ ἐν ἔτει 1848 ἐξέπληρωθῆσαν αἱ εὐχαι αὐτοῦ, ἐκλεχθεὶς μὲν ἀντιπρόσωπος εἰς τὴν ἐθνικὴν συνέλευσιν παρητήθη ἀμέσως, ἀποτροπαζόμενος τὸ πολιτεύμα, ὅπερ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐπόθησεν ἐρωτώμενος δὲ ὑπὸ τῶν φίλων, διατὶ δὲν χαιρεῖ βλέπων τελευταῖον ἐκπληρωθῆν τὸ δνειρον αὐτοῦ, ἀποκρίνεται, εἴθε ἦτον εἰσέτι δνειρον!

Ἄλλ' ἐπανερχόμενοι εἰς τὰς ἀνὰ χεῖρας λυρικός ποιήσεις, ὁμολογοῦμεν, ὅτι, καὶ τοὶ ἔχουσι πολλὰ τὰ ελαττώματα, ἐπανθῶσιν ἐπ' αὐταῖς αἰσθημὰ τι καὶ χάρις, μαρτυροῦντα ψυχὴν ζῶσαν καὶ πάλλουσαν. Ἰδοὺ λ. χ. ἐν τῶν ποιημάτων τούτων ἀπόσπασμα.

Εἰς ἕμνος πρὸς τὸν Ὑψίστον ἢ φύσις ὅλα εἶναι, καὶ στέλλουσι πρὸς τὸν θεὸν τῆς δόξης των αἰ κρήνη, τὸ ψαμὰ τῆς ἡ ἀπῶν, τὸ μύρον του τὸ ῥόδον, τὸν ἥγῶν του τὸν πένθιμον ὁ τοῦ χωρίου κώδων. Μόνος ἐγὼ μ' ἀπάθειαν παρατηρῶ τὴν φύσιν· οὐδὲ μ' ἀρίσκει ἡ ἀγῆ, οὐδ' ἀγαπῶ τὴν δόξαν, καὶ εἰς τὴν ἀπειροῦ αὐτῆν τῶν ἐντων ἁρμονίαν οὐδὲν προσθέτω θύλακτον καὶ χάριν οὐδεμίαν. Ἐν τούτοις ἄλλοτε κ' ἐγὼ τῆς φύσεως τὰ κἀλλη ἠγάπων, κ' εὐλοπα φαιδρῶς τὸ ἐαρ νὰ προσάλλη καὶ ὁ ἀθῶος ἔρωσ μου νὰ θάλλῃ μὲ τὰ ἄνθη. Ἄλλὰ ταχέως καὶ αὐτὰ κ' ἐκείνος ἐμαρτύρησεν. Ἦ! ἐνομαδομαί, δεκαεὶ ἀνοίξεις εἶχον ἦδη, ὅτε ἐκείνη, ἔτυχε ἐμπρὸς τῆς νὰ μὲ ἰδῆ. Ἦτο πρῶτα ἥρμος, ἐκρινῆ πρῶτα, Ἦ φύσις ἐνεδύτο τὰ ῥῖδα καὶ τὰ ἔα . . .

Κοινοὶ ῥόποι, θέλουσιν ἴσως εἰπεῖ τινες· ἀλλὰ τὰ ἀληθέστερα τῶν αἰσθημάτων μετὰ τοῦ ἀνδρῶπου ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ συνεγεννήθησαν· καὶ ἐπειδὴ εἶναι ἀναπόσπαστα ἀπὸ τῆς φύσεως αὐτοῦ, διὰ τοῦτο, μετὰ τίνος χάριτος ἀδόμητα, δὲν θέλουσι παύσει ποτὲ αὐτὸν εὐφραίνοντα.

Ἰπολιπέται νὰ ἐξετάσωμεν ἔτι δύο ἔργα, τὰς πολιτικὰς καὶ πατριωτικὰς Μελέτας, καὶ τὸ δράμα οἱ Κυβελίδα.

Αἱ Μελέται εἶναι προῖον ἀνδρὸς ὠρῆμου, ἔχοντο γλώσσαν καθαρὰν καὶ κυριολεκτοῦσαν, στιχοῦργίαν ἁρμονικὴν καὶ ἀκριβοῦς, εἰκόνας νέας καὶ εὐγενεῖς, ὄρος ὕψηλόν καὶ γενναῖον. Τὰ προτερήματα ἡμῶς ταῦτα δὲν ἀναφαίνονται, ἐξ ἴσου εἰς ὅλα τὰ προκείμενα λυρικά ποιήματα· εἰς τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν τὸ ὄρος καὶ τὸ μέτρον ἀποβαίνουσι χαῖνα καὶ ἐκλελυμένα, αἱ δὲ ἰδέαι, αἰτίαι, ἄν καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀρίστα ἐκπεφρασμένα, σπανίως εἶναι πρωτότυποι, καταντῶσι πολλάκις ὅπως τετριμμένα καὶ κοιναί. Ἀξιοσημείωτοι κυρίως εἶναι αἱ τέσσαρες πρώται μελέται· ἡ Παντεγνία τοῦ ἀρθρώπου· Χριστιανισμὸς καὶ Πολυθεῖα· ἡ παρὰ τὸ μνημεῖον τοῦ Ἀνακράτους Μοῆ καὶ Καπουκίων ἡ Στροφαὶ εἰς Βύρωνα· ὁ θάνατος τοῦ Ἰβραήμ.

Ἐν τῶν δύο τελευταίων τὸ ἀκροατήριον εὐχαρίστως, ἐλπίζομεν, θέλει ἀκούσει περιμποῦς τινος.

Ἐν τῶν Στροφῶν εἰς Βύρωνα.

Ἦρώων πόλις Μισολόγη, εἰς αἱ οἱ ἔαχαι τοῦ ῥόγγου, Ἐξέπνευσαν οἱ τοῦλιμμένοι, τὸ σῶμα ἔχει ἡ ἄγγλία, Ἄλλ' ἡ μεγάλῃμος καρδία, εἰς αἱ καὶ τὴν Ἑλλάδα μένει. Παρὰ τὸ φλὸν του στοιχείου, Ἐδδοῖ τῆς λύρας ὁ Ἄμφιον, Ὁ μέγας τῶν παθῶν Ἰωγράφος.

Καὶ ἔταν νότος λιγὺς πνέη, Πλησίον μελωδοῖ καὶ κλαίει, τὸ μῦρα, τῆς Σαφούς ὁ τάφος.

Ἀπὸ τὸν βράγον τῆς Αεωλάδος, Ἀπὸ τὰ ζῆν τῆς Ἑλλάδος, Δὸο σκαὶ ἁρμόδον, ζητοῦνται, Ὁ; ἀλλοῦν μὲ ἀλλοῦνα.

Εἰς τὴν βοῶσαν ἠίδα, Ὀρπιῶν καὶ ἀνεμοφοροῦνται!

Ἦμους, λατρίαν τῶν αἰώνων, Μόνον σ' αὐτοῦς ἡ ἔρα μόνον, Δὲν ἔδωκε τὴν εὐτυχίαν, Μήστους τῆς γῆς ἀθανάτου, εἰς τὰς ἀγχιλίας τοῦ θανάτου, Ἐξήτησαν τὴν ἡσυχίαν.

Ἦ φῆμα τῶνομά των στέλλει, Καὶ ἔπου πρῶτον ἀνατέλλει, Καὶ ἔπου δίδει ἡ ἡμέρα, Ἄλλ' ἴσως τῶσον τὸ γλυκὺ των, Ἄσμα δὲν ἔβαλεν, ἂν ἦτον, Ἦ λύπη των ὀλιγοτέρας.

Τῆς τυρλωθείσης ἀηδῶνος, Ἦρεῖ γλυκύτερος ὁ στόνος, Εὐστρωφότερα ἡ φωνὴ τῆς, Ἀπὸ δεινῶν δ' ὀστρέου πάθος, εἰς τοῦ ὀκεανοῦ τὸ βῆθος, Ἐκφύεται ὁ μαργαρίτης!

Ἐκ τῆς μελέτης ὁ θάνατος τοῦ Ἰβραήμ.

Ὅταν αἱ ἦροις τοῦ ἀγῶνος, Τὴν τελευταίαν πνεῦον ἀπόνης, Ἦσῶν τοῦ βίου, πᾶς τις, ὡς ἔχει, Ἐλλῆν ἐκλείπειν τὰ ἔργα, τρέχει, τὸν χρηστὸν ἀνδρᾶ ἔσχατον ἦδη, Πόθῶν νὰ ἴδῃ.

Δόξης μεδίαμα βασιλεύει, Περὶ τὰ χεῖλ' ἡ ψυχὴ δ' ἀπίθει, Ἦραν εἰς νήσους τὰς ἀπλανήδας, Μακάρον, ἔπου ὁ Λεωνίδας, Ὅπου ὁ Ἡόσαρις, Κυριακούλης, Ζῆ καὶ Μιαούλης.

Ὅπως ἰθῶναι σεῖς μεγάλοι, Κολοκοτήσιον, Μαυρομυζήτη, Ἦ Ἑλλάς; θῆνον μιστῆς ὀρπιῶνα, Σᾶ; ἠκαλοῦθα νεκροπομπῶσα, Καὶ μὲν ἡ μνήμη σας ὑμνοῦμένη, Ἐλλογοῦμένη.

Κ' εἰς τὸν νεκρὸν σου, ὦ Ἰβραήμ, Πολλοὶ ἐφῶνασαν, Ὄμοι! Ὄμοι! Ἄλλ' ἦτο μόνον ἥρως χεῖλῶν, Πολλῶν τὸ ὄμμα ἐπὶ τῆς κλαῖον, Ἄλλ' ἦσαν μόνον κλαυθμὸς ὀμμάτων, Τὰ δάκρυά των.

Εἰς μόνος ἦμελεν, εἰς αἱ κλαίσει, Ἄν δὲν ἀπῆνθασι προτοῦ πάσης, Νὰ ζῆ· εἰς μόνος, ὁ γηραιὸς σου, Πατὴρ· πλὴν τέρα ὁ θάνατός σου, Ὅ; τῶν πολλῶν τι ἔναρ ἀγρίαι, Ἦλιε μανίας (α).

(α) Ὁ Μεγμὲ Ἄλλῃς ἦτο κατ' ἐκείνων τὸν χρόνον παρῆφρων.

Ἦ ματαιότης τῶν ἐπιγείων, Ἦ πομπὴ αὐτῆ τῶν μεγαλείων, Ὅ; μία Νεῖλου πλημμύρα πῶσα, Ἦ ἀναβῆσα καὶ καταβῆσα, Ὅ; μία Νεῖλου πλημμύρα ἦτον, Ὅ! ἡ πομπὴ των.

Τὸ κικὸν μέγας, τὸ κικὸν σταιρός, Δειλὸς δὲν ἔσων, δὲν ἔσων ἦρωσ, Ἐγὼς τοῦ στίθους σου τοῦ βαρβάρου, Μαλαρὸν ἔκαμε πῦρ Ταρτάρου, Καὶ! ὡς ἐκείνο τὸ τῆς γέννης, Ὅπου ὄμ μένης!

Ἐκὶ τὸ μαῦρον σκότος, τὰς γλώσσας, Τοῦ πυρὸς ὅταν ἰδῆς, τὰς τόσας, Ὅταν ἀκούης βοᾶς τοῦ θρήνου, Νὰ μὴ θυμώσης! τοῦ Ναοκρίνου, Δὲν εἶν' αἱ φλόγες οὐδὲ ὁ θρήνος, Τοῦρα, ἐκείνος.

Στρατοὶ Ἄσιος αἱ λυγαλεῖ, Φύλακον, δὲν στρέφουσι ὀπίσω· νῆσι, Τοὺς διαδέχονται — καὶ ἐκείνοι, Τὴν ἡ Λιθῶν ὡς νῆσιν χύνει, Τὰ μαῦρα τέκνα τῆς κ' ἡ ἀνδρεία, Ἑλλάς, ἡμοῖα.

Μὲ καὶν παλαίει, καὶ ἦς ματαία, Ἦ λύσσα ἐπνεύσα τοῦ βορέα, Ἐἴτα ἡ νότος ἐπιστρατεύει, Νηπός, ἀγκυλιός κ' ἐπισωφεῖ, Ἄστροπαῖς, κύματα καὶ θαλάσας, Καὶ εἶναι μέλας.

Ἦντος ἡμοῦ κ' οὐρανός· καὶ σκότους, Ἦλῶν ἀνά μῆσον τριπλοῦ, κ' εἰς κρότους, Κερουανῶν, δρόμον ἡ καὶς ἀνοίγει, Κινδύνου· ὅσοι εἶπον, ἐπὶ νῆσιν! Ἄτῃ δ' ἐν ἔρωμ καὶ τῆς ἀγκάλῃ, Ἄγρωμαν βάλαι.

Τοιαῦται αἱ Μελέται. Οἱ δὲ Κυβελίδα εἶναι τραγωδία εἰς πράξεις κέντε, ἐξ ὧν ἡμῶς δὲν ὑπεβλήθησαν εἰς ἡμᾶς εἰμὴ αἱ τρεῖς πρώται πράξεις· καὶ ὑπόθεσιν ἔχει τὰ κατὰ τὸν διαδόχον τῆς Κορίνθου τύραννον Περιάνδρον, ὅστις θελεσθεῖς ὑπὸ τῶν θεληγῆτρων Κρήσσης αἰγυμαλώτου, ἐφόνευσεν μὲν παλαιὰ ποτὲ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Μελίσσαν, τὴν θυγατέρα Προκλέους, τοῦ τυράννου τῆς Ἐπιδαύρου, ἐπεβουλεύθη δ' ἔκτοτε καὶ τὰ δύο ἀπὸ αὐτῆς τέκνα αὐτοῦ, τὸν Κύψελον καὶ τὸν Λυκόφρον, νῆπια ἔτι ὄντα. Ἀλλὰ ταῦτα εἶχον διασωθῆ παρὰ τῷ πάππῳ, παρ' ὃ ἀνετράφησαν καὶ ἐξεπαιδεύθησαν μέχρι τῆς ἡλικίας τῶν εἴκοσι περιῶπου ἐνιαυτῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Περιάνδρος, μὴ ἔχων παιδᾶς ἄλλους καὶ λαθῶν χρῆσαν ἐκείνων ἵνα παραδώσῃ μετὰ θάνατον τὴν ἀρχὴν, μετακάλεσεν αὐτοὺς εἰς Κορίνθον κρυφίως, σπεύσαντας νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὴν πατρικὴν φωνήν, διότι δὲν ἐγνώριζον τὸ πάθος τῆς μητρὸς καὶ τοὺς ἰδίους αὐτῶν ἀρχαίους κινδύνους. Ἀπὸ τῆς ἐπανάδου των εἰς Κορίνθον ἀρχεῖται ἡ πρώτη πράξις· προσέρχεται δὲ εἰς τὴν πόλιν ταύτην κατόπιν αὐτῶν, μετὰ τῆς τροφῆς Ἀρσινόης, Βυάδῃ,

ἡ ἀνεψία τοῦ Προκλέους, ἦτις, ἀγαπήσασα διατρέποντα εἰς Ἐπιδαύρον τὸν Λυκόφρον, δὲν ἠδυνήθη νὰ ὑπομείνῃ τὴν στέρην αὐτοῦ. Τότε ὅμως φθάνει ἀμέσως εἰς Κορίνθον καὶ ὁ Προκλῆς ἀπαιτῶν τὴν παράδοσιν τῆς τε Βυάδῃς καὶ τῆς Ἀρσινόης καὶ, ἀποποιηθέντος τούτου τοῦ Περιάνδρου, στηλιτεύει αὐτὸν διὰ τὴν μισοφονίαν του καὶ φοβεράς ἐκφέρει ἀράς κατὰ τε τούτου καὶ κατ' ὅλης αὐτοῦ τῆς οἰκίας. Ἦ θελᾶ δίκη, ἦτις πρὸ καιροῦ καιρίως εἶχε πλῆξει τὸν Περιάνδρον ἀναδείξασα βλάκα τὸν πρεσβύτερον τῶν παιδῶν αὐτοῦ Κύψελον, εἰς νέας ἡδῆ ἐκτιθῆσαν αὐτὸν συμφοράς· διότι ἡ Βυάδῃς, ἦν ἡτομαζέτο νὰ συζεύξῃ μετὰ τοῦ Λυκόφρονος, καταπατήθεισα ὑπὸ τῶν ἀρῶν τοῦ Ὀσίου τῆς καὶ νομίζουσα ὅτι διὰ τῆς ἰδίας ἐαυτῆς θυσίας θέλει προλάβει τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν, γίνεται αἰφνης ἱεροδούλος τῆς Ἀφροδίτης, μὴ εἰδύσα οὐδ' αὐτὴ εἰς τίνα βίον καθωσαῖτο. Τότε ἀποτροπιάζεται τὸν πατέρα καὶ ὁ Λυκόφρον· καὶ ὁ μὲν Περιάνδρος ἀναγκάζεται ν' ἀπακηρύξῃ καὶ αὐτὸν τὸν τελευταῖον βλαστὸν τῶν ἐλπίδων του· ὁ δὲ Λυκόφρον, καταφυγὼν, ὡς εἰς ἄστυον, παρὰ ταῖς ἱεροδούλους, ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀφροδίτης, κατακλίνεται αὐτόθι ἵνα ἀποκινηθῆ, καὶ κατ' ὄναρ βλέπει τὸ παρὰ τὴν Ἀχερουσίαν λίμνην Ψυχοπομπῆτον, προκαλεῖ τὴν ἐμφάνισιν τῆς σκιάς τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μελίσσης, ἀκούει παρ' αὐτῆς τὴν ἐπιβεβαίωσιν τῆς τοῦ πατρὸς μισοφονίας καὶ ὑπόσχεται, τὸν μέγαν ὀμόδας ἔρπον, ὑπόσχεται ἐκδίκησιν . . . Μέχρι τούτου φθάνουσι αἱ καθυποβληθείσαι εἰς ἡμᾶς τρεῖς πρώται πράξεις.

Ἦ τραγωδία αὕτη εἶναι ἔργον ἀνθρώπου κατέχοντος τὴν γλώσσαν, τὴν ἱστορίαν, τὴν στιχοῦργίαν. Καὶ τῆς δραματικῆς τέχνης, τοῦ δυσκολωτέρου βεβαίως τῆς ποιήσεως εἶδους, δὲν φαίνεται ἀμείριος· δὲ καὶ ἡ ἀπτοργος τοῦ Περιάνδρου εἰδοτέλειαι, καὶ ἡ οἰκτρά τοῦ Κυψέλου βλακεία, καὶ τῆς Βυάδῃς ἡ χαριστάτη ἀφέλεια καὶ ἀθῶότης, καὶ αἱ ποικιλίαι τῶν χαρακτῆρων τούτων περιπέτεια, ἐντέχνως εἰσι διαγεγραμμένα καὶ ἐπιχειρησμένα. Δὲν θέλομεν παραθέσει ἐνταῦθα πολλὰς τῆς τραγωδίας ταύτης περιμποῦς. Τὰ τῶν δραμάτων ἀποσπάσματα δυσκόλως δύνανται νὰ δώσωσιν ἀληθῆ τὴν ἐννοίαν τῆς ἀξίας αὐτῶν· διότι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἵνα ἐκτιμήσῃ ὁ ἀναγνώστης τὰς καλλιτέρας τῶν σκηνῶν, δέον νὰ ὑπάρχῃ ὑπὸ τῶν προηγουμένων παρεσκευασμένος. Τούτου ἕνεκα περιορίζομεθα νὰ ἀναγνώσωμεν ἀπόσπασμα τι τῆς τοῦ Περιάνδρου μονωδίας, ἐλεεινολογούσης τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Κυψέλου τὴν βλακείαν· καὶ τούτο μόνον ἵνα μὴ μείνῃ τὸ ἀκροατήριον ὅπως ἀγευστον τοῦ τρόπου καὶ τοῦ μέτρου τοῦ δραματοῦργου μας.

Τὸν φίλον μου πρότῃτα Θερασίβουλον, Τύραννον τῆς Μελίππου, δι' ἐπιστολῆς, Πρὸ χρόνων, τί αὐτὸς νομίζει μέλαστα, Συμφέρον εἰς τοῦ θῆνου μου τὴν στήθεϊν, Λαθῶν ἐκείνος τὸν ἀπασταλμένον μου, εἰς αἰσφορῶν ἤμας ἀγρῶν, κ' ἐκεί, Τῶν ἐξεχόντων ἀστυχῶν ἔκοπτε.

Τὴν κεφαλὴν καὶ ἀρτίπτειν. Ὁ ἔξυπνος Κορίνθιος μου χάσκων μὴ ἀνέγεραι τοῦ φίλου μου τὴν πρᾶξιν ἰσὺς παραδόξων. Τὴν συμβουλὴν τοῦ φιλοσόφου πιστεύεις, καὶ ἐγμυκάζῃσι κάλλιστ' ἀπὸ τοῦ κομποῦ τὰς κεφαλὰς νὰ ἀποκόπτῃς τὰς καλὰς. Ἄλλ' ἡλιθίου ἀχυρῆνιν κεφαλὴν νὰ κόπτῃς καὶ νὰ θέτῃς ἄλλῃ ἐπ' αὐτῆς ἢ μὲν καὶ φρενῆσι, οὕτω τὸναισι, οὕτω θεῶς ἢ δαίμωνι μὴ ἐδιδάξῃς. Ἴδου λοιπὸν εἰς ποῦν τὰς ἐπιτάξεις μου ἠθέτησεν ἰδοὺ ἢ μὲλλον νὰ διαδελχθῇ τὴν ποικίλιν τῆς Κορίνθου τὴν λαμπρῶν! Περὶ ἀνδρῶν μου, χεῖρ' ἡμῶν, Κόρινθε!

Ὅν ὀλίγα ὅμως εἶναι καὶ τὰ ἀμαρτήματα τοῦ δράματος τούτου, ἐν τῷ κυριώτερον βεβαίως. ἡ ἀπαισία ἅμα καὶ παρακείριος καταστροφή τῆς Εὐάδνης. Ἡ εἰς ἱεροδούλου τὴν Ἀφροδίτης ἀφιέρωσις τῆς νέας ταύτης καὶ ἀθῶος κόρης εἶναι ἀπρεπεστάτη, ἅμα ἀναλογισθόμεν τὸν βίον ὃν διήγον αἱ γυναῖκες ἐκεῖναι ἐν Κορίνθῳ. Ἰδίως δὲ ἀτοπὸς εἶναι ἡ καταστροφή, ἐπερχομένη ἀπὸ αὐτῆς τῆς δευτέρας τῆς τραγωδίας πράξεως. Ἡ Εὐάδνη εἶναι ἐν τῶν κυριωτάτων τοῦ δράματος προσώπων, καὶ ὅμως ἡ τύχη αὐτῆς κρίνεται ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς σχεδὸν τοῦ δράματος ἢ λύσις γίνεται πρὶν ἢ φθάσῃ τις νὰ ἐννοήσῃ τὴν θέσιν, καὶ ἐνὶ τρεῖς ἐτι ὑπολείπονται πράξεις. Πρὸς τούτοις ἡ ἐπίνοια τοῦ νὰ παρασταθῇ ὁ Λυκόφρων ὀνειρευόμενος τὴν εἰς τὸ Ψυχοπομπεῖον μετὰ βασιν καὶ ὄρνῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ἐν τῷ ἀνείρητο καὶ ἐγρηγορῶς, ἀμέσως πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἀνευ διακοπῆς τινος, ἐπιτηδεῖας τοῦλάχιστον νὰ ὑποβοηθήσῃ τὴν ἀπάντην τοῦ θεατοῦ, ἢ ἰδιότροπος αὐτῆ ἐπίνοια φαίνεται ἀπίθανος. Ἐπειτα οἱ χοροὶ τῶν ἱεροδούλων εἶναι ἀσπῆνοι, φυσικῶς τῷ λόγῳ, καὶ ἀνευ πολλῆς χάριτος· αἱ δὲ τοῦ διθυραμβοποιοῦ Ἀρίωνος ὠδαί, ἐκτὸς ὀλίγων ἐξαιρέσεων, οὐχὶ ἀξίαι τῆς φήμης του. Πολλὴ βεβαίως εἶναι ἡ εὐφροσύνη τοῦ ποιητοῦ μας, ἀλλ' ἐνίοτε ἡ εὐτραπέλεια αὐτοῦ ἀποβαίνει ψυχρὰ, ἢ δὲ πολυλογία πολλὰκις ἀφόρητος. Οἱ τρίμετροι αὐτοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲν εἰσὶν ἄριστα διασκευασμένοι, ὑπάρχουσι ὅμως καὶ τινες στίχοι ἐσφαλμένοι, ἔχοντες δηλαδὴ συλλαβὰς ἄκλιωτέρας ἢ περισσώτερας, καὶ τινες ἄλλοι λήγοντες εἰς λέξεις καὶ διὰ, καὶ τὰ τοιαῦτα.

Ἀλλὰ, καὶ τοι τοσαῦτα ἔχον ἀμαρτήματα, πρὸς δὲ τούτοις μὴ ὃν πλήρες, τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι τὸ μόνον τὸ δυνάμενον νὰ συγκριθῇ πρὸς τὰς πρὸ αὐτοῦ ἐξετασθείσας Μελέτας. Ἡ δὲ σύγκρισις εἶναι μὲν δυσχερὴς, διότι πρόκειται περὶ δύο ὄλων ἀλλοτριῶν πρὸς ἀλλήλα εἰδῶν τῆς ποιητικῆς τέχνης, τοῦ δραματικοῦ καὶ τοῦ λυρικοῦ, θέλομεν ὅμως ἐξ ἀνάγκης ἐπιζητήσῃ μετρον τι ἀμοιβαίας παραβολῆς, ἵνα φθάσωμεν εἰς δικαίον τι συμπέρασμα. Τρία τινὰ εἶναι τὰ κῆρια τῆς λυρικῆς ποιήσεως συστατικά· αἰσθημα, φαντασία, γλώσσα. Τούτων ἀπάντων δεῖται καὶ ὁ δραματογράφος, ἔχων ὅμως πρὸς τούτοις χρεῖαν καὶ ἐτέρας τέχνης, τέχνης δυσχερεστάτης, δι' ἧς διαγράφονται μὲν οἱ ποικίλοι χαρακτῆρες, ἐπινοοῦν-

ται δὲ αἱ ἐπιτηδεῖαι περιπέτεια, διασκευάζεται δὲ ἡ λεγομένη τῶν πραγμάτων σύστασις. Ἐκ τούτου δὴ ὅλον ὅτι τὸ δραματικὸν ποίημα δύναται μὲν νὰ ἔχῃ ἐλαττώματα οὐκ ὀλίγα, καὶ ὅμως νὰ ᾖναι ἀνώτερον τοῦ λυρικοῦ, ὅπερ δὲν ἔχει, διότι δὲν δύναται νὰ ἔχῃ, τοιαῦτα ἢ ἀνάλογα ἐλαττώματα. Ἰποθέσατε τινὸν δρᾶμα μὴ χωλαῖνον εἰμὴ περὶ τὴν διασκευῆ τινων χαρακτῆρων καὶ περιπετειῶν· τὸ δρᾶμα τοῦτο θέλει ἐμφανίσει οὐδὲν ἥττον ἐπιτηδεῖαν χρῆσιν ἀπάντων τῶν στοιχείων τῆς λυρικῆς ποιήσεως καὶ θέλει, παρεκτός τούτου, ἔχει τὸ προτέρημα ὅτι ὑπερνήκησε δυσκολίας τινὰς πρὸς ἃς ὁ λυρικός ποιητὴς δὲν εἶχε νὰ παλαίῃ. Ἴνα κατανοήσωμεν τοῦτο κάλλιον, φαντασθόμεν δύο γλυπτικῆς ἔργα ὑποβληθέντα εἰς τεχνικὸν διαγωνισμὸν· τὸ μὲν, στήλην ἀπλήν, τὸ δὲ, ἀνδριάντα. Ἡ στήλη εἶναι ἐντελέστερα ἐξεργασμένη, ἀνευ ἐλαττώματός τινος· ὁ δ' ἀνδριάντης ἐμφανίζει ἐργασίαν ἐπίσης τεχνικῆν, συμμετρίαν ἐπίσης ἀνάλογον, πρὸς δὲ τούτοις καὶ πολλοὺς τῶν χαρακτῆρων τοῦ προσώπου καλῶς ἐκπερασμένους, καὶ στάσιν ἐπιτηδεῖαν, χωλαίνει ὅμως, περὶ τὴν δὴλωσιν ἐτέρον τινὸν χαρακτῆρων. Ὁ θεὸς ἀρὰ γε ποτὲ εἶπει τις ὅτι ἡ ἀνεκμάρτητος ἐκεῖνη στήλη εἶναι ἔργον τέχνης ἀνώτερον τοῦ ἐν μέρει πλημμελοῦς ἐκεῖνου ἀνδριάντος·

Τὰς ἀρχὰς ταύτας καὶ τὰς ἐννοίας ἐφαρμόζοντες εἰς τὰ ἀνὰ χεῖρας δύο ποιητικὰ ἔργα, εὐρίσκουμεν ὅτι ἀμφοτέρων οἱ ποιηταὶ ἔχουσι καὶ γλώσσης ἐπισημνῆν καὶ δεξιότητα, καὶ φαντασίας καὶ καρδίας περιουσίαν. Ἄλλ' ὁ τοῦς *Κυψελίδας* δραματογράφος, καθὸ πολὺ δυσχερέστερον ἐπιχειρήσας νὰ ποιῆσῃ ἔργον καὶ μέχρις ἐνός τοῦλάχιστον περὶ τοῦτο εὐδοκίμησας, ὑπερτερεῖ, νομίζομεν, τοῦ ποιητοῦ τῶν *Μελετῶν* τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσην τὰ μὲν πλεῖστα τῶν τούτου προτερημάτων δὲν ἀναφαίνονται εἰμὴ εἰς τὰς τέσσαρας πρώτας μελέτας, καὶ ἀληθέστερον εἰπεῖν, εἰς τὴν τρίτην καὶ τετάρτην, ὧν ἀνεγνώσαμεν τινὰς περικοπὰς· τοῦ δὲ ποιητοῦ τῶν *Κυψελιδῶν* καὶ αὐτὰ τὰ ἐλαττώματα ἔχουσι ἐνίοτε πρωτότυπον τι, ὅλον ἢ ἐξελεγχθεῖσα ἐκεῖνη εἰς τὸ Ψυχοπομπεῖον μετὰ βασις. Κατὰ δυστυχίαν ὅμως δὲν δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν τὸν στέφανον οὐδ' εἰς τὸν ποιητὴν τῶν *Κυψελιδῶν*, διὰ τε τὰ πολλὰ καὶ σπουδαῖα αὐτοῦ ἀμαρτήματα, καὶ ἰδίως διότι τὸ ἔργον, ὡς προείρηται, δὲν εἶναι πλήρες· ἐπανειλημμένως δ' ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς ἀπεφασίσθη, ὅτι ἔργα μὴ πλήρη δὲν βραβεύονται· ὥστε ἐξ ἀνάγκης μένει κατὰ τὸ ἐνεστώσ ἐτος ὁ ἀγὼν ἀστεφάνωτος, ἀν καὶ ἀπονέμεται πολὺς ἔπαινος εἰς τοὺς ποιητὰς τῆς τε τραγωδίας οἱ *Κυψελίδαι*, καὶ τῆς λυρικῆς συλλογῆς *Μελέται ποιητικαὶ καὶ πατριωτικαὶ*.

Τοιαῦτα τῶν ἀγωνοδικῶν ἢ κρίσις. Ἰπιτραπέντες τὸ ἔργον τοῦτο ὑπὸ τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Συγκλήτου, πεπεισμένοι ὅτι ἐν πάσῃ συνειδήσει ἐξεπληρώσαμεν τὴν ἀνατεθείσαν ἡμῖν ἐντολήν. Καὶ λυποῦμεθα μὲν, διότι δὲν ἠτύχησαμεν ν' ἀπονεύσωμεν τὸ βραβεῖον, ἀλλὰ δὲν νομίζομεν ὅτι τοῦτο, τρίτον ἤδη ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τοῦ ἀγῶνος συμβαίνον,

θέλει ἢ τὴν προθυμίαν τῶν διαγωνιζομένων ψυχράναι, ἢ τὴν ἀξίαν τοῦ διαγωνισμοῦ ἐλαττώσει. Πολύλακίς καὶ ἀλλαγῶς οἱ διαγωνισμοὶ οὗτοι μένουσιν ἀβραβεύτοι. Τίς λ. χ. δὲν γινώσκει ὅτι ἐν τῷ ἱστορικῷ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας διαγωνισμῷ, ἐπὶ πολλοὺς κατὰ συνέχαιαν ἐνιαυτούς, οὐδὲν τῶν κατ' ἔτος καθυποβαλλομένων ἔργων ἐβραβεύετο, ἀποδιδόμενον τοῦ στεφάνου ἐπανειλημμένως εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς κατακτῆσεως τῆς Ἀγγλίας ὑπὸ τῶν Νορμαντῶν, τὸ ἀριστοῦργημα τοῦ Augustin Thierry, τοῦ Ομήρου ἐκεῖνον τῆς ἱστορίας, ὅπως ἐκάλεσεν αὐτὸν ὁ Chateaubriand; Αἱ δὲ τοῦτο οὕτε ὁ ἀγὼν ἐπαυσεν ὀριστάμενος, οὕτε οἱ ἀγωνισταὶ πρὸς αὐτὸν σωρηδὸν συζέροντες. Οὐδὲ τοῦ ἡμετέρου λοιπὸν ἀγῶνος ἡ ἀξία θέλει μειωθῆ· τοῦτο δὲ τόσῳ μᾶλλον ὄσω, ἐν ἐλλείψει τοῦ ἐνεστώτος, τὰ προηγουμένα αὐτοῦ παρέχουσι ἡμῖν, νομίζομεν, τὸν τρόπον τοῦ νὰ ποιήσωμεν ἀγαθὴν τινα τοῦ χρεούτου τοῦτου στεφάνου χρῆσιν. Ἰφῶντι ὁ ἀγὼν οὗτος, ὁ δούς ἀφορμὴν εἰς τοσοῦτους μεμψιμαύρους λόγους, καὶ ἐξ ἀρχῆς καὶ μετέπειτα, παρήγαγεν οὐδὲν ἥττον ἀξιολόγους τινὰς καρπούς. Ἴνα δὲ τοὺς λοιποὺς παραλίπωμεν, ἵπως νὰ μὴ ἐνθυρηθῶμεν σήμερον τὸν ποιητὴν ἐκεῖνον, ὅν, ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἐστερέθη κατὰ τὴν παρούσαν περίοδον ὁ νέος ἡμῶν Πανασσός, τὸν ποιητὴν, ὅστις δις μὲν ἀπὸ τοῦ βήματος τοῦτου, ἐστεφανώθη, δις δὲ ἀπὸ αὐτοῦ ἐπηνέθη, τὸν ἀρρενωπὸν, τὸν φιλόπατριν, τὸν γλαφυρὸν Γεώργιον Ζαλοκώσταν; Ἡ μῦσα αὐτοῦ εἰσέγησε τῇ δευτέρᾳ Σεπτεμβρίου 1838· ἀλλ' αἱ μελωδίαι αὐτῆς ἐπὶ πολλὸν ἐτι χρόνον θέλουσιν ἀντηχεῖ εἰς πᾶσαν ἑλληνικὴν καρδίαν καὶ θέλουσιν ἐπαναλαμβάνεσθαι ὑπὸ πάσης ἑλληνικῆς γλώσσης· διότι αὐτῆς ὕμνησε τὰ κατορθώματα τῶν Ἀρματολῶν καὶ τῶν Κλεπτῶν, αὐτὸς τοὺς ἐξιμνήστους τοῦ Μεσολογγίου ἄλλους, αὐτὸς τὸ ἠρωικὸν ἔργον τοῦ Ἐισπλου εἰς τὸ στόμιον τῆς Πρεθέλης. Κατὰ δὲ τὴν ἡμέραν ταύτην, καὶ ἦν μνημονεῖομεν ἀπάντων τῶν προμάχων τοῦ ἱεροῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πολέμου, οὐ ὁ Γεώργιος Ζαλοκώστας μετέσχεν ὡς στρατιώτης πρὶν ἡμῶν ὡς ποιητῆς τὰς συμφοράς αὐτοῦ καὶ ἀνδραγαθίας· κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην καὶ ἦν, κριθεῖς, ἀστεφάνωτος ἐμείναν ὁ ποιητικὸς οὗτος διαγωνισμὸς, οὐ ὁ Γεώργιος Ζαλοκώστας ὑπῆρξε τὸ πρωτότυπον τέχνη, ἵθελομεν ἀράγε κατακτιθῆ εἶναι, χύνοντες ἐν δάκρυ καὶ ὑπὲρ τοῦ ἀγωνιστοῦ ἐκεῖνου τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τοῦ τῆς ποιήσεως ἀγωνιστοῦ, ἀποδώσωμεν τὸν στέφανον τουτοῦν εἰς τὴν σκιάν αὐτοῦ, ἐνταῦθα που περιύπταμένην καὶ συναγωνιζομένην καὶ αὐτῆν, καὶ τοὺς ἐπιζῶντας συναγωνιστὰς ὑπερακοντίσασαν, καὶ εἰς νέαν ἀμύλλαν αὐτοὺς προκαλοῦσαν;

Ἡ τοιαῦτη τῆς ἐπιτροπῆς γνώμη δὲν φαίνεται ἴσως ἐκ πρώτης ὄψεως συμφωνοῦσα πρὸς τὸ γράμμα τῶν διατάξεων τοῦ ἀγωνοθέτου· διότι, ὡς γνωστόν, κατὰ τὰς διατάξεις ταύτας, ὁσάκις οὐδὲν τῶν ὑποβληθέντων ποιημάτων θεωρηθῇ ἀξίον τοῦ στεφάνου, ἢ ἀξίον τοῦ βραβεῖου χρηματικῆς ἢ εἰς ἀμοιβὴν καλῆς τινος φιλολογικῆς ἔργου μεταφράσεως, ἢ εἰς ἀ-

γορᾶν βιβλίων τῆς τοῦ Πανεπιστημίου βιβλιοθήκης. Ἄλλ' ἐμβάτευοντες εἰς τὸ πνεῦμα τῶν διατάξεων τοῦ ἀγωνοθέτου, δὲν θέλομεν εὖρε ἀντιβαίνουσαν εἰς τοῦτο τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς. Αἰσίοι, ἀν ἡ προαίρεσις αὐτοῦ ἦτο νὰ χρησιμεύσῃ τὸ διαβέσιμον βραβεῖον πρὸ πάντων εἰς ἀμοιβὴν καλῆς τινος φιλολογικῆς ἔργου μεταφράσεως, πολὺ μᾶλλον ἤθελε συνάδει πρὸς τὴν προαίρεσιν ταύτην ἢ ἀποδοθῆ τὸ διαβέσιμον βραβεῖον εἰς ἔργα ποιητικὰ, ἢ καὶ ἰδίως εἰς ἔργα ἐπαινεθέντα μὲν ἄλλοτε ἀπὸ τῆς καθέδρας ταύτης, ποιηθέντα δὲ ὑπ' ἀνδρῶν, συνδέσαντος τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀναποσπάστως μετὰ τοῦ παρόντος ἀγῶνος καὶ τιμήσαντος αὐτὸν οὐδὲν ἥττον ἢ τιμῆθέντος παρ' αὐτοῦ. Καὶ ὅμως ἡ ἐπιτροπὴ, τὸ μὲν, διότι ὁ λόγος εἶναι περὶ διαθέσεως χρημάτων, καὶ ἦν ὁ ἐλάχιστος περὶ τῆς κατὰ τὰ ὠρισμένα χρήσεως αὐτῶν διαταγμὸς ἤθελεν εἶναι ἀτοπός, τὸ δὲ, διότι ἐθεώρησεν ἄλλως πρέπον νὰ ἐπιφυλάξῃ τῷ φιλογενεῖ ἀγωνοθέτῃ τὴν τελευταίαν κῆρυον καὶ ἐπιτέλειαν τῆς πράξεως ταύτης, ἠμοψήφως ἀπεφάσισε νὰ διατυπώσῃ τὴν γνώμην αὐτῆς ὡς ἀκολούθως.

A.) Ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου θέλει διαβιβάζει καταλλήλως εἰς τὴν χθραν τοῦ Γεωργίου Ζαλοκώστα τὸν στέφανον τουτοῦ, ὡς δείγμα ἐπίσημον τῆς ἀγαθῆς ὑπὲρ τοῦ ποιητοῦ ἐκεῖνου μνήμης καὶ τῆς ὀφειλομένης τῇ μνήμῃ ταύτῃ τιμῆς.

B.) Ὁ Πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου θέλει διαβιβάζει, συνευδοκούντος τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαίδεσεως ὑπουργοῦ, εἰς τὸν Ἀμβρόσιον Στ. Πάλλην, τὴν γνώμην τῆς ἐπιτροπῆς περὶ τῆς εἰς τὴν χθραν τοῦ Γεωργίου Ζαλοκώστα ἀποδόσεως τοῦ κατὰ τὸ ἐνεστώσ ἐτος μείναντος διαβέσιμου χιλιοδράχμου βραβεῖου, καὶ παρακαλεῖσι τὸν ἀγωνοθέτην νὰ ἐπιφέρῃ τὴν ἐπὶ τῆς γνώμης ταύτης ἀπόφασιν αὐτοῦ.

- Δ. ΣΤΡΟΥΜΠΟΣ Πρύτανης.
- Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗΣ.
- Θ. ΟΡΦΑΝΙΔΗΣ.
- Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, εισηγητής.

Η ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΡΩΣΣΙΑ.

(Συντ. ἴδι φυλλῶν 216 καὶ 217.)

Ὁ Αὐτοκράτωρ ὀμολογεῖ πολὺ σέβας πρὸς τοὺς γηραιούς ἀξιωματικούς τοῦ στρατοῦ, καὶ προσπαθεῖ ὥστε τὸ αἶσθημα τοῦτο νὰ ὑπερισχύσῃ εἰς ὅλην τὴν οἰκογενεῖάν του. Ποσάκις αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐπέπληξε τὸν ἀδελφόν του Μιχαὴλ διότι ἐφέρετο ἀποτόμως πρὸς ἀξιωματικούς πάσης ἡλικίας καὶ παντὸς βιβίου! Ἴδου τρανώτατη ἀπόδειξις τῆς μερίμνης του ταύτης.

Ὁ Μέγας δούξ, ἐπίδοξος διάδοχος, ἡλικίας δεκαεσσάρων ἐτῶν, προσφάτως προβιβάσθεις ὑπαξιωματικὸς τῆς φρουρᾶς, διήρχειτο αἰθουσαν τοῦ αὐ-

τοκρατορικού οίκου, ἔβλεπο πολλοὶ μεγάλοι ὑποστρά-
τηγοὶ εὐρίσκοντο συνθηροισμένοι· ὅτε δὲ ἐπλησία-
σεν αὐτὸς ἠγέρθησαν ὄλοι καὶ τὸν ἐχαίρετσαν. Τὸ
σημεῖον τοῦτο τοῦ σεβασμοῦ γερόντων στρατιωτι-
κῶν τοσοῦτον ἐκολάκισε τὸν νεανίαν, ὥστε διήλθε
καὶ ἐπανήλθε πολλάκις εἰς τὴν αὐτὴν αἴθουσαν. Ἀλλ'
οἱ στρατηγοί, χαίρετσαντες αὐτὸν ἀπαξ, ἐνόμισαν
περιττὸν νὰ ἐπαναλάβωσι τὰ αὐτὰ δειγμάτα τοῦ
σεβασμοῦ· ὅθεν ὁ Μέγας δούξ παρεπονέθη εἰς τὸν
πατέρα του· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ λαβὼν αὐτὸν ἀπὸ τὴν
χεῖρα, τὴν ἐπανάφερεν εἰς τὴν αἴθουσαν ὅπου εὐρί-
σκοντο οἱ στρατηγοί, καὶ εἶπεν αὐτῷ·—Τέκνον μου,
λυποῦμαι μεγάλως βλέπων ὅτι ἐννοεῖς τόσον ὄλι-
γον τὰ καθήκοντα, τὰ ὁποῖα σοὶ ἐπιβάλλουν αἱ νέαι
ἐπωμίδες σου πρὸς τοὺς ἀνωτέρους σου κατὰ τὸν
βαθμὸν, καὶ δὲν αἰσθάνεσαι τὸ σέβας τὸ ὁποῖον ἀ-
παιτεῖται ὑπὸ σοῦ πρὸς κεφαλὰς ἐνδόξως λευκαν-
θείσας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους. Ἐξέυρεις ὅτι
οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τοὺς ὁποῖους θέλεις νὰ τιμᾶσαι εἶνε
ἐκεῖνοι τοὺς ὁποῖους ὀφείλεις σὺ αὐτῆς νὰ σέβου ;
διότι εἰς αὐτοὺς ὁ πατήρ σου χρεωστῆται τὸν θρόνον
καὶ τὴν ζωὴν. Ἡ πίστις, ὁ ζῆλος, αἱ πισταὶ ἐκδου-
λεύσεις τῶν δύνανται μόναι νὰ χαράξουν τὸν δρόμον
σου εἰς τὸν θρόνον, καὶ νὰ σὲ βοηθήσουν νὰ τὸν κα-
τέχῃς μετὰ δόξης. Κύψε λοιπὸν ἐνώπιον τῶν εὐγενῶν
τούτων γερόντων, καὶ θεωρήσον ὡς μεγάλην τιμὴν
πάναν ἐνδείξιν σεβασμοῦ καὶ ἀφοσιώσεως τὴν ὁποῖαν
ἤθελον σοὶ δώσει. Αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐπραξες μετὰ
ἐπιπέθου εἰς αὐτοὺς ἀκόμη πολὺ νέος διὰ τὰς ἐπωμίδας,
αὐτίνες σοὶ ἐδόθησαν, διὰ τὰς ἀφαιρῶ. Μὴ τὰς ἀ-
παιτήσῃς πλέον εἰς τὸ ἐξῆς εἰμὴ ὅταν ἡ διαγωγὴ
σου ἀποδείξῃ ὅτι εἶσαι ἄξιός νὰ τὰς φέρῃς ἐν τιμῇ.

Ἐἶπε καὶ ἀφῆρσε τὰς ἐπωμίδας ἀπὸ τῆς στολῆς
τοῦ υἱοῦ του, προθυμθέντος νὰ ὠφελῆθῃ ἀπὸ τὴν
συμβουλίην τοῦ πατρὸς του.

Διερχόμενος ἐσπέραν τινὰ ἔμπροσθεν στρατιωτι-
κοῦ σταθμοῦ τῆς πρωτευούσης, ἔλαβε τὴν περιέρ-
γειαν νὰ σταθῇ πλησίον τοῦ παραθύρου διὰ νὰ ἴδῃ
τί ἐγένετο εἰς τὸ ἐσωτερικόν. Ὁ ἀξιωματικὸς τῆς
ὑπηρεσίας ἐκάθητο ἐνώπιον τραπέζης, ὑπνώτων
μὲν ἡσύχως; ἀλλ' ἐν στολῇ, τὴν περικεφαλαίαν ἔ-
χων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, εἰς τὰ πλευρὰ τὸ ξίφος, ἔ-
τοιμος νὰ βαδίσῃ εἰς τὸ ἐλάχιστον γρηγορεῖτε. Ὁ
αὐτοκράτωρ ἐνευσεν εἰς τὸν σκοπὸν νὰ τὴν ἀφήσῃ
νὰ εἰσελθῇ, καὶ εἰσελθὼν εἶδεν ἐπὶ τῆς τραπέζης
παρὰ τὴν ὁποῖαν ἐκοιμάτο ὁ ἀξιωματικὸς χάρτην,
ἐφ' οὗ ἦσαν γεγραμμένα τὰ ἐξῆς·

α Κατάστασις τῶν ἐξόδων καὶ ἐσόδων μου.	
» Ἐξόδα.	Ρούβλια
» Οἶκημα, τροφή, θέρμανσις,	2,000
» Ἐνδυμασία, μικρὰ ἐξόδα,	2,500
» Χρέη,	3,000
» Σύνταξις, τροφὸς τῆς μητρὸς μου,	500
» τὸ ὅλον	8,000
» Ἐξόδα	
» Μισθὸς καὶ ἄλλαι εἰσπράξεις	4,000
» Καλυστερῶ	4,000

» Τίς θὰ πληρώσῃ αὐτὸ τὸ ποσόν; » Τοιαύτη ἐρώ-
τησις ἦτο τὸ τέλος τῆς σημειώσεως, καὶ ὁ ἀξιωματι-
κὸς ἀγνοῶν ἀναμφιβόλως πῶς ν' ἀπαντήσῃ, ἀπε-
κοιμήθη κρατῶν εἰσέτι τὴν γραφίδα εἰς τὴν χεῖρα.
Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπλησίασεν, ἰδὼν δὲ ὅτι ἦτο ἐκ τῶν
καλῶν στρατιωτῶν τῆς φρουρᾶς του, ἐπῆρεν ἡσύχως
τὴν γραφίδα ἀπὸ τὰ δάκτυλα, καὶ ἐγράφεεν ὑπὲρ
τῆν ἀπαίσιον φράσιν τὸ σημαντικὸν τοῦτο ὄνομα ΝΙ-
ΚΟΛΑΟΣ. Μετέπειτα ἀπεμακρύνθη χωρὶς νὰ ἐξυ-
πνίσῃ τὸν ἀξιωματικόν, οὔτε νὰ παρατηρηθῇ ὑπὸ
ἄλλων στρατιωτῶν. Ἐννοεῖται ἡ ἐκπληξίς τοῦ ἀξιο-
ματικοῦ ὅτε εἶδεν ἐπὶ τοῦ χάρτου τὴν ὑπογραφὴν
τοῦ αὐτοκράτορος, καὶ ἔμαθεν ἀπὸ τὸν σκοπὸν τὴν
μυστηριώδη ἐπίσκεψιν. Τὴν ἐπαύριον διαγγελεύς
τῶν ἀνακτόρων τῷ ἔφερε τὰς 4,000 ρούβλια μετὰ
ἐπιστολῆς τοῦ Νικολάου, ἐν ᾗ τῷ ἔλεγε νὰ ἐκλέ-
γῃ μὲν κάλλιον ἄλλοτε τὸν καιρὸν καὶ τὸν τόπον
τοῦ ἔθνου, νὰ ἐξακολουθῇ δὲ ὡς καὶ τὸ παρελθὸν
νὰ ὑπηρετῇ τὸν αὐτοκράτορα, καὶ νὰ φροντίζῃ περὶ
τῆς μητρὸς του.

Τελειῶν ὄλα αὐτὰ τὰ ἀνέκδοτα διὰ διηγήσεως
χαριστάτου συμβάντος προσηγομένου τῷ αὐτοκρά-
τορι κατὰ τὴν ἐν Πετρούπολει διαμονὴν μου, συμ-
βάντος τὸ ὁποῖον ἀναμφιβόλως θὰ ἐκπλήξῃ πλεί-
στους ἀναγνώστας.

Ἦτον ἐποχὴ τῆς ἀποκρέω· πλήθος ἀπειρον συνε-
πιέετο εἰς τὴν πλατείαν τοῦ Ἰσαάκ, ὅλη δὲ ἡ πό-
λις καὶ ἡ αὐλὴ ἦτον ἐν εὐθυρίᾳ, διότι προσήγγιζεν
ἡ ὥρα καθ' ἣν ὁ αὐτοκράτωρ ἔμελλε νὰ περιέλθῃ
ὡς ἀνὰ πᾶν ἔτος εἰς τὰ κατσέλια ἄνω ἀνωτέρω
περιεγράφωμεν. Τὸ αὐτοκρατορικὸν ἔλκνηρον ἐξε-
λθὼν τῶν χειμερινῶν ἀνακτόρων, ἐφθασε κατέναντι
τῶν παραπηγμάτων καὶ ἔβαινε βραδέως, παρακο-
λουθούμενον ὑπὸ πλήθους ἰδιωτικῶν ἐλατῆρων, συρ-
ρέουσάντων ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς πόλεως· ἐτοποθε-
τοῦντο δὲ ἀδιακρίτως ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, ὅπισθεν τοῦ
ἐλκνηροῦ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις ὠδήγει τὴν πο-
ρείαν· τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐπιθεωρήσεως ἢ μᾶλλον
λιτανείας, διαρκεῖ τοῦλάχιστον δύο ὥρας.

Μόλις ὁ αὐτοκράτωρ διήνεσε τὸ ἦμισον τοῦ στα-
δίου, καὶ μικρὰ κόρη δέκα ἕως δώδεκα ἐτῶν, ἀπο-
σπασθεῖσα ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν θεατῶν, ἐσπέυσε διὰ
μῆς πρὸς αὐτόν, καὶ προσκολληθεῖσα εἰς τὸ ἐλκνηρόν
του, αὐτὸν δείχνει, θεῖ, τὰ κατσέλια ; » εἶπε. Ση-
μειωτέον ὅτι τὸ θεῖ εἰς τὴν Ῥωσίαν ἐμφαίνει πα-
τρικὸν σέβας. Γοητευθεὶς ἐκ τῆς ἀφελείας ταύτης ὁ
αὐτοκράτωρ, ἐμειδίασε χαριέντως πρὸς τὸ κορά-
σιον, καὶ ἄσμενος τὸ ἐκάθισε πλησίον του ἐπὶ τοῦ
ἐλκνηροῦ. Καὶ συνδιελέγοντο ἀμφότεροι ἐν οικειότη-
τι· ἡ μικρὰ ἦτο ζωηρὰ, πνευματώδης, καὶ κατε-
πολιθρεῖ τὸν αὐτοκράτορα δι' ἐρωτήσεων, εἰς τὰς
πολλὰς οὗτος ἀπήντα ὅσον ἠδύνατο κάλλιον. Ὅλοι
συνεινήθησαν· αἱ μητέρες ἐκλαίον, καὶ ἤθελον χει-
ροκροτήσαι, ἐὰν τὸ σέβας δὲν ἐκράτει πλείοτερον
τοῦ φόβου ἀιχμαλώτους τὰς χεῖράς των ἐντὸς τῆς
μηλωτῆς αὐτῶν.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ περιπάτου ὁ αὐτοκράτωρ
εἶπεν εἰς τὴν κορασίδα· αὐτὴν ὅτε ἐγνώρισες τὸν

θεῖόν σου, ἔβλεπα γινώσκῃς καὶ τὴν θεῖαν σου. » Καὶ
διευθύνθη εἰς τὰ ἀνάκτορα. Ἡ αὐτοκράτειρα ὑπερ-
νοσημιεθῆ τὸ συμβάν, καὶ ἐπειδὴ εὗρε τὴν μικρὰν
ἀξίαν ἀγάπης τὴν ὑπέθεσε καὶ τὴν εἰσήγαγεν εἰς
τὸ αὐτοκρατορικὸν παρθεναγωγεῖον ὅπως ἐκπαιδευθῇ
δι' ἐξόδων τῆς. Ἡ κόρη δὲ αὕτη ἦτο τὸ πρωτότοκον
τέκνον εὐτελοῦς ὑπαλλήλου.

Ὅλγιοι μονάρχαι ἔλαβον ἐπὶ ζωῆς των τὴν εὐκαι-
ρίαν τοῦ νὰ ἀνακουφισθῶσι τοιοῦτοτρόπως πρὸς ὤ-
ραν ἀπὸ τὸ ἄγχος τῶν μερινῶν τῆς ὑψηλῆς αὐτῶν
θέσεως. Ἐἴ ἂν ἠδύναντο νὰ γίνονται συνεχέστερον
ιδιωταὶ· πλὴν σημαίνει ἡ ὥρα τῆς ἐπιστροφῆς των
εἰς τὰ ἀνάκτορα· εἶνε, φεῦ! βασιλεῖς. Καὶ πῶς νὰ
μὴ πιστεύσωσιν ὅτι εἶνε βασιλεῖς ἐν τῇ μέσῃ τῆς
λατρείας ἣν τοῖς προσφέρει λαμπρὰ αὐλὴ, ὅλη ὑπα-
κλινῆς καὶ πρόθυμος!

Ἡ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσίας αὐλὴ διαιρεῖ-
ται εἰς ἑπτὰ σώματα τῶν ὀπιῶν ἀρχοῦσι δύο αὐ-
λάρχαι, δύο μεγάλοι στρατάρχει, δύο μεγάλοι
σταυλάρχαι, δύο μεγάλοι ἀρχικληνυγοί, μὴ ἀμφίπο-
λος, εἰς μέγας ἀρχιεπίσκοποι, καὶ εἰς μέγας οἰκονό-
μος. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι αὐλάρχαι,
ὑπασπισταὶ γενικοί, κυρίαί τῆς αὐλῆς, εὐπατριδοὶ
θαλαμηπόλοι, κόραι καὶ παιδὲς ἐπίτιμοι, ὧν οὐκ
ἔστιν ἀριθμὸς· ἐπὶ τῶν πρώτων χρόνων τῆς βασι-
λείας τοῦ Ἀλεξάνδρου, τὸ προσωπικὸν τῆς αὐτο-
κρατορικῆς αὐλῆς συνεποσούτο εἰς τρεῖς χιλιάδας
ὀκτακόσια πενήκοντα ὀκτὼ άτομα· σημερον ὅμως
ἀγνοεῖται ὅσους ὁ ἀριθμὸς τῆς θεραπειᾶς.

Ἐν τούτοις εἶνε ἀδύνατον νὰ περιγράψῃ τις τὴν
ποικιλίαν, τὸν πλοῦτον τῶν ἀστρατηβόλων ἐνδυμα-
σιῶν τῶν αὐλικῶν τῶν κατὰ τὰς ἐπισήμους ἡμέρας·
γυτοὺς βλέπει τοὺς ἀδάμαντας εἰς τὰς κυρίας. Ὅ,τι
δὲ πρὸ πάντων τὰς καθίστα διαπρεπεῖς, εἶνε στολι-
σμός τις τὸν ὁποῖον φέρουσιν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, τὸ
λεγόμενον κοκοσνίκιον, εἶδος διαδήματος ἀπὸ χρυ-
σοῦν ὑφασμα πεποικιλμένον διὰ πετραδίων τι-
μαλῶν. Τὸ διαδήμα τοῦτο σκεπάζει ἐπὶ τοῦ με-
τώπου τὴν κόμην, καὶ ἀφίγει αὐτὴν ἔπειτα νὰ χύ-
νεται εἰς μακρὰς πλεξίδας κυματομέναις ἐπάνω
εἰς τοὺς ὄμους των. Φαντάσθητε ὁμοῦ μετὰ αὐτὰ
τὰς μεγαλοπρεπεῖς ὀλοσυρικὰς καὶ ποικιλοχρόους
ἐσθῆτάς των μακρὰς καὶ οὐραίας ὅπισθεν. Νομίζεις ὅ-
τι εὐρίσκεσαι εἰς συνέλευσιν βασιλισσῶν.

Ἠδυνάμην ν' ἀναφέρω προσέτι πλήθος ἀνεκδό-
των ἐξ ὧν καταφαίνεται ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Νικολά-
ος, ὁ πόσον ἀγέρωχος, δὲν εἶναι γυμνὸς αἰσθημά-
των καὶ μαλακύνεται ἐνίοτε ἡ καρδιά του. Εἶναι
παραδεδειγμένον ἐν Πετρούπολει, ὅτι οὐδεὶς ἄλλος
πλὴν αὐτοῦ ἔχει τὸσας οἰκογενειακὰς ἀρετάς· ὑπῆρξε
καλὸς υἱός, καλὸς ἀδελφός, καλὸς πατήρ καὶ καλὸς
σύζυγος. Ὁ Λουδοβίκος Φίλιππος τὸν ὁποῖον κα-
ρέστησαν ὡς ἀξιόλογον τύπον οἰκιακῆς ἀρετῆς, πρέ-
πει βεβαίως νὰ μοιράσῃ τὴν δόξαν του μετὰ τοῦ
Νικολάου.

Ὁ Νικόλαος ἐνόμιζε πάντοτε ἑαυτὸν προωρισμέ-
νον εἰς πολεμικὰ κατορθώματα, καὶ ἡ δόξα τοῦ Να-
πολέοντος τὸν καθίστα ζηλότυπον. Πολλάκις ἐν τῇ

νότητι του τὸν ἔβλεπον περιπατοῦντα ὑπὸ τὰς με-
γαλοπρεπεῖς σκιὰς τῶν ἀνακτορικῶν οἰκῶν, σκεπτό-
μενον περὶ τοῦ μεγάλου στρατηγῶ, καὶ χαράτ-
τοντα τὸ ὄνομά του ἐπὶ τοῦ φλοιοῦ τῶν δένδρων.
Ἀλλ' ἀκολούθως παρατηρεῖ τῶν ν' ἀντιπαλαίση
πρὸς τὸν Ναπολέοντα ὡς ἀρχηγὸς μεγάλων μαχῶν,
ἀπεφάσισε νὰ τὸν ὑπερβῇ εἰς τὰς ἐπιθεωρήσεις καὶ
τὰς παρατάξεις. Οὐδεὶς παρίσταται κάλλιον αὐτοῦ
ἐπὶ τοῦ πεδίου τοῦ Ἄρεως· ἔχει τὴν φωνὴν ὠραίαν
καὶ ἰσχυράν, καὶ διατάσσει θαυμασίως. Τὸ βλέμμα του
εἶνε διαπρεστικόν, ὥστε διακρίνει εἰς τὰς ἀποτά-
τας γραμμὰς καὶ τὴν ἐλαχίστην ἑλλειψίν τῆς στολῆς.
Τὸ προτέρημα τοῦτο ἄλλως τε κληροδότημα τοῦ
Παύλου Α', εἶνε κοινὸν εἰς ὄλα τὰ μέλη τῆς αὐτο-
κρατορικῆς οἰκογενείας. Ὁ Μέγας δούξ Μιχαὴλ τὸ
εἶχεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἀπεστρέφετο τὸν πόλεμον.
« Ὁ πόλεμος, ἔλεγε, διαφθείρει τὴν τάξιν τῶν στρα-
τιωτῶν, καὶ κηλιδώνει τὰς στολὰς. »

(Ἐπταὶ τὸ τέλος.)

ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗΣ.

(Τίτλος· ἴδε φολ. 193, 194, 195, 201, 206, 210, 217.)

—ooo—

Τορία. Καὶ ἀριμίδι. Ἐν Ζακύνθῳ, συρραβῶδι. Ἄλ-
λο τὸ καλαμίδι (ἴδ. ἐν Λεξ. Βυζ. τὴν λέξ. Καλα-
μιά), ἀγνοῶ δὲ ἐάν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο εἶναι ἢ ἐν ἑλ-
λάδι καλουμένη καθετὴ καὶ ἡ παρὰ Γάλλοις ligne à
pêcher.

Πυραγάδι. Δὲν εἶναι δίπτυον, ἀλλὰ σχοινίον
(σπάγγος) ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ὑπάρχουν προσηρημένα,
καθ' ὠρισμένα διαστήματα, ἀπὸ ἐκατὸν ἕως πεν-
τακίσσια καὶ ἐπέκεινα διαφόρου μεγέθους ἀγύστρια·
ρίπτεται δὲ κατὰ μήκος τοῦ αἰγιαλοῦ ἀπὸ τοῦ ἀ-
κατίου.

Δεκαπεντάγουστος. Αἱ πρώται δεκαπέντε ἡμέ-
ραι τοῦ Ἀγούστου κατὰ τὰς ὁποίας γίνεται καὶ νη-
στεία.

Μισοσαράκαστο. Τὰ μέσα τῆς τεσσαρακοστῆς (τῆς
Μεγάλης κυρίας).

Σπαρτός. Ὁ μὴν Ὀκτώβριος.

Ἀντριάς. Ὁ μὴν Δεκεμβρίου, ὡς ἀμέσως διαδε-
χόμενος τὴν ἐροσθὴν τοῦ ἀγίου Ἀνδρέου.

Μεσσάνια (τά). Αἱ λεμονοπορτοκαλλεῖαι.

Λεμονόστρυμμο. Τὸ ἦμισον λεμονίου ἐξ οὗ ἀφῆρ-
θη ἡ δὴ ὁ ζυμός.

Χορταριάζω. Ἐπὶ γῆς ἦτις μὴ ἔχουσα ἀπέκτι-
σε χόρτα. Ἐχορτάριάζω ἡ ἀδελή μου.

Κομπιάζω. Τὸ ἀλλοχού κομποδένω. (ἴδ. Λεξ.
Βυζ.)

Μαυιάζω. Ἐνόμω δύο κλωστὰς ἐκ τῶν ἄκρων.

Βουρδουλιάς. Τὸ ὄπλον τοῦ διδασκάλου ἐν τοῖς
σχολεῖοις· τὸ βούνευρον.

* Ήεις. Αντί ἔχεις, κατ' ἀποβολήν τοῦ χ. — Ἐν γένει αἱ εἰς ἴς, αἰς καὶ χις τελικαὶ συλλαβαὶ παθαίνουσι τοῦτο· πατεῖς, τρέβεις, Ἀναστάης, ἀντί παῖζεις, τρέχεις, Ἀναστάης, κτλ.

Σύνταξις. Ἀντί συντάξι. Ἡ συνάγη. Γράβα. Τρύπα εἰς βράχον. Κρασίτος. Ὁ ἔχων τὸ χρῶμα τοῦ κρασίου. Μπουσουλίτζω. Τὸ ἀλλαγοῦ μπουουλίτζω. (Ἰδ. ἔφ. Φιλομαθ. ἀριθ. 246).

Ἀπουκαταριά. Τὸ ἐπάνω μέρος τοῦ ψωμίου. Ἀπουκαταριά, τὸ κάτω.

Γερακάτος. Ὁ ἔχων ὀφθαλμοὺς χρώματος ἀνοικτοῦ καστανοῦ ὡς ὁ ἰέραξ.

Βοῦδομαμάτης. Ὁ ἔχων ὀφθαλμοὺς μεγάλους καὶ στρογγύλους ὡς ὁ βουξ.

Περδικομαμάτης. Ὁ ἔχων αὐτοὺς μικροὺς καὶ γλυκεῖς.

Καλόρεχτος. Ὁ ἔχων καλὴν ὄρεξιν, κέφι Τουριστί. Καλόρεχτος, ὁ ἔχων κακὴν ὄρεξιν. Ἀπόρεχτος, ὁ μὴ ἔχων ὄρεξιν.

Δύνομαι. Διαφέρει ἀπὸ τὸ μπορῶ. Τοῦτο ἔχει πολλάκις ἀμφίβολον σημασίαν. Ἦθελε γὰρ σὲ βοηθήσω, μὰ δὲ δύνομαι = δὲν ἔχω τὰ μέσα, δὲν ἔχω χρήματα. Ἄν τις μὲ προσκαλέσῃ νὰ σηκώσω φορτίον τὸ ὁποῖον δὲν εἶμαι ἱκανὸς νὰ σηκώσω, τοῦ ἀπαντῶ. Ἄν εἶπω Ἄ δύνομαι = δὲν δύναμαι οἱ ὡμοί μου νὰ τὸ βαρτάξουν. Ἄν εἶπω Ἄ δύνομαι, ἐκεῖνος πιθανῶς θέλει νομίσει ἢ ὅτι δὲν θέλω, ἢ ὅτι ἄλλο, Κύριος οἶδε, ποῖον αἴτιον μ' ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ τὸν ὑπικουάσω. Καὶ εἰς τὰ ἐξῆς δύο δημῶδη διόστιχα·

Γιὰ λεπρονήσω, θεῖ μου, μεγαλοδύνει! Γ' ἢ ἀγάπη ὄκει γρῆσα, κ' ἐγὼ δὲ δύνομαι.

Ἄν ἠμπορῶ, δὲν δύνομαι τὴν πόρτα νὰ τσακίσω, τὴν πόρτα καὶ τὴν κλειδιονιά, νὰ μπῶ νὰ σὲ φιλήσω.

Βίς τὸ τελευταῖον τοῦτο, τὸ μὲν ἠμπορῶ = δὲν εἶναι φρόνιμον, τὸ δὲ δύνομαι = δὲν εἶμαι ἱκανός.

Θεατρίζομαι. Ἄμα ὁ ὄχλος παρευρέθη εἰς θέατρον, ἢ ἔμαθεν ὅτι ὑπάρχει τοιοῦτον, ἀμέσως ἔπλεσε τὸ Θεατρίζομαι = γίνομαι παίγιον τῶν πολλῶν.

Ξεσγαγίλομαι. Τὸ ἰτλ. rompersi l'osso del collo. Λέγομεν συνήθως πρὸς καταφρόνησιν, ὡς καὶ οἱ ἰταλοὶ, Ξεσγαγίσου = κόμει γλιγῶρα.

Γληγοράτε. Βίς τοῦτον μόνον τὸν χρόνον καὶ εἰς τοῦτο τὸ πρόσωπον. Ἀντί κλμετε γλιγῶρα.

Ξενεύομαι. Διὰ τὴν ἐντίπωσιν τὴν ὁποῖαν προσωπῶς προξενεῖ ἢ μετατόπισις ἢ ἢ μετοικεσία. Ξενεύομεν ἀπόψε καὶ δὲν ἐκλείσα μάτι.

Ἀπανοβάνα. Παρακινῶ τινὰ νὰ πράξῃ τι κακὸν ἢ ὁπωσδήποτε ζημιώδες. Ἐσὺ μ' ἀπανοβάλας καὶ τώρα μοῦ κάνεις τὸν καμὸν (μοῦ καμώνεσαι). Βίς ἄλλην δὲ σημασίαν, καὶ ἐπὶ δημοπρασίᾳ λέγομεν ἀπανοβάνα, προσθέτω εἰς τὴν τιμὴν τὴν ὁποῖαν ἄλλος προηγουμένως ἔδωκεν.

Ἀνακεφαλιά. Πράξις χωρὶς συλλογισμὸν. Ἐν Κερκύρᾳ λέγουσι κουτροκεφαλιά.

Ἀράκος. Τὸ βρέφος ἐνόσω εἶναι εἰς τὰ σπάργανα· Ἄρα. Ὡς καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον. Τὸ ζιζάνιον τοῦ σίτου.

Ἀναδράμω. Τρώγοντες ἢ πίνοντες λέγομεν μ' ἀνέδραμε, ἐνοοῦντες μὲ τοῦτο ὅτι τὸ μέλλον νὰ καταποθῆ ἔλαβεν ἄλλην. διεύθυνσιν κ' ἐξῆλθε διὰ τῶν βωθῶνων ἢ καὶ ἀπλῶς ἔφερε βῆχα.

Ἀχτός. Ὁ ἀτμός· ὡς ἐπίθετον δέ, ἀντι χλωμός, ὅθεν καὶ ῥῆμα·

Ἀχνίζω. Ἔχον δύο σημασίας. Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην, ἀντι τοῦ ἀναπέμπω ἀτμόν, εἰς δὲ τὴν δευτέραν, ἀντι τοῦ γίνομαι χλωμός.

Ἀνάουλος. Ὁ εἰς τὸ φαγητόν του παραξενός· ὁ τρώγων μόνον μερικὰ τῆς ὀρέξεώς του τὰ δὲ ἄλλα μὴ τρώγων ποτέ.

Τοῦ μακρῶν. Ἐπίρρ. Κατὰ μῆκος. Τοῦ πλάτους, κατὰ πλάτος.

Γλυκύ. Λέγομεν κάνει γλυκύ — κάνει φαρμάκι — κάνει γάμμα — ἀντι, κάνει κρῦν πολύ. Λέγομεν δὲ κάνει γλύκα, ἀντι τὸ κρῦν ἔπεσε.

Ῥιζαῖτι. Ἡ ῥίζα τοῦ αὐτίου.

Ματόφρυδο. Οἱ ὀφθαλμοὶ μετὰ τῶν ὀφρύων.

Θροιάζομαι. Χλευστοικόν. Ἀκαίρως καὶ ἀτόπως κἀθημαι.

Θεατρίζω. Νέα λέξις. Θεατρίζω τ' ἀμπέλι. Καὶ Θεατρίστα, ἡ ἐργασία.

Τσιλιγκρός. Ὁ φῶσι στεγνός τὸ σῶμα.

Τσακῶνω. Πιάνω δυναστιῶς. Ἐπολέμησε τὰ γόγγη, μὰ τὸν ἐτσάκωσε.

Τσακῶνημαι. ἐρῶ, μαλλῶν. Καὶ τσακῶνός, ἢ ἔρις.

Τσακά. Βίδος σιδηρᾶς παγίδος τὴν ὁποῖαν μεταχειρίζονται εἰς τὰ ἐξοχὰς διὰ νὰ πιάνουν τὰ ζουλάπια. Τὰ συλλαμβάνει δὲ ἐκ τοῦ ποδὸς ἅμα πατήσαντα εἰς αὐτήν. Τοῦ αὐτοῦ εἶδους ὑπάρχει καὶ μικροτέρα τις παγίς τὴν ὁποῖαν μεταχειρίζονται εἰς τὰς οἰκίας διὰ τοὺς ποντικούς.

Πιθῆματα, (ἐπι-τίθημι). Τὰ σουσοῦμια, τὰ χυκρηστικὰ τοῦ προσώπου.

Βάβω. Ἡ προμήτωρ. Καὶ παπποῦλης, ὁ πάππος.

Ἐδικιῶμαι. Ἐκδικούμαι.

Ἐανταμείβω. Ἀνταμείβω.

Ἀθράκι. τὸ ἀναμμένον κάρβουνον.

Ἐσφάγω. Ἰπεκφεύγω.

Ἀπολῆταῦν. Ζητῶ πρᾶγμα χαμῆνον, ἢ καὶ ἀπλῶς ἀσθάνομαι τὴν ἔλλειψίν του. Θὰ μισέψω, καὶ θὰ μ' ἀπολήτησεις.

Μισακός. Ὁ ἐξ ἡμισείας ἀνήκων εἰς τὸν μὲν, καὶ ἐξ ἡμισείας εἰς τὸν δέ. Τῶρα μισακός = ἀνήκει ἐξίσου καὶ εἰς τοὺς δύο μας.

Σωφολιάζω. Συναμῶζω δύο ἀντικείμενα τοιοῦτοτρόπως ὥστε, σχετικῶς πάντοτε καὶ κατὰ τὴν ὁποῖαν ἔχουν ἐπιδεκτικότητα, ἐντελῶς τὸ ἓν μὲ τ' ἄλλο νὰ προσκολλῶνται χωρὶς ν' ἀφίνουν κενὸν μετὰ τῶν.

Ἐυγκλιζομαι. Δι' ἐγκύτους γυναῖκας ὅταν εἰς τὴν ὄραν τοῦ τοκετοῦ συμβῆ καὶ ἀποθάνουν μαζί μὲ τὸ

βρέφος· ὅθεν καὶ ἀρὰ τὴν ὄριαν διδόνουσιν αἱ μητέρες εἰς τὰ τέκνα των Νῆχα σὲ συγκλιζοῦ!

Ἀραγάτης. Ὁ ἐπιτετραμμένος τὴν φύλαξιν τῶν ἀμπελιῶνων ἐν καιρῷ ὠριμάνσεως τοῦ καρποῦ.

Μπάκακας. Ὁ βάρβαρος. Ἐν Κερκύρᾳ, κάρλακας. Ἐν Λευκάδι, γορδακίλας. Ἐν Ζακύνθῳ, σπορδακίς, ἀλλαγοῦ δὲ, βαθρακός.

Σούζουμος. Ἐπίθ. Ὁχι πολυψημένος, ἀλλὰ νοπός. Ἐχομεν καὶ δημῶδες ἀξίωμα· « Σούζουμο κριάς, παραψημένο ψάρι. » Ὅτι δηλαδή τὸ κρέας δὲν πρέπει νὰ πολυψηθῆται, ἀλλὰ τὸ ψάρι.

Σίρτα φέρτα. Λέγομεν δι' ὑποθέσεως αἰτίως ὅτε μὲν προχωροῦν ὅτε δὲ ὀπισθοχωροῦν, πηγαίνουσιν κ' ἔρχονται, ἐμπρός ὀπίσω καὶ ποτε δὲν λαμβάνουν τέλος. Μ' αὐτὰ τὰ συρταφέρτα, πάει ταῦτος ὁ μῆρας (καὶ δὲν ἔγεινε τίποτε, ἐνοεῖται).

Τσοῦπρα. Κῆρη, παιδισκίη.

Συνεβαίνει. Συμβαίνει Ἀπρόσ. — Ἦκουσα ποτὲ χωρικὴν λευκαδίαν προφέρουσαν διὰ τοῦ εἰ (μὲ μου ἐντέθη); ἀγνοῶ ὅμως ἂν κατὰ διαλεκτικὸν ἢ κατὰ γλώσσης παραδρομὴν.

Ἠτόρια. Μεγαλαχῶ.

Κουρφαλα. Ἀνηγμένα ἀνοστα ἢ ἀλλόκοτα, Κουρφαλά. Ἡ καὶ πυρομοιωδῶς ξύλα κούτσουρα, δανιὰ καυμένα.

Ψῆλος (δ) Τὸ ὕψος.

Στεροπαῖδι. Τὸ ὑστερότοκον.

Κουλοῦκι. Τὸ μικρὸν τοῦ σκύλου.

Στερνά. Ἐπίρρ. Ὑστερα, μετέπειτα.

Ἄκοπα. Ἐπίρρ. Ἀδιακόπας.

Νομουκόπου. Ἐπίρρ. Ἀδιακόπας.

Παύομεν πρὸς τὸ παρὸν τὴν δημοσίευσιν τοιαύτης ὕλης, ἐπιφυλαττόμενοι νὰ τὴν ἐπαναλάβωμεν ἀργότερα.

N. K.

Διόρθωσις ἡμαρτημένων τοῦ Γλωσσαρίου.

Ἐν σελ. 30 ἀντὶ Γαργακλάου, γρ. Γαργακλάου. αὐτῶν = Δέτος, γρ. Πέτος. Ἐν σελ. 31 • Κοκοκούρμαχος γρ. Κακοκούρμαχος. Ἐν » 51 » ἦθελω γρ. ἦθα. αὐτῶν = Συροβοντιῶμαι, γρ. Συροβοντιῶμαι. Ἐν σελ. 215 » Πρακοντιῶν, γρ. Ἀρακοντιῶν. » 341 » Πλατυχῶβια, γρ. Πλατυχῶρια.

ΑΝΑΣΚΕΨΗ

ἡμαρτημένης ἐξιστορήσεως τῶν περὶ Κρήτης ὑπομνημάτων.

—ooo—

Ἐν Λονδίῳ 13/25 Μαρτίου 1859.

Ἀγαπητὴ Κύριε!

Μ' ἐρωτᾶτε ἂν ἀνέγνωσα τὰ νεώστει ἐκδοθέντα ὑπομνήματα τοῦ Κ. Κρητοβουλίδου, καὶ πῶς τὰ

θεωρῶ καθ' ὅσον καθάπτονται τιμῶν τῶν ἐν τῇ ἱστορίᾳ μου περὶ Κρήτης.

Ἀποκρίνομαι, ὅτι ἀνέγνωσα αὐτὰ ἐν μέρει, καὶ ἰδοὺ πῶς θεωρῶ ὅσα τῶν ἐν αὐτοῖς μ' ἐφάνησαν λόγου τινός ἀξία.

Περιπαθῶς διηγήθεις ἐν τῇ 10' τῆς ἱστορίας μου κεφαλῆ, εἰς τὸ ὁποῖον σὰς παραπέμω, ὅσα ὑπέφεραν πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως δεινὰ οἱ Κρήτες χριστιανοὶ ὡς πρὸ δεινότερα ὅσον ὑπέφεραν οἱ ἄλλοι χροῦ τῆς Ἑλλάδος, καὶ περιπαθέστερον ἱστορίας τὰ ἀρχομένης τῆς ἐπαναστάσεως μεγάλα παθήματάτων, ἀπορῶ πῶς ὁ Κ. Κρητοβουλίδης παρενόησε τὰς πρὸς τοὺς δεινοπαθόντας τοῦτους ὁμογενεῖς θερμὰς καὶ προφανεῖς συμπαιδείας μου, καὶ ἄλλ' ἀντ' ἄλλων παραναγκάσας ἔγραψεν, ἀγωνίζομενος, ἀγνοῶ διατί, νὰ μετατρέψῃ ἐπὶ κακοῦ ὅσα εἶπα ἐπὶ καλοῦ, καθὼς ἐναργῶς ἀποδεικνύεται ἐξ ὧν ἀναφέρω ἐν τῇ ῥηθέντι κεφαλῇ καὶ ἐκ τῶν ἐξῆς·

Ἄδικος, λέγει ὁ Κ. Κρητοβουλίδης, ἡ πρὸς τοὺς Κρήτας μομφή μου λέγοντος, ὅτι α ἂν καὶ ἐξήκουσεν ἡ ἐπανάστασις καθ' ὅλην τὴν Πελοπόννησον, καὶ διεδόθη καὶ εἰς τὸ Αἰγαῖον, ἂν καὶ πλοῖα ὑπὸ σημαίαν ἑλληνικὴν ἐφαίνοντο κατὰ τὰ παράλια τῆς Κρήτης, οἱ κάτοικοι αὐτῆς χριστιανοὶ ἢ δὲν ἐπέισθησαν παντάπασι. ἢ δὲν ἀρνέεται ἡ Κ. Κρητοβουλίδης τὴν ἀκινήσιαν τῶν Κρητῶν, ἀλλὰ τὸν δικαιοῦν λέγων, ὅτι α ἢ Κρήτη περιεῖχεν ἀνδρείους Τούρκους καὶ ἀρετῶλους πολεμιστὰς ἢ ἄλλὰ μῆπως καὶ ἐγὼ δὲν δικαιοῦν τὴν ἀκινήσιαν ταύτην, λέγων ἐν τῇ 10' τῆς ἱστορίας μου κεφαλῇ, ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς κατέβησαν πᾶσαν φροντίδα εἰς διατήρησιν τῆς ἡσυχίας καθ' ὅλην τὴν νῆσον ἐκδοσαντες ἐγκυκλίους, διότι ἔβλεπον ὅτι πᾶν κίνημα ἐπαναστάσεως ἔτεινε εἰς ἐξολοθρευτῶν τῶν χριστιανῶν·

Διηγούμενος ἕνα κακὰ ὑπέστη ἡ Κρήτη ὑπὸ τὴν μακρὰν Σαρακηνὴν ἐξουσίαν, λέγει τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, ὅτι α πάμπολλοι τῶν ἐγκατοίκων ἡλλὰ ἢ ἐπιστήσαν, ἀλλ' ἐπανῆλθον εἰς τὴν ὀρθοκίαν τῶν πατέρων των, ἀφ' οὗ ἐπανῆλθεν ἡ πατρις των εἰς τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν. ἢ ὁ Κ. Κρητοβουλίδης ὁμολογεῖ ὅτι ἡλλαξοπιστήσαν τινες· α ἄλλ' ἢ ἄδικον, προσθέτει, νὰ κατακρίνεται διὰ τοὺς ὀλίγους τὸ ὄλον. ἢ Ἄλλ' ἐγὼ δὲν εἶπα ὅλοι, εἶπα πάμπολλοι· ἐπρόσθεσα μάλιστα ὅτι πολλοὶ ἐπίστευαν εἰς Χριστὸν ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδεικνύων ὅτι ἐρρίχων ἐν ταῖς καρδίαις των ἦτον ἡ πατὴρ πίστις των.

Παραλληλίζων τὴν διαγωγὴν τῶν κατὰ τὰς βορείους Σποράδας Ὀλυμπίων καὶ τὴν τῶν ἐν Γραμβούσῃ ἐπὶ τῆς ἐξαλείψεως τῆς πειρατείας ἐν ἔτει 1828, λέγει, ὅτι διέστρεψα τὴν ἀλήθειαν εἰπὼν ὅτι α ὁ κατὰ τὰς βορείους νήσους ἀποσταλεῖς Μισαθλῆς α εἰς ἐξάλειψιν τῆς ἐκεῖ πειρατείας δὲν ἐδοκίμασεν ἢ ὅσα οἱ κατὰ τὴν Γραμβούσαν πειρατοδιώκται, ἢ διότι οἱ παρεπιδημοῦντες κατὰ τὰς νήσους ἐκεῖ ἢ γὰς Ὀλύμπιοι, οἱ κύριοι ὄλων σχεδὸν τῶν ἐπὶ πειρατείας πλοίων, τὰ παρέδωκαν οἰκειοθελῶς, 80 τὸν ἢ ἀριθμὸν. ἢ Ποῖαν δὲ ἐναντιότητα, ἐρωτᾷ, ἐπέφε-

ραν οι Κρήτες; Ούδελαν, αποκρινομαι' λέγω μά-
 λιστα εν τῷ ΟΠ' κεφαλαίῳ, ὅτι οἱ ἐν Γραμβούση
 ὑπεσχηθήσαν νὰ παραδώσωσιν εἰς τὸν Ἄγγλον μοίρα-
 ρον καὶ τὸ φρούριον καὶ τὰ πλοῖά των, ἀλλ' ἀπε-
 ποιούσιν τὴν παράδοσιν τῶν δώδεκα, οὐς εἰς αὐτὸν
 Μοίραρχος ὡς ἐνόησε, ἐπὶ λόγῳ ὅτι οὐδεὶς αὐτῶν
 εὗρισκετο ἐν τῷ φρουρίῳ. Δὲν ἀκούμαι εἰς τοῦτο,
 ἀλλὰ μέμφομαι καὶ τὸν Ἄγγλον μοίραρχον, ὡς μὴ
 δεχθέντα τὴν πρότασιν ταύτην, οὖσαν κατὰ τὸ
 πνεῦμα τῶν ὁδηγῶν τῆς Συμμαχίας, καὶ ἀποκαλῶ
 αὐτὸν, διὰ τὴν κατ' ἐμὲ ταύτην σφαλερὰν ἐρμηνείαν
 τῶν ὁδηγῶν του, ἄνθρωπον τοῦ γράμματος μάλ-
 λον ἢ τοῦ πνεύματος αὐτῶν.

Ὁ Κ. Κρητοβουλίδης λέγει ὅτι, κατ' ἐμὲ, οἱ ἐν
 Γραμβούση Ἀγγλοὶ ἐκινδύνευσαν νὰ ἐξολοθρευ-
 θῶσιν ἐν ῥήτῃ νυκτὶ δι' ὑπονομήν. Ἐγὼ λέγω ἐν τῷ
 αὐτῷ κεφαλαίῳ, ὅτι ὁ Μοίραρχος Ἄγγλος εἰδο-
 ποιήθη, ὅτι οἱ ἐπὶ τῆς ξηρᾶς Ἀγγλοὶ ἐκινδύ-
 νευσαν νὰ ἐξολοθρευθῶσιν ἐν ῥήτῃ νυκτὶ δι' ὑπονομήν,
 καὶ ἐπὶ τῇ εἰδοποιήσει ταύτῃ ἐτραξεν ὁ ἀρχηγὸς
 αὐτῶν Στραγκουῆς εἰς τὸν ὑποδειχθέντα τόπον τῆς
 ὑπονομῆς. Αὐτὸ τοῦτο λέγει ὡς ἐγγίστα καὶ ὁ Κ.
 Κρητοβουλίδης ἐν τοῖς ἐξῆς: « ὁ δὲ φρούραρχος
 » Στραγκουῆς διέδωκεν ἀπὸ δυσμείναιαν ὅτι οἱ
 » Ἕλληνες ἐμελέτων νὰ βάλωσι πῦρ διὰ νὰ καύσωσι
 » τοὺς ἀξωματικούς Γάλλους τοὺς ἐνοικοῦντας εἰς
 » τὸ οἶκον. »

Διηγούμαι ἐν τῷ ΜΣΤ' κεφαλαίῳ ὅτι οἱ περὶ τὸ
 Κάνδακον παραβάντες τὰς σπόνδας, ἐδόλοφόνθησαν
 τοὺς Σεληνωτάς Τούρκους, προκαταλαβόντες τὰ
 στενὰ ἐπὶ τῆς εἰς Χανιά διαβάσεως των' ἀλλ' ὁ Κ.
 Κρητοβουλίδης ἀρνεῖται ὅτι οἱ Τούρκοι παρεδόθη-
 σαν συμβιβασθέντες, ὡς ἐγὼ διηγούμαι, καὶ λέγει:
 « ὅτι μόνον ἐγὼ ἀναφέρω τοῦτο, καὶ οὐδεὶς τῶν
 Κρητῶν τὸ γνωρίζει. »

Ἄν ἀνοίξτε τὴν Ἱστορίαν τοῦ Γόρδιου, θὰ εὖ-
 ρετε ὅτι ἀναφέρει αὐτὸς τὸ γεγονός λεπτομερέστε-
 ρον, λέγων πρὸς τοὺς ἄλλους, ὅτι οἱ παρὰ τῷ Ἀρ-
 μοστῇ Τομπάζῃ φιλέλληνας, Χάστιγξ καὶ Χάν κα-
 ταράχθησαν ἐπὶ τῇ ἀπιστίᾳ ταύτῃ, καὶ δὲν συν-
 κλοκώθησαν συνανοχοποιεῖ δὲ καὶ αὐτὸν τὸν Τομ-
 πάζην ὡς ἐνόησαν, ἐν ᾧ ἐγὼ, ἐπὶ τῇ μαρτυρίᾳ
 τοῦ παρ' αὐτῷ Σπανιολάκη, τὸν ἀθῶνον ὡς μὴ ἐν-
 δόξαντα. Ἴδου ὅτι δὲν ἀναφέρω μόνον ἐγὼ τοῦτο.
 Ἀνθίσταται ἐπίσης ὁ Κ. Κρητοβουλίδης λέγων, ὅτι
 οὐδεὶς τῶν Κρητῶν γνωρίζει ὅτι οἱ ἐν Κανδάκῳ
 Τούρκοι παρεδόθησαν συμβιβασθέντες. Ἐγὼ πρὸ
 πολλοῦ εἰς χεῖράς μου ὑπόμνημα τοῦ κυρίου Ἀνα-
 γνώστου Παναγιώτου, ἐνὸς τῶν πρωτίστων τῆς
 Κρήτης ὀπλαρχηγῶν, τὸν ὁποῖον πολλάκις καὶ ὁ
 Κ. Κρητοβουλίδης ἀναφέρει ἐν εὐφημίαις' λέγει δὲ
 ὁ διακεκριμένος οὗτος ἀνὴρ ἐν τῷ ὑπομνήματί του
 τὰ ἐξῆς αὐτολεξεί:

« Ὁ δὲ Ἀρμοστής, διορίσας ἐπιστάτην τοῦ Κα-
 στελλίου (τῆς Κισάμου) μετέβη εἰς Κανδάκον,
 α ὅπου καὶ αὐτοῦ εὗρισκοντο συγκεντρωμένοι Τούρ-
 α κοί. Παρεδόθησαν δὲ καὶ οὗτοι ὡς καὶ οἱ τῆς
 α Κισάμου, καὶ ἐπέρασεν διὰ ξηρᾶς καὶ ἦλθαν εἰς

» τὸ φρούριον τῶν Χανίων ἢ Ἴδου καὶ ἀξιοπίστου
 Κρητὸς μαρτυρία ὅτι παρεδόθησαν οἱ τοῦ Κανδά-
 κου, ὡς καὶ οἱ τῆς Κισάμου. Ὅτι δὲ οἱ τῆς Κισά-
 μου παρεδόθησαν συμβιβασθέντες, καὶ ἀπῆλθαν ἀ-
 βλαβεῖς εἰς Χανιά δὲν τὸ ἀρνεῖται ὁ Κ. Κρητοβου-
 λίδης. Καὶ ἐσχάτως ἐρωτηθεὶς παρ' ὑμῶν, ἐπὶ τῇ
 αἰτήσῃ μου, ὁ παρὰ τῷ Τομπάζῃ τὸν καιρὸν ἐκεῖ-
 νον Κ. Νικόλαος Καλλέργης περὶ τῆς κατὰ τὸν Γόρ-
 διον διαγωγῆς αὐτοῦ ἐπὶ τῆς παραδόσεως τῶν ἐν
 Κανδάκῳ, ἀπήντησε διὰ τῆς πρὸς ὑμᾶς εἰς Σύραν
 γαλλιστὶ ἐπιστολῆς του τῆς 18 Ἰανουαρίου 1859
 ἢ μοι διεβίβασατε τὰ ἐξῆς:

α ὡς πρὸς τὴν παράδοσιν δὲ (reddition) τοῦ
 » Κανδάκου, ἥτις παρεκλούθησε τὴν τῆς Κισάμου,
 » ἐγένετο τῷ ἄντι λόγος περὶ τινος παρενοσήσεως,
 » καθ' ἣν τὸ ὄνομα τοῦ Τομπάζην παρεσιήθη ὑπὸ
 » τῶν ἐχθρῶν' ἀλλ' ὀφείλω ἐν συνειδήσει νὰ σᾶς
 α βεβαιώσω, ὅτι οὐτ' ἐγὼ, οὐτ' ἄλλοι πολλοὶ, ἐπίσης
 α ἀμερόληπτοι, δυνάμεθα ν' ἀποδώσωμεν τῷ Τομ-
 » πάζῃ τὴν παραμικρὰν ἐνοχλήν εἰς τοιαύτην σκάν'
 » δαλῶδη πράξιν. »

Θεωρήσας τὴν ἐν Κρήτῃ δόξαν τοῦ ἀγῶνος ἑλ-
 ληνικῆν δόξαν ἀποδίδω πολλάκις ἐν τῇ Ἱστορίᾳ
 μου τὸν ὀφειλόμενον ἔπαινον εἰς τὸν πατριωτισμὸν,
 τὴν ἀνδρίαν, καὶ τὴν ἐν τοῖς δεινοῖς καρτερίαν τῶν
 ἐν Κρήτῃ Χριστιανῶν, τόσον ἀνίσως πρὸς τοὺς ἐχ-
 θροὺς ἀγωνιζομένων, καὶ συχνάκις ἀναφέρω ἐν εὐ-
 φημίαις τοὺς ὀπλαρχηγούς Τσελεπήν, Ἀναγνώστην,
 Σήφακαν, Μελιδιώνην, Πρωτοπαπαδάκην καὶ ἄλλους'
 ἀλλ' ἐπαινῶν τὰ ἀξιώματα, κατέκρινα καὶ τὰ
 ἀξιοκατάκριτα ὅπως καὶ ὀπουδήποτε τῆς Ἑλλάδος
 τὰ ἀπήνητα.

Ἰκανὰ νομίζω ταῦτα εἰς φανέρωσιν τῆς ἀληθείας
 ἢ ἀπαιτεῖ πρὸ πάντος ἄλλου ἢ Ἱστορία, καὶ εἰς
 ἀπόδειξιν τῆς ἀξίας τῶν περὶ ἃν ὁ λόγος ὑπομνη-
 μάτων. Συνάγεται δὲ ἐκ τούτων ὅτι ὁ Κ. Κρητο-
 βουλίδης, προθέμενος τὴν ἀναίρεσιν ὅσων ἀνωτέρω
 μνησθῆναι ποίω, τὰ ἐπικυροῖ δι' ἃν διηγέται, ἐκτός
 ἐνὸς καὶ μόνου περιστατικοῦ, τῆς ἐκ Κανδάκου εἰς
 Χανιά μεταβάσεως τῶν Σεληνωτῶν' ἀλλ' ἐπεθύμουν
 νὰ εἶχε κατὰ τοῦτο αὐτὸς μᾶλλον δίκαιον ἢ ἐγὼ.

Ὁλος ὑμέτερος
 Σ. ΤΡΙΚΟΠΗΣ.

ΑΠΟΔΗΜΗΤΟΥ ἈΝΑΜΝΗΣΙΣ.

(Συνέχ. τῆς φυλλ. 214, 215 καὶ 217.)

Καὶ ἀληθῶς ζωογόνα ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὰ νύματα
 τῆς ἀγγλικῆς ἐλευθερίας. Πολλάκις καὶ ἤκουσα καὶ
 ἀνέγνων ὅτι οὐδαμοῦ πνεῖ διαφιλέστερος τῆς ἐλευ-
 θερίας ὁ ἀνὴρ ὅσον εἰς τὴν Ἑλλάδα. Πιθανόν, διότι

ἕκαστος δίδει ἰδιαιτέραν σημασίαν πρὸς τὴν ἐλευ-
 θερίαν κατὰ τὴν ἰδίαν ἔρεξιν καὶ προκίρῃσιν' καὶ
 τοῦτο ἐνόουν ἄλλοτε ὅτε παίζων ἀνύμαζον ποικί-
 λως αὐτήν, « ἦχον περιβοησοῦντα ὡς σάλπιγγα,
 κυμβάλου ἀλαλαγμὸν, βοὴν κέρατος, σημαίαν κυ-
 μαινομένην ἐν θυέλλαις καὶ τρικυμίαις, ἀστραπὴν
 διαλάμπουσαν ὑπὸ τὸ οὐράνιον τόξον » (*). Ἐὰν ἐ-
 λευθερίαν ἐνοῶσι τὴν περὶ τὸ λέγειν καὶ γράφειν,
 ἀκρασίαν, τὴν ἀδράνειαν τοῦ νόμου ἢ τὴν ἀναλγη-
 σίαν τῆς κοινῆς γνώμης περὶ τὸ τιμωρεῖν τὴν ὑβρίν,
 τὴν ἀδικίαν, τὴν πρὸς τοὺς νόμους ἀσέβειαν, ὡς
 τοιαύτην ἐλευθερίαν εὗρισκεις καὶ εἰς τὴν Τουρκίαν.
 Ἐὰν ὅμως ἐλευθερία εἶναι, ὡς ἐγὼ τοῦλάχιστον φρο-
 νῶ, οὐ μόνον ἡ δημοσιότης καὶ οἱ συνταγματικοὶ
 θεσμοὶ, (μὴ δὲν εἶχε τοιοῦτους καὶ ὁ ἐσχάτως πε-
 σῶν αὐτοκρατορ Σουλταῦ;) ἀλλὰ καὶ εὐλάβεια πρὸς
 τὸν νόμον, καὶ ἀγρυπνία διηρηκῆς τῶν πολιτῶν ὑπὲρ
 τῆς ἐνισχύσεως αὐτοῦ, καὶ ἀπάρησις τῶν ἰδίων
 συμφερόντων χάριν τῶν δημοσίων, καὶ εὐσυνειδήτως
 ἐκπλήρωσις τοῦ καθήκοντος, ἐξαιρέτως δὲ ἀγανά-
 κτησις, καὶ ἀγανάκτησις διάπτως, κατὰ τῆς πρὸς
 τὸν ἄλλον ἀδικίας ὡς εἰ ἐγένετο πρὸς σὲ αὐτόν, καὶ
 ἀπὸ κοινοῦ εἰρηνικὴ καὶ ἔλλογος σύμπραξις ὑπὲρ
 τῆς ἐπανορθώσεως τῆς ἀδικίας αὐτῆς, τοιαύτη ἐλευ-
 θερία εἰς μόνον τὴν Ἀγγλίαν ὑπάρχει. Καὶ εἰς τὴν
 Ἀγγλίαν, ἐπειδὴ καὶ ἐκεῖ κατοικοῦσιν ἄνθρωποι,
 ὑπάρχουσι πάθη καὶ συμφέροντα, καὶ πολλάκις ὀφθί-
 νος, ἢ συκοφαντία, ἢ ἰδιοτέλεια διαστρέφουσι τὴν ἀ-
 λήθειαν' ἀλλ' ὀλιγοχρόνιος εἶναι ἡ ἐπικράτησις τοῦ
 ψεύδους, καὶ αὐτὸς λόγος χάριν ὁ τύπος ὅστις σὲ
 ἠδίκησεν, αὐτὸς πάλιν σπεύδει νὰ σοὶ ἀποδώσῃ δι-
 καιοσύνην.

Οὕτε πρόβεισι ἔχω, οὕτε ἀρμόδιον εἶναι, διότι,
 μὴ λησμονήσωμεν, δὲν γράφω πραγματείας ἀλλὰ
 παρέργους καὶ κόφους ἀναμνήσεις, νὰ ἐξετάσω διὰ
 τί ἐνθ' καὶ ἡ Γαλλία χθὲς εἶχε καὶ ἡμεῖς τήμερον
 ἔχομεν συνταγματικούς θεσμούς, καὶ ἐκείνης ἀπέχει
 καὶ ἡμῶν ἡ ἐλευθερία πολὺ ἀπέχει τῆς ἀγγλικῆς'
 τὴν ἀπορίαν ταύτην ἕως πρὸ αἰῶνων ἔβλεπεν ὁ Στα-
 γειρίτης εἰπὼν ὅτι ὁ νόμος α ὅς οἶος ποιεῖν ἀγα-
 θοὺς καὶ δικαίους τοὺς πολίτας. » Ἄλλ' ὅστις καὶ
 ὀλίγον ἐμελέτησε τὰ τῶν Ἀγγλίων, ἀδύνατον νὰ μὴ
 ἐλεεινολογῇ τὴν ἀκρίσιαν ἐκείνων ἐκ τῶν ἡμετέρων,
 οἵτινες καὶ γράφοντες καὶ βουλευόμενοι συγκρίνουσι
 τὸ καθ' ἡμᾶς πολίτευμα πρὸς τὸ τῆς Βρετανίας, καὶ
 μεμψιμοιροῦσιν ὅτι δὲν εἴμεθα πανομοιότυπα τῶν
 κατοικοῦντων παρὰ τὸν Τάμεσιν. Ἀγνοοῦσιν ὅμως
 ἢ λησμονοῦσιν ὅτι καὶ ἐνταῦθα, καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ
 εἰς αὐτὴν τὴν Τουρκίαν ὁ νόμος τιμωρεῖ μὲν ἀπα-
 ραλλάκτως ὡς καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν τὸν φονέα καὶ
 τὸν ληστήν, εἶναι δὲ ὅλος ἀνίσχυρος ὡς πρὸς τὸν
 δολοφόνον καὶ τὸν ὑπεξαιρουῦντα' τοῦτους τιμωρεῖ
 ἄλλος νόμος ἀγραφος μὲν ἀλλ' ἰσχυρότερος τοῦ
 γραπτοῦ, ὁ τῆς κοινῆς μερίμνης καὶ ἀγανάκτησεως,
 ὅστις ὅμως οὐδαμοῦ ὑπάρχει τοσοῦτω ἐνθέρμως, ὡς

ἔλεγον, ὅσα εἰς τὸν τόπον ἐκείνον ὅπου καὶ μικροὶ
 καὶ μεγάλοι, καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἀγρυπνοῦσιν
 ὑπὲρ τῆς δικαιοσύνης ὡς περὶ ἰδίου συμφέροντος.

Τοιαύτης κοινῆς μερίμνης κἀνδρημον ἐκφράσιν εὐ-
 τυχήσας εἶδον εἰς Μάντσεστερ' τὴν 23 Νοεμβρίου,
 ἥτοι μίαν ἡμέραν μετὰ τὴν ἐκεῖ ἀφίξίν μου, ἡ πό-
 λις ἐτέλει συναναστροφὴν ἢ σοίρεν, ὡς ἔγραψον τὰ
 εἰσιτήρια, πρὸς τιμὴν τῶν κυρίων Γίβσον καὶ Βράιτ.
 Ὁ Γίβσον καὶ ὁ Βράιτ, ἀντιπρόσωποι ἐπὶ πολλὰ
 κατὰ συνέχειαν ἔτη τῆς πόλεως ταύτης, ἦσαν δη-
 μοτικώτατοι καὶ προσφιλεῖς διὰ τε τὸ ἦθος, τὴν πο-
 λιτικὴν σύνεσιν καὶ τὴν εὐγλωττίαν' ἀλλ' ὅτε τὸ
 1854 ἐχρῆθη λάβρος ὁ κατὰ τῆς Ρωσσίας ἐκείνος
 χεῖμαρρος, καὶ διαλυθείσης τῆς Βουλῆς ἐγένοντο
 νέαι ἐκλογαί, καὶ ὁ εἰς καὶ ὁ ἄλλος ἀπεκηρύχθησαν,
 διότι ἀμφοτέρω ἦσαν ὀπαδοὶ τῆς εἰρήνης' καὶ τὸ
 περιεργον, ἀπεκηρύχθησαν ὑπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης
 ἥτις ζῶσα ἐκ βιομηχανίας τὴν εἰρήνην καὶ μόνον
 ἀσφαζομένης, ἀποτροπιάζεται ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην
 βρετανικὴν χώραν τὸν πόλεμον. Ἀλλὰ συνέβη τι
 περιεργότερον, ἰδιάζον εἰς μόνον τὸν ἀγγλικὸν χα-
 ρακτήρα' τὸ Βίρμιγγαμ, ἄλλη πόλις τῆς Ἀγγλίας,
 ζῶσα καὶ αὐτὴ ἐκ βιομηχανίας, βιομηχανίας ὅμως
 τρεφομένης διαφερόντως ὑπὸ τοῦ πολέμου, διότι
 στρέφεται περὶ κατασκευὴν ὀπλων καὶ σφαιρῶν καὶ
 ἄλλων σιδηρῶν ἐργαλείων, υἱοθέτησεν τὸν κήρυκα τῆς
 εἰρήνης καὶ ἐπεμψεν αὐτόν' ἀντιπρόσωπον εἰς τὴν
 Βουλὴν' ἀλλὰ καὶ ὁ Γίβσον ἐξελέχθη ὑπὸ εὐτελοῦς
 πόλεως ἄστον καλουμένης. Τοσοῦτω δὲ ἐθεωρήθη
 ταπεινωθὲν τὸ Μάντσεστερ, ὥστε παριστάνων τις
 αὐτὸ ὡς γωνίαν ἀκατονόμαστον καὶ αἰσιτείνην, ἀ-
 νάγκην ἔχουσαν ξένου φωτός, ἔγραψε χαριεντιζό-
 μενος' « ἢ παρὰ τὸ ἄστον πόλις Μάντσεστερ » (Man-
 chester near Aston).

Ἄλλ' ὅτε ἐκόπασεν ὁ πυρετός καὶ ἀνένηψεν ἡ
 ἀγωνίμων πόλις, ἔστρεψε τὸ βλέμμα πρὸς τοὺς ἀρ-
 χαίους ἀντιπροσώπους, καὶ ἴνα ζητήσῃ, οὕτως εἶ-
 πειν, συγγνώμην ἐκάλεσεν αὐτοὺς εἰς πανήγυριν.
 Τρεῖς χιλιάδες καὶ πεντακόσια εἰσιτήρια διενευθέτη-
 σαν, ἡ δὲ συνάθροις ἐγένετο ἐν μεγίστῃ αἰθούσῃ,
 τῇ New Free-trade Hall λεγομένῃ. Πόσοι ἀσθμαίνον-
 τες ἔτρεχον ζητοῦντες εἰς μάτην εἰσιτήρια' ἀλλὰ καὶ
 ἐγὼ θὰ ἔμενον ἐκτός τοῦ παραδείσου εἰς τὸν ὁποῖον
 τοσοῦτον ἐπεθύμουν νὰ ἐντρυφήσω, εἰμὴ ἤρχετο εἰς
 βοήθειάν μου ὁ Κ. Νικόλαος Νομικός. Ὁ Κ. Νομι-
 κός, ἐκ τῶν φιλογενεστέρων μεγαλεμπόρων τῆς Ἑλ-
 λάδος, διακρίνεται ἰδίως διὰ τῆς προθυμίας μετ' ἧς
 συντρέχει πᾶν ἔργον ἐθνωφελεές, καὶ ὡς πολλάκις με-
 βεβαίωσεν ὁ πλοίαρχος Γ. Τομπάζης, ὁ σταλείς εἰς
 Ἀγγλίαν πρὸς κατασκευὴν τῶν πρώτων ἀτμοπλοίων
 τῆς Ἑλληνικῆς ἐταιρίας, εἰς ἐκείνου πρὸ πάντων τὸν
 ζῆλον καὶ τοὺς ἀγῶνας ὀφείλεται ἡ γενναία χρημα-
 τικὴ συνεισφορά τῶν ἐν Μάντσεστερ καὶ Ἀλβερπούλ
 χάριν τῆς συστάσεως τῆς ἐταιρίας ταύτης.

Ἐγὼ δὲ γνωρίζω ὅτι ὄλων τῶν ἐν Ἀθήναις ἐκπαι-
 δευτικῶν καὶ φιλανθρωπικῶν καταστημάτων εἶναι εὐ-
 εργητὴς ἢ συνδρομητής, καὶ ὅτι καὶ ἐξιδίωλον συλ-
 λογὴν ἀρχαίων δακτυλιοειδῶν ἐδώρηκατο εἰς τὸ

(* Ὅρα ἐν τῷ Θ' φυλλάδιῳ τὸ ἔργον τὸ ἐπιγραφόμενον « Τὶ
 εἰσὶν ἐλευθερία ».

έθνικόν Μουσείον· ως αντίπροσωπος δὲ τῆς φιλελευθέρου ἐταιρίας καὶ αὐτῆς συνευρέθησαν ἐσχάτως καὶ ἄλλους παρεκίνησε νὰ συνεισφέρωσιν ἱκανὰ εἰς ἀγορὰν ἐνδυμάτων τῶν κορασίων.

Χάρης λοιπὸν τῇ εὐμενείᾳ καὶ εὐγενείᾳ προκίρῃσει τοῦ Κ. Νομικοῦ ἦλλον καὶ ἐγὼ εἰς τὴν Αἰθουσαν τῆς ἐλευθέρου ἐμπορίας. Τὸ σχῆμα αὐτῆς· εἶναι ὡσεὶ δὲ· σποὰ μακρὰ περιζωνύει ἐκατέρωθεν αὐτὴν, καὶ πρὸς τὸ βῆθος ἀνοίγονται θεωρεῖα· ἀπέναντι τῶν θεωρείων ὑψοῦται βῆμα κλιμακωτόν, καὶ παρὰ τὴν ἀνωτέραν βαθμίδα μεγαλοπρεπῆς ὄργανον διαχέον πολυάριθμα τὰ μέλη αὐτοῦ τέρπει τὰς ἀκοὰς τοῦ πλήθους· τὸ πλῆθος εἶναι ἀναρίθμητον, καὶ ἡ διεξοδικὴ στοὰ θὰ ὑπενέδιδεν ἰσως εἰμὴ ἀνήκον οἱ ἐπ' αὐτῆς σωροὶ εἰς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τὴν ἐλαφρὰν φυλὴν. Αἱ πλείους τῶν Ἀγγλίδων φοροῦσι τὴν ἐσπέραν ἐκείνην πορφυροῦν ἐπενδύτην, καὶ τὸ ἀπλὸς αὐτῶν κάλλος ἔχει ἀσυνήθη τινα ζωρότητα. Ἐπὶ τῶν βαθμίδων τοῦ βήματος κάθηνται πεπνυχωμένοι οἱ πρόεδροι τῆς ἐορτῆς καὶ πολλοὶ ἄλλοι κληροὶ καὶ ἐκλεκτοὶ, μετ' ὧν καὶ ὁ ἐφημέριος τῆς Ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, ὑπὸ δὲ τὸ βῆμα φάλαγγ' ἀτενογράφων κρατούτων γραφίδας κύπτει ἐπὶ μακρᾶς τραπέζης τὴν κεφαλὴν καὶ παρασκευάζεται ὡς εἰς μάχην. Πεντήκοντα δημοσιόγραφοι ἐλθόντες ἐπίτηδες ἐξ ἄλλων πόλεων παρίστανται ἀντιπρόσωποι τοῦ ἐφημέριου τύπου τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας. Ἡ ἡμέρα, ἡ τάξις οὐ καταπλήττουσι, καὶ νομίζεις ὅτι εὐρεσκεσαι ἐν μέσῳ τῆς Γερουσίας, οὐχὶ τῆς τῶν Ἀθηναίων ὅπου φωνοκοποῦσι καὶ ὑβρίζονται διὰ τὴν κλίμακα τῶν εἰρηρῶν καὶ τὸ σῶμα τοῦ τηλεγράφου, ἀλλὰ τῆς σεμνοπροσώπου καὶ αἰδομένης ἐκυτῆν Γερουσίας τῶν παλαιῶν Ῥωμαίων.

Καὶ αὕτη μὲν ἐν γένει ἡ διάταξις τῆς αἰθούσης· ἀλλ' ὑπὲρ αὐτὴν, πρὸς τὰ πλάγια, ὑπάρχουσι ἄλλαι αἰθούσαι ἄλλου εἶδους· πλήθῃ περιλαμβάνουσαι, πλήθῃ προσδιορισμένα ἵνα δροσίωσι τὸν βαθυπέθμενα λάρυγγα τῶν ἐν τῇ κάτω σεσωρευμένων· σύγκεινται δὲ τὰ δεύτερα ταῦτα πλῆθῃ ἐκ 2,400 πηκτῶν, 4,000 πλακουντίων, 2,500 ἡρτυμένων φρυγανίων, 300 δωδεκάδων πορτογαλλίων, δὲν ἐνδυμοῦμαι πόσων χιλιάδων μῆλων καὶ ἀπίων καὶ παξιμαδιῶν, καὶ ἐκ πύργων σταφυλῆς, καὶ ἐξ ὀχυρωμάτων οἴνου καὶ καφέ καὶ τσίπου, καὶ ἐκ φρουρίων σάκχαρος, ὄλων τούτων καὶ πολλῶν ἄλλων ἀγορασθέντων παρὰ τῶν γνωστοτέρων κατασκευαστῶν ἢ μεταπρατῶν ἐκάστου εἶδους. Ἀλλὰ τοσαύτη ἡ ἀνομομονησία τοῦ κάτω στρατοπέδου ἵνα προσαγορευθῇ τοῦ στρατάρχῃ τῆς πανηγύρεως, ὥστε οὐδ' ἀκροβολίζεται πρὸς τὸ ἄνω. Ἀσταεὶοὶ τινες, γελῶντες τὴν ἀνομομονησίαν ταύτην, χειροκροτοῦσι τοὺς ἀναβαίνοντας εἰς τὸ βῆμα ὡσανεὶ ἦσαν ὁ Βράϊτ ἢ ὁ Γίβσον, καὶ συμπαρασύρουσι καὶ τοὺς ἄλλους. Ἐν τοσοῦτῳ τὸ ὄργανον ἔχει μέλος σοβαρὸν ἀκούεται, καὶ ἀφρονκ, ἀνευ προμελέτης, ἀνευ προπαρασκευῆς συνήχει σύμπαν τὸ ἀκροατήριον. Καὶ ἤκουσα καταναυγίαι τὴν καρδίαν καὶ ἀναφρίσεων ὀλόκληρον λαὸν μετα-

μελούμενον καὶ ψάλλοντα μετ' εὐγνωμοσύνης· δὲν θέλωμεν οὐκ ἀσημονήσει ποτέ! Καὶ ἰδοὺ εἰσῆλθεν ὁ Βράϊτ καὶ ὁ Γίβσον· καὶ ὡς φρενητιῶντα ἐχειροκροτοῦν τὰ πλῆθη, καὶ ἠλάλαζον, καὶ ἐκυμάτιζον τοὺς πῖλους. Αἱ γυναῖκες ἐκροτάλου τὰς πλάμας καὶ ἐπετρούγιζον τὰ βινόμενα. Καὶ ὡς ἡ Ἰαχὴλ δὲν ἔπαυε κλαίουσα διότι δὲν εὐρισκε τὰ τέκνα αὐτῆς, οὕτω καὶ ὁ λαὸς ἐκεῖνος δὲν ἔπαυεν ἐπευφημῶν διότι ἀνεῦρα τοὺς ἰδίους πατέρας.

Ὡ! ὅποῖος λαός! Ὁ Βράϊτ καὶ ὁ Γίβσον, καὶ μάλιστα ὁ πρῶτος, ἤρχοντο νὰ ὁμιλήσωσιν ὑπὲρ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου, καὶ νὰ συστήσωσι τὴν ἐπέκτασιν τοῦ δικαιώματος τῆς τε ψηφοφορίας καὶ τῆς ἐκλογῆς. Πρὸ αὐτῶν ὅμως προσλόγιζεν ὁ πρόεδρος τῆς ὁμηγύρεως ἀναπολήσας τὰς πρὸς τὴν πόλιν ὑπηρεσίας τῶν δύο ἀρχαίων αὐτῆς ἀντιπροσώπων, καὶ ἐξυμνήσας αὐτούς, καὶ διακρύψας ὁ χυδαίωπρόσωπος, καὶ ρικνός, καὶ τραχιλόσμος ἐκεῖνος Ἀγγλος.

Μετὰ τὴν πρόεδρον ὁμίλησαν δύο ἄλλοι, ἐξ ὧν τὸν ἓνα ἐξέλεγον ἀντὶ ἱερῶς (καὶ ἦτο ἱερεὺς), διότι ἔφερε λαίμοδέτην λευκόν, ἦτο φυσίγναθος, εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς προσεξέχοντας, τὰς ὄφρυς μετωπιαίας καὶ τὴν βίνα ἐξωγκωμένην καὶ τρίπηχυ, ὁμοίαν τῆς τοῦ στενοβράκου ἐκείνου ποιητοῦ τοῦ Λίγαίου, τὴν ὅποιαν ἐξωγράφωσεν ἡ μακαρίτης Ἰζος διὰ τῆς χαρισιστάτης αὐτοῦ γραφίδος.

Οἱ λόγοι οὗτοι ἀνεκάλεσαν εἰς τὸν νοῦν μου τὸ τῶν ἀρχαίων ἐκεῖνο·

Λαλεῖν μὲν ἀριστος ἀδυνατώτατος δὲ λέγειν.

Ἀξιοσημεῖον δὲ χαρακτηριστικὸν εἶχον καὶ οἱ τρεῖς ῥήτορες τὸ ἀδιάκοπον καὶ βαρυνηχὲς γρονθοκόπημα· ὥστε ἀνδρῶν δὲν συνετρέθη ἢ πρὸ αὐτῶν τράπεζα, αἱ δεξιαὶ ὅμως αὐτῶν θὰ ἔμειναν βεβαίως ἐπὶ μακρὸν ἀχρηστοί.

Τέταρτος ἀνέβη τὸ βῆμα ὁ Γίβσον. Ἀφίνας πρὸς τὸν ἀναγνώστην νὰ φαντασθῇ πόσον αἱ ραγδαῖαι χειροκροτήσεις ἠνάγκασαν τὸν λόγον τοῦ ῥήτορος νὰ κρέμαται ἐπὶ πολλὴν ὥραν μετέωρος ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ. Τοῦ Γίβσονος ἡ ἐμφάνισις μετέλλαξε τὴν ἀχαρὴν σηκνογραφίαν τοῦ βήματος· ἡ φυσιογνωμία αὐτοῦ εἶναι γλυκεία, τὸ ἦθος κόσμιον καὶ εὐγενές, αἱ τρίχες ξανθαὶ ἀλλ' ἀραιαὶ κατὰ τὴν κορυφήν, τὸ σῶμα ὑψηλόν, καὶ ἀδιακόπως πλανᾶται μεϊδιάμα ἐντὸς τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ἐπὶ τῶν χειλέων αὐτοῦ. Καὶ τὸν μὲν λόγον ἔχει ταχύ, σαφῆ, εὐροον καὶ εὐτράπελον, τὴν δὲ χειρονομίαν ἀκάματον καὶ βαρυκτυπῆ ὡς καὶ οἱ πρὸ αὐτοῦ.

Ὁ λόγος τοῦ Γίβσονος μοι ἐφάνη ὅπως καὶ οἱ τῶν καλῶν τῆς Ἀγγλίας ῥητόρων, ἀφελής, ποικίλος, μεστός πραγμάτων καὶ ἰδεῶν, ἀπηλλαγμένος περιουτολογίας καὶ πειστικῆς ἄμα δὲ καὶ ἀμοιρος περινενοημένων ἐπιχειρημάτων καὶ περιττῆς μακρηγορίας. Ὁ ῥήτωρ ὁμίλησε καὶ περὶ βιομηχανίας, καὶ περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου καὶ, περὶ ἐμπορίας, καὶ περὶ ἐλευθεροτυπίας, καὶ περὶ δημοσίων ἐξόδων, καὶ κατεδίκασε τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον, καὶ

συμπερούσαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν, δικαίαν δὲ εἰς τὴν Ἑπάρνησον ἀπέδειξε τὴν ἀπόδοσιν τῶν Ἰονίων γῆσων εἰς τὴν ὁμόθηρον καὶ ὁμόγλωσσον καὶ ὁμογενῆ Ἑλλάδα, καὶ τὴν ὁμίλιαν ἐπέσειρε διὰ χαριεντισμῶν καὶ σαρκασμῶν, οἵτινες πολλὰκις μὲν τὸν γέλωτα, ἐνίοτε δὲ καὶ τοὺς γρολλισμοὺς τοῦ ἀκροατηρίου προεκάλεσαν καὶ παρέτειναν.

Μετὰ δὲ τὸν Γίβσονα ἦλθεν ὁ Βράϊτ· ὡς οἱ βασιλεῖς οἵτινες ἐν ἡμέραις τελετῶν πορεύονται μεγαλοπρεπῆς καὶ ἡγεμονικῆς κατόπιν ἀξιωματικῶν καὶ ἄλλων θεραπόντων, ἢ ὡς ἡ λογὸς ἐκείνη φάλαγγ' τὴν ὅποιαν στέλλει τελευταίαν ὁ στρατηγὸς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ ἵνα διακρίνη τὴν ἀμείβετον μάχην, οὕτω καὶ αὐτὸς ἦλθεν ἐσχατος ὅπως διὰ τῆς δεινότητος τοῦ λόγου καὶ διὰ τοῦ ἐξωκώματος τοῦ ἰδίου ὀνόματος ἐπικυρώσῃ ὅσα εἶπον οἱ προλαλήσαντες καὶ ἀνεγείρη πρόσωπον νίκης ὀριστικῆς καὶ τελείας.

Ὁ Βράϊτ ἔχει τὴν ὄψιν ὄλιαν, ἀλλοίαν τῆς τοῦ προλαλήσαντος. Τὸ ἀνάστημα μᾶλλον βραχύς, ἔχει τὰ νῶτα κυρτά, τὴν κεφαλὴν ἀνεστραμμένην, τὸ μέτωπον σύνοφρον, τὸ βλέμμα ὀξύ, τὸ πρόσωπον αὐστηρὸν καὶ ὄλιον ἀμειδῆς, τὴν κόμην μακρὰν καὶ τὸ ἦθος ἀριστοκρατικόν, ἐμφαίνειν ὅτι αἰσθάνεται τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν ἀκαταγώνιστον αὐτοῦ ἐπενεργεῖαν. Ὡς ἀνήκων δὲ εἰς τὴν αἰρῶσιν τῶν Κουακέρων φέρει τὸ ἐνδυμα κομωτὸν καὶ σεμνόν, καὶ ὁμιλιῶν μεγαλοτὴν δεικνύει ἐγκρατίαν περὶ τὴν χειρονομίαν. Ἐφάμιλλος κατὰ τὴν εὐγλωττίαν τοῦ γνωστοῦ Γλάδστονος, ἔχει τὸν λόγον πολυχεύμενον, περιανθῆ, ἐντεχον, εὐκρινῆ, ὀξύτομον ὡς βέλος καὶ γόνιμα· ἐνὶ λόγῳ εἶναι ἀπλήρης ῥήτωρ. Ἐἰ καὶ ἀντίπαλος τοῦ τελευταίου πολέμου, καὶ δεινός, ἢ μᾶλλον ὑπερβολικός, μασιτιγῆς τῶν ἠθῶν καὶ τῶν νόμων τῆς ἰδίας πατρίδος, οὐδὲν ἦττον αὐξάνει καὶ κραταιοῦται ἡμέρα τῇ ἡμέρᾳ ἢ δύναμις καὶ ἡ ἐπιρροὴ αὐτοῦ. Ὅτε ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα τὰ πλῆθη ἀνεπήδησαν διαμῆς καὶ ἐπανελάβον βραγδαίτερον τὰς πρώτας ἐπιευφημίας· αὐτὸς δὲ ἰσχυρῶς ἀκίνητος περιέφερον ἡγεμονικῶς καὶ ἀπαθείᾳ τὸ βλέμμα, ὡσανεὶ ἔλεγεν ὅτι κατὰ χρέος προσεφέρετο αὐτῷ ἡ λατρεία ἐκείνη. Ἡ ὁμιλία αὐτοῦ ὑπόθεσιν εἶχε τὴν ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον μεταρρυθμισμῶν τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου· καὶ δὲν ἐποικίλλε μὲν αὐτὴν ὡς καὶ ὁ πρὸ αὐτοῦ ῥήτωρ διὰ παρεκβάσεων, ἀλλ' ὡς δεξιὸς ἀνατόμος διέσχισε πανταχόθεν τὸ ζήτημα, καὶ ἀπεδείκνυε, καὶ ἐπειθε, καὶ κατεγοήτευε. Τὰ πλῆθη ἐκρέμαντο ἀπὸ τῶν χειλέων αὐτοῦ, ἐξ ὧν ἔφρε κελάδων καὶ ἀκατάσχετος ὁ λόγος, οἱ δὲ παρὰ τοὺς ταχυγράφους διάβολοι ἐρχόμενοι καὶ ἀπερχόμενοι ἀλλεπάλληλοι, ἐθέρμαινον καὶ αὐτὸν τὸν τηλεγράφον διὰ τῆς εὐγλωττίας τοῦ ῥήτορος (*).

* Ὅτε τὴν ἐπιόψαν περιερχόμεν τὴν ἐκτεταμένην

(*) Οἱ στινογράφοι γράφουσι ἐπὶ μικρῶν τεμαχίων χάρτου καὶ παραδίδουσι ἐκαστὸν ταύτων εἰς παιδία ὀνομαζόμενα διαβόλου· ταῦτα δὲ παραλαμβάνοντα τὰ τεμάχια, τὰ μεταφέρουσι πτερωτὰ ὡς ἄγγελοι τοῦ σκότους· εἰς τὸ τηλεγραφικὸν κατάστημα, ὅθεν μεταδίδονται ἐν ἀκρῇ καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς Ἀγγλίας. Ἰδοὺ δὲ τί οἱ λόγοι ἐκδίδονται πανταχοῦ ἐν ἡμετέροις ἀπαγγιλλόμενοι.

καὶ πολυπληθῆ ἐκείνην πόλιν, μοι ἐφαίνετο ὅτι πάντες εἶχον λησιμονήσει καὶ τὸν Βράϊτ, καὶ τὸν Γίβσονα, καὶ τὴν εὐγλωττίαν αὐτῶν, καὶ τὴν μεταρρυθμίαν, καὶ τὰς πῆχτας καὶ τὰ γλυκύσματα, διότι ἐβλεπον πάντας τρέχοντας χάριν ὑποθέσεων, ἢ καταγινομένου εἰς τὰ ἐργαστήρια καὶ τὰς ἀποθήκας αὐτῶν. Τὰ παμφορεῖα διέσχίζον ἀλλεπάλληλα τὰς ὁδοὺς φέρον ἐκαστον ἐντὸς καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ περὶ τοὺς τριάκοντα καὶ ἑξ' ἐπιβάτας, καὶ πρὸς τοῦτοις βαρὺς κρότος τροχῶν κυλιόμενων ἐναγωνίως ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ἐδάφους μὲ προειδοποιεῖ ὅτι καὶ ἄλλαι ἀμαξαὶ βαρύτερον ἔχουσαι φορτίον ἤρχοντο κατόπιν. Καὶ τῶντι τοιοῦτο ἦτο τὸ φορτίον, οὐχὶ ὅμως ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐξ ἄλλων τροχῶν, τροχῶν (κεφαλίων) τυρῶν βάρους καὶ μεγέθους ἐγόντων πολὺ ἀνώτερον τῶν τῆς ἀμάξης· δὲν εἶναι δὲ ὅ,τι λέγει ὑπερβολῆ, διότι, καθὼ καὶ ἄλλοι μοὶ εἶπον, ἐκαστος τυρὸς ζυγίζει περὶ τὰς ἐκατὸν ὀκάδας. Πρὸς τί ἄρα ὁ τόσος ὄγκος; Ἀλλ' οὐδεὶς ἐκεῖνων πρὸς οὓς ἀπέτεινε τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἐγίνωσκε τί ἄποκριθῆ. — Σὺ δὲ τί συμπαραναίεις; μὲ ἠρώτησε τις τῶν γνωρίμων μου. — Ὅτι ἐκδικοῦνται, ἀπεκρίθην, τὸν Στράβωνα. — Τὸν Στράβωνα! τί ἔχει νὰ κάμῃ ὁ Στράβων μὲ τὰ τυρῶν τοῦ Μάντσεστερ. Μὴ νομίζεις, προσέθηκεν, ὅτι εἶσαι εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐξακαλοῦσαι λαλῶν λογιωτατικῶς; Ἰδὼ οἱ ἀνθρώποι· δὲν ἤξεύρουσιν θεωρίας, εἶναι θετικοί. — Καὶ ἐγὼ, εἶπον, σὲ ὁμιλῶ θετικῶς. Ὁ Στράβων ἔλεγεν ὅτι τὰ ἦθη τῶν Ἀγγλῶν ἦσαν τόσῳ βάρβαρα, ὥστε γαλακτοὺς εὐποροῦντες μὴ τυροποιεῖν, διὰ τὴν ἀπειρίαν, ἀλλ' νὰ ἐκδικηθῶσι λοιπὸν τὸν Στράβωνα κατακρίνοντα αὐτοὺς ὅτι οὔτε τυρῶν ἦσαν ἱκανοὶ νὰ πῆξωσι, κατασκευάζοντες σήμερον τόσῳ μεγάλῃ κερφάλια.

Τὸ Μάντσεστερ, πόλις περιέχουσα ὑπὲρ τὰς τριακοσίας χιλιάδας κατοίκων, ἐνθ' κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος μόλις καταπίετο ὑπὸ ὀδοσῆκοντα χιλιάδων, εἶναι ἐν τῶν βιομηχανικωτέρων τῆς Μεγάλῃς Βρετανίας· κατασκευάζονται δὲ ἐν αὐτῇ κατ' ἐξαιρετὸν ὑφάσματα βαμβακερὰ διὰ χιλιάδων ἀτμοκίνητων μηχανῶν, ὧν τινες ἐπεσκέφθη τῇ συνδρομῇ καὶ αὐτῆς τοῦ Κ. Νομικοῦ. Ὁ Κ. Νομικός μὲ ὠδήγησε κατὰ πρῶτον εἰς τὸ ἐργοστάσιον τοῦ Κ. Sterling. Τὸ πολυόρονον τοῦτο κατάστημα περιέχει πολλὰς καὶ ἐκτεταμέναις αἰθούσας καὶ πολλὰς μηχανάς, πρὸς δὲ καὶ χιλίους διακοσίους ἐργάτας, ἐξ ὧν οἱ πλείστοι (τὰ τρία τέταρτα περίπου) γυναῖκες. Μία μηχανὴ παραλαμβάνει ἀκαθάρτον καὶ ἀκατέργαστον τὸ βαμβάκιον καὶ καθαρίζει αὐτό, μίαν ἄλλη τὸ μεταβάλλει εἰς κλωστήν, δὲν ἐνθυμοῦμαι πόσαι ἄλλαι τὴν μίαν ταύτην κλωστήν πολλαπλασιάζουσι ἀλληλοδιαδόχως μέχρις ἑκατὸν καὶ ὀδοσῆκοντα, ὅτε ἡ τελευταία μηχανὴ συστρέφει τὰς ἐκατὸν ταύτας καὶ ὀδοσῆκοντα εἰς μίαν μόνην. Αὕτη δὲ ἡμῶν, τολισσομένη διὰ μηχανῆς, γίνεται δέμα, καὶ τὰ δέματα μεταφέρονται εἰς ἄλληλ' αἰθούσας, ὅπου διὰ νέας μηχανῆς βυθίζονται εἰς κόλλαν, καὶ ἐνθ' ἀναβιβάζονται ὑγρὰ καὶ

καταστάζοντα κρῖπτονται εἰς ἄλλο μέρος τῆς μηχανῆς καὶ ἀναφαίνονται στεγνά καὶ ζέοντα· τότε μεταφέρονται εἰς τὰς αἰθούσας τῆς ὑφαντικῆς, καὶ ἐκεῖ μεταβάλλονται εἰς πανία. Πάντα δὲ ταῦτα γίνονται μετὰ τοσαύτης τάξεως καὶ ταχύτητος, ὥστε νομίζεις ὅτι παρίστασαι εἰς θαύματα.

Ὁ εὐγενὴς μου ὁδηγὸς μ' ἔφερε καὶ εἰς τὸ τυπογραφεῖον τῆς ἐφημερίδος Examiner. Τὸ πιεστήριον, ὀγκώδης μηχανὴ ἀγορασθεῖσα πρὸ μικροῦ ἀντι 120 χιλ. δρ. ἐν Ἀμερικῇ, ὅπου τὰ τῆς μηχανικῆς ἐτελειοποιήθησαν μάλλον ἢ ἐν Ἀγγλίᾳ, ἔχει ἕξ παμμεγίστους κυλίνδρους, οἵτινες στρεφόμενοι δι' ἀτμοῦ παραλαμβάνουσι ἀτριβῆ τὴν μελάνην, κατεργάζονται αὐτήν, ἀλείφουσι τὰ στοιχεῖα, καὶ ἐκτυποῦσιν αὐτῶ χιλιάδας ἀντιτύπων τὴν ὥραν, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ δώδεκα. Καὶ τότε ἄλλη μηχανή, παραλαμβάνουσα τὰ τυπωθέντα περιπτύσσει αὐτὰ εἰς τέσσαρα ἴσα καὶ ὁμοίωτα μέρη καὶ ῥίπτει εἰς κἀνυστρον.

Ἀλλὰ καὶ περιέργων ἢ δημοφελῶν καταστημάτων δὲν εἶναι ἄμοιρος ἡ βιομηχανικὴ ἐκείνη πόλις· πλὴν τῶν σχολείων καὶ τῶν φιλολογικῶν, γεωργικῶν, ἱατρικῶν καὶ ἄλλων ἐταιριῶν, καὶ τῆς δημοσίας βιβλιοθήκης, ἔχει καὶ φυσιολογικὸν μουσεῖον οὐχὶ ἐνκαταφρόνητον. Πλουτεῖ δὲ τοῦτο οὐ μόνον ὀρνέων καὶ θηρίων καὶ ὀρυκτῶν καὶ ὀστρακοδέρμων, ἀλλὰ καὶ θησαυροῦ τινος ὄλης καινοφανοῦς ἢ ἀσυνήθους εἰς μουσεῖα. Ὁ θησαυρὸς οὗτος εἶναι ἀνθρωπος τεταρταυμῆνος ἱστάμενος, οὐχὶ κείμενος, ἐντὸς θαλάσσης λάρνακος, καὶ ἀνοικτὸν ἔχων τὸ νοῦδον στόμα ὡς ἂν ἐμκτῆριζε τοὺς ἐπιζῶντας.— Εἶναι οὗτος, ἠρώτησα τὸν Κ. Νομικόν, ὁ Νέλσον, ὁ Οὐέλλιγκτων, ὁ Ῥόβερτ Πήλ ἢ τις ἄλλος ἐκ τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἀγγλίας;— Ὁ δὲ ἐρωτηθεὶς γελάσας.— Εἶναι, ἀπεκρίθη, τὸ σύμβολον τῆς ἀγγλικῆς ἰδιοτροπίας.— Καὶ ἐπειδὴ μὴ ἐνοήσας ἐζήτησα ἐξήγησιν, ἔμαθον ὅτι ἡ μακαρίτις ἐκείνη μιμῶντο τοῦ θηλυκοῦ γένους, ὅτι ἐπειδὴ ἐφοβείτο, πρὶν ἀποθάνῃ ἐνοεῖται, τὸν θάνατον καὶ ὑπέθετεν ὅτι θά ἐστενοχωρεῖτο εἰς ἕκρον ἐντὸς τοῦ λάκκου, παρήγγειλε τότε μόνον νὰ κληρονομήσῃ τὴν περιουσίαν αὐτῆς οἱ πλάγιοι συγγενεῖς, διότι κατὰ δυστυχίαν τῆς Μεγάλης Βρετανίας ἀπογόνους δὲν εἶχεν, ὅταν δὲν τὴν ἐνταφιάσωσιν. Οἱ κληρονόμοι, τιμῶντες τὴν ἐπιθυμίαν τῆς προσφιλοῦς αὐτῶν θείας, προσφιλοῦς δηλαδὴ μετὰ θάνατον, ἔσπευσαν νὰ τὴν ἀποθέσωσι παστὴν εἰς τὸ μουσεῖον, καὶ οὕτω τὸ μνημόσυον αὐτῆς δὲν ἀπολέσθη μετ' ἧχου, ἀλλὰ μένει καὶ θά μένη αἰώνιον, ἕως οὗ τοῦλάχιστον σώζεται τὸ ἁγιόντης λείψανον.

Τὸ κατ' ἐμέ, ἀγνοῶ ἐπὶ τοῦ παρόντος, μέχρι τίνος θά στενοχωρῶμαι ἐντὸς τοῦ τάφου ἐάν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν μεταλλάξω τὸν βίον εἰς Μάντσεστερ· γνωρίζω ὅμως τοῦτο, ὅτι τάφος ἀληθὴς οὐχὶ τῶν τεθνεώτων ἀλλὰ τῶν ζώντων εἶναι ἡ πόλις αὕτη. Φαντάσθητε οὐρανὸν ζοφερώτατον, οὐτίνος τὸν ζῶπον ἐπαυξάνει ὁ ἀτελείωτος καπνὸς τῶν γαιανθρώπων τῶν ἐργαστασίων, τῶν οἰκιῶν καὶ τῶν ἀεικινήτων ἀτμαμαζῶν· φαντάσθητε μετὰ ταῦτα ἀτμοσφαῖραν πεπυκνωμένην καὶ νέφη, σκότους ψη-

λαφιδά, καὶ τοσοῦτον ψηλαφιδά ὥστε πανταχοῦ, καὶ κατ' οἶκον καὶ καθ' ὁδόν, βλέπεις ἀνιμμιένους φανοῦς ἐν σταθερᾷ μεσημβρίᾳ· φαντάσθητε πρὸς τοῦτοις ποταμῶν διασχίζοντα τὴν πόλιν, καὶ κυλίοντα κατάμαυρα κύματα, ἀλλὰ κατάμαυρα ὡς μελάνην, καὶ ἀποφασίσατε ἐάν κακῶς ὠνόμασα τὴν πόλιν αὐτὴν τάφον ζώντων. Καὶ ὅμως ζῶσι καὶ μακροήμεροῦσιν ἐν αὐτῇ οὐ μόνον οἱ ἰθαγενεῖς, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ ξένοι, ἐλθόντες ἐκ τῆς προνομιούχου ἐκεῖνης γῆς, ὅπου σπανίως καὶ διαφανῆ νέφη καλύπτουσι ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν τὸν περιλαμπῆ ἥλιον. Καὶ δὲν ζῶσι μόνον ἀλλὰ καὶ ὠραίαν ὑπολαμβάνουσι τὴν φύσιν, ἴσως δὲ καὶ καθαρῶτατον τὸν οὐρανὸν οἱ ἡμέτεροι ὁμογενεῖς, τοιαύτη σήμερον, καὶ χθές, καὶ πάλοι ἡ μαγευτικὴ δύναμις τοῦ χρυσορράπιδος Βερμού, ὅπως ὠνόμαζεν αὐτὸν ὁ Ὀμηρος. Τιμῶσι δὲ καὶ ἑαυτοῦς καὶ τὴν ἑλλάδα διὰ τε τοῦ πολιτεύματος καὶ τῆς ἐμπειρίας, καὶ ζῆλον ἔχουσι διακαῆ ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς, ἰδίως πατρίδος, καὶ πολλάκις μετὰ πολλῆς προθυμίας συνέδραμον εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτῆς.

Πρὸ πάντων δὲ ἄξιοι ἐπαίνων εἶναι οἱ ὁμογενεῖς, διότι εἰ καὶ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν συνῆλθον ἐκεῖ, συνεκρῆσαν ὅμως κοινότητα καὶ ἐφρόντισαν νὰ ἀνεγείρωσι ναὸν ὅπου ἱεουργεῖ κατὰ Κυριακὴν ἱερὸς καλεσθεὶς ἐξ Ἑλλάδος. Συνεινήθη ὅλος ὅτε ἤκουσα τὸν λειτουργόν, βασιτάζοντα ἐπὶ κεφαλῆς τὰ Θεῖα, νὰ μνημονεῖ τσοσάτας χιλιάδας μιλία μακρῶν τῆς πατρίδος, τοὺς βασιλεῖς αὐτῆς, καὶ νὰ ἐπικαλεῖται τὴν θεῖαν ἀντίληψιν αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ συμπολεμήσαι καὶ υποτάξαι ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῶν πάντα ἔχθρον καὶ πολέμιον. « Καὶ οἱ ψάλλται, ψάλλται Ἀγγλοὶ, ἐδέοντο μετ' ἡμῶν, ἀγνοοῦντες βεβαίως τί ἐζήτουν παρὰ τοῦ Θεοῦ.

Ἐκ Μάντσεστερ μετέβην εἰς Λίβερπουλ, συνοδευόμενος ἢ μάλλον συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Κ. Νομικοῦ. Καὶ ἐπειδὴ τὰς δύο πόλεις συνδέει ἐξαισία σιδηρὰ ὁδός, ἐφθάσαμεν ἐντὸς μιᾶς ὥρας· ἤλθομεν δὲ ἀμέσως εἰς μέγα οἰκοδόμημα τὸ Saint-George hall καλούμενον, ὅπου συνεκροτοῦντο αἱ assises. Ὁ δικαστῆς, πιστὸς εἰς τὴν διάταξιν Ἑρρίκου τοῦ Β', τοῦ θεομοθετήσαντος κατὰ τὴν II' ἑκατονταετηρίδα τὸ εἶδος τοῦτο τῶν δικαστηρίων, ἐφόρει φενάκην καὶ ἐπενδύτην πορφυροῦν, καὶ ἀνεπαύετο ἐπὶ ἑδρας ὑψηλῆς δεσποζούσης πᾶσαν τὴν αἴθουσαν. Οἱ ὀρκιστοὶ ἐκάθητο ἐξ ἀριστερῶν, ὁ δὲ δικηγόρος ἴστατο ἀντικρῦ τοῦ δικαστοῦ φορῶν καὶ αὐτὸς φενάκην.

Ἐπειδὴ δὲ ὀλίγας μόνον ὥρας ἐμελλον νὰ διατριψῶ εἰς τὴν πόλιν ταύτην, ἐπεσκέφην τοὺς περιωνύμους αὐτῆς docks, καὶ ἐθαύμασα τὴν ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ ἐκτεταμένην καὶ ὀγκώδη σιδηρᾶν προκυμαίαν (Landing stage), πρὸς κατασκευὴν τῆς ὁποίας ἐδαπάνησεν ὁ δῆμος διακοσίας ἢ καὶ ἐπέκεινα χιλιάδας λιρῶν. Ὅποια ἀλλοίωσις! Ἐπὶ Ἑλισάβετ, πρὸ τριακοσίων ἐτῶν, τὸ Λίβερπουλ κάτρωκετο ὑπὸ τινων ἀλιείων, οἵτινες ἀποροῦντες νὰ πληρώσωσι τὸν ἐκ πέντε λιρῶν (440 δρ.) ἐπιβληθέντα αὐτοῖς φόρον, ἐζήτησαντο δι' ἀναφορᾶς τὸ ἔλκος τῆς βασι-

λίσεως. Τὸ 1700 ἔτος τῶν κατοίκων αὐτοῦ ὁ ἀριθμὸς ἀνέβαιεν εἰς 6,000, σήμερον δὲ φθάνει καὶ τὰς τριακοσίας, ἐνῷ αἱ ἐμπορικαὶ αὐτοῦ συναλλαγαι μολὶς υποχωροῦσιν εἰς τὰς τοῦ Λονδίνου, τὰς ὁποίας ταχέως καὶ θά ὑπερτερήσωσι.

Καὶ εἰς τὸ Λίβερπουλ ἐμπορεύονται πολλοὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ὁμογενῶν ὡς σπεύδων ὅμως νὰ ἀναχωρήσω εἰς Λονδίνον οὐδένα εἶδον, ἀλλ' ἀσπασθεῖς τὸν φίλτατον συνοδοιπόρον ἐπέβην εἰς ἀτμαμαζῶν, καὶ μετὰ πέντε περιπυρῶν ὥρας ἐθαύμαζον ἀπὸ τῶν παραθύρων τῆ Brunswik hotel πυρκαυτομένην ὑπὸ τοῦ ἀερίου τὴν μεγαλοπρεπῆ καὶ ὠραίαν πλατείαν τοῦ Ἀνοβέρου (Hanover square).

(Ἐπεται συνέχεια.)

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ

τῆς ἐν ἔτει 1596 πολιουρκίας τῆς Ἀρσινόης:

—ooo—

(Τίλος. Ἰδί. φυλλ. 217.)

Ἐδέχθησαν λοιπὸν οἱ χριστιανοὶ τὴν εἰρηνικὴν πρότασιν τοῦ Ὀθωμανοῦ στρατηγοῦ, ὅστις προσέταξεν ἀμέσως ἀναχωρήν, καὶ ἀνέβαλε τὴν σύνταξιν τῆς συνθήκης εἰς τὴν ἐπιούσαν· αἱ συνδιαλέξεις ἤρξαντο τὴν 1 Ἀυγούστου, ἤτοι τὴν δευτέραν ἡμέραν τῆς τελευταίας πολιορκίας καὶ ἐλήξαν τὴν 5. Ὅτε δὲ ἀντήλλαξαν τοὺς ὁμήρους, πάντες ἐπέθανον, μὲν αὐτοῦ τοῦ Βραγαδίνου καὶ τοῦ ἀτρομήτου Βαλιόνη ἐξικουόμενον. Ὁ δὲ Λοδοβίκος Μαρτινέγγος κατεγίνετο εἰς τὰ κανόνια τοῦ· διότι νομίζων ἀτιμίαν τὴν ἐγκατάλειψιν αὐτὸν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ, ἐφρόντισε νὰ καταχωρηθῆ ἄρθρον εἰς τὴν συνθήκην ἐπιτρέπον τὸ νὰ λάβωσι μετ' ἑαυτῶν οἱ χριστιανοὶ σύμπαν τὸ πυρβολικόν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ κήρυξ τοῦ Μουσταφᾶ ὠρτίσθη ὅτι πάντες οἱ ὄροι θέλουσιν ἐγκριθεῖ ὑπὸ τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ἀπεφασίσθη νὰ ἐκβῆ ἡ φρουρὰ φέρουσα καὶ τὰ ὄπλα καὶ τὴν ἀποσκευὴν καὶ τὰ κανόνια, καὶ νὰ μετακομισθῆ διὰ τριῶν τουρκικῶν νηῶν καὶ ὀκτὸ λέμβων εἰς Κρήτην, νὰ δοθῶσι δὲ πρὸς αὐτὴν καὶ ἱκαναὶ τροφαὶ καὶ πᾶσα τιμὴ ὀφειλομένη εἰς ἀτυχεῖς ἡρώας. Ἰπεσχεθήσαν δὲ οἱ Τούρκοι νὰ σεβασθῶσι καὶ τὰ κτήματα καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν θρησκείαν τῶν ἐντοπίων, μὲν δὲ νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτοὺς ἐπὶ δύο ἔτη τοῦ νὰ ἀναχωρήσωσιν, ἐάν θέλωσιν, ἐκτὸς τῆς νήσου.

Καὶ ἐπεκράωσε μὲν ὁ ἀρχιστράτηγος αὐτὴν τὴν συνθήκην, ἀπέβρισεν ὅμως ἕνα ὄρον, τὸν τοῦ Λοδοβίκου Μαρτινέγγου. Παναγκάσθη λοιπὸν νὰ ἀποχωρηθῆ ἀπὸ τῶν προσφιλῶν αὐτῶ κανονίων, πλὴν ἀπὸ πέντε ἄτινα ἀπέβησαν τοῖς παραδοθεῖσι. Λυπηρὰ ἦτο τῶντι ἡ ἐξαιρέσις αὕτη, ἀπεδείκνυε ὅμως εὐλικρίνειαν περὶ τὴν τήρησιν τῆς συνθήκης. Ἐν τῷ

μεταξὺ τούτῳ ἑλλῶν γενίτσαρος παρὰ τοῦ Μουσταφᾶ ἐκόμισα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην·

« Μουσταφᾶς, ἀρχιστράτηγος τῶν Ὀθωμανῶν, Μάρκω Ἀντανίῳ Βραγαδίνῳ, τῷ φρουρᾷ τῆς Ἀρσινόης, χαιρεῖν.

« Ἄδυνατόν νὰ σοὶ εἶπω πόσον ἐπιθυμῶ νὰ σε γνωρίσω, ἀφοῦ πόσον χρόνον ἐθαύμασα καὶ ἐθαύμασα τὴν ἀνδρίαν σου. Θέλωσι λάβει καὶ παρ' ἐμοῦ καὶ παρὰ τοῦ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ Σελίμ τοῦ κυρίου μου, πρὸς ἃν θέλω διακοινώσαι τὰς ἀνδραγαθίας σου, πᾶσαν ἐνδειξὴν φιλίας. Πηλλὰς ἄλλας καὶ καλῶς ὠχυρωμένους πόλεις ἐπολιόρκησα καὶ ἐκυρίευσα, ἀλλ' οὐδ' αὐμὸ ἀπὸ τῆς τσοσάτας δυστυχίας ὡς ἐν Ἀρσινόῃ, διὰ τὴν ἀπαράμιλλον γενναύτητα σοῦ τε καὶ τῶν περὶ σέ, ἧς με ὑποχρεῖ νὰ σε μεταχειρισθῶ φιλανθρώπως. Θάρρει λοιπὸν καὶ πίστευε ὅτι ἡ ἐλευθεριότης μου θέλει σοὶ χορηγήσει πᾶν εἴτι ἐπιθυμήσεις. »

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ περιείχεται καὶ δευτέρα ἐγγυωμένη πρὸς τοὺς κατοίκους τῆς Ἀρσινόης τὰ ὑπάρχοντα, τὴν θρησκείαν καὶ ἐλευθερίαν μεταναστεύσεως. Τὴν 11 Ἀυγούστου ἤλθον τὰ πλοῖα καὶ ἤρξαντο ἡ ἐπιβίβασις τῶν γυναικῶν, τῶν παιδιῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν· ἐγένετο δὲ αὕτη μετὰ πολλῆς εὐγενείας ἐκατέρωθεν· ἀλλ' ὅτε εἶδον οἱ πολιορκηταὶ ἐργαζομένην τὴν φρουρὰν, ἧτις εἶναι καὶ τόσῳ εὐαριθμῶς ἀντίστη εἰς τὸσας ἐφόδους, ἔμειναν ὡς περ ἐμβρόντητοι, ἀλλὰ καὶ οἱ χριστιανοὶ ἠπώρησαν οὐχ ἤττον ἰδόντες τσοσάτας μηχανὰς πολιορκητικὰς καὶ τσοσας ἄλλας δυνάμεις, καὶ μαθόντες ὅτι ὀδοῦσαντα χιλιάδες ἐχθρῶν ἔπεσαν πρὸ τῶν τειχῶν ἄτινα ἐρύλασσον αὐτοὶ τόσον ὀλίγοι ὄντες, ὅτι ἐκ τῶν 250,000 ἐχθρῶν οἵτινες ἤλθον εἰς Κύπρον, αἱ 200,000 μετέσχον τῆς πολιορκίας, ὅτι δεκαεπτὰ προμαχῶνες ἠγέθησαν κατὰ τῆς πόλεως, ὅτι ἐνέει τρωμερὰ ὑπόνομα ἐξερράγησαν, καὶ ὅτι 414 κανόνια, ἐξ ὧν μάλιστα τὰ τέσσαρα ἦσαν ἐκ τῶν μεγαλύτερων τῆς δεκάτης ἕατης ἐκαντονταετηρίδος, ἐξερράγησαν πλόγας κατὰ τῆς πόλεως!

Καὶ οἱ μὲν χριστιανοὶ ἐσεμνύνοντο διὰ τὴν καρτερίαν μετ' ἧς ἐμαρκίωσαν τοιαύτας καὶ τσοσάτας παρασκευάς, ὁ δὲ Μουσταφᾶς κατεγίνετο εἰς σαττανικὸν τι μηχανέσμα. Κατ' αὐτῶν τοῦ Βραγαδίνου ἔστειλεν αὐτῷ μετὰ πολλῆς προθυμίας καὶ ἄλλε πλοῖα χάριν μετακομίσεως τοῦ στρατοῦ· ὅπως μάλιστα ἐξυφάνη ἐντελεστερον τὸ σχέδιον αὐτοῦ δὲν κατέλαθε τὴν πόλιν, ἀλλ' ἀρῆκε τὴν φυλακὴν αὐτῆς εἰς ἑνετὸν ἀξιοματικόν, τὸν Λαυρέντιον Σεπόλιν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Βραγαδίνου ὀνομασθέντα.

Τὴν 14 Ἀυγούστου ἡ ἐπιβίβασις εἶχε σχεδὸν τελειώσει. Τὴν δὲ 15 ἡμέρᾳ τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, φεικνὸς ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ἵνα λαμπρῆν τὴν πανήγυριν· ἀλλ' ὡς ἐσίγη τὰ πυρβολὰ τῶν χριστιανῶν, οὕτως ἐσίγη καὶ οἱ κῶδωνες τῶν ἱερῶν ναῶν. Ὁ Βραγαδίνος, ὁ Βαλιόνης καὶ ὁ Μαρτινέγγος μετέβησαν τὴν εἰκοστὴν πρώτην ὥραν τῆς ἡμέρας (α)

(α) ἄλλοτε πρὸ συνθέσεως εἰς ἑνετικὴν, συζωμένη καὶ σήμερον.

μετά τῶν λογάδων ἀξιωματικῶν παρὰ τῷ ἀρχιστρατήγῳ Μουσταφᾷ. Ὅτε δὲ ἐπλησίασαν εἰς τὸν λιμένα εὖρον συνοδίαν Τούρκων ἱππέων, καὶ ἱπποὺς πλουσίως συνεσκευασμένους εἰς οὐδ' ἀνέβησαν· ὁ Βραγαδῖνος ἤρχετο πρῶτος οὐχὶ φέρων τὰ σύμβολα στρατιωτικοῦ ἀρχηγοῦ, ἀλλ' ἐνδυμα ἀρχοντος Ἰνετοῦ, δηλαδὴ ἐπενδύτην ἐρυθρὰν καὶ σκιαδίσκην τοῦ αὐτοῦ χρώματος.

Ὅτε ἐπέβησαν παρὰ τὴν σκηνὴν τοῦ ἀρχιστρατήγου προσεκλήθησαν νὰ καταθέσωσι τὰ ὄπλα αὐτῶν· ὁ δὲ Μουσταφᾷς, ἐπιδαψιλεύσας πρὸς αὐτοὺς μυρία ὅσα τεκμήρια τιμῆς εἰσήγαγεν εἰς τὴν σκηνὴν ἐπιθυμῶν νὰ συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτῶν. Καὶ καθίσας πλησίον ἐπήνεσε τὴν κατερίαν καὶ τὴν ἀνδρίαν. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον μεταβάλων καὶ τόνον, φωνῆς καὶ ἤθους, ἠρώτησεν ἀποτόμως καὶ μετ' ὀργῆς τὸν Βραγαδῖνον·—Τί ἔκαμες τοὺς αἰχμαλώτους μου τοὺς ὁποίους εἶχες εἰς τὸ φρούριον;—Τί τοὺς ἔκαμα; ἀπεκρίθη ἀταράχως ὁ Βραγαδῖνος· οἱ μὲν ἔμειναν εἰς τὸ φρούριον, οἱ δὲ μετεκομισθῆσαν εἰς τὴν Βενετίαν.— Πῶς; ἀνεφώνησε μανιωδῶς ὁ Μουσταφᾷς· τολμᾷς νὰ ψευθῆς, ἐνῷ τοὺς ἔσφαξες ὅλους! Καὶ τί ἔκαμες τὰς τροφάς σου;—Τὰς ἐφάγαμεν ὅλας, ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως ὁ Χριστιανός.

Καὶ ὁ Μουσταφᾷς ἀνεπήδησε βροχώμενος ὡς τίγρις· καὶ ἀνελεύσας τὸ ξίφος περιστρέφον αὐτὸ περὶ τὸν Βραγαδῖνον καὶ ἠπειλεῖ αὐτὸν καὶ ἐκράζοντα, καὶ ἠρώτα διὰ τί δὲν παρεδόθη πρότερον, ἀλλ' ἐφάνησεν εἰς μάτην τόσας χιλιάδας στρατιωτῶν τῆς ἡμισελήνου. Καὶ προστάξας νὰ δέσωσι τοὺς τρεῖς Χριστιανούς ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Βραγαδῖνου, καὶ παρήγγειλε νὰ κόψωσι τὸ ἀριστερὸν αὐτοῦ ὠτίον· αὐτὸς δὲ ὀρμήσας ἐκτόσθης σκηνῆς ἔδωκε πρῶτος τὸ σημεῖον τῆς σφαγῆς ὧν τῶν ἐν τῇ στρατοπέδῳ Χριστιανῶν. Καὶ ἀμέσως ἐσφάζαν περὶ τοὺς τρικκοσίτους.

Ἦτο δὲ ἡ σφαγὴ αὕτη τὸ προανάκρουσμα αἰματηρᾶς τραγωδίας· ὁ Μουσταφᾷς ἤθελε νὰ πῆ τὸ αἷμα τῶν τριῶν μεγάλων ἐχθρῶν του, τοῦ Βαλιόνη, τοῦ Μαρτινέγγου καὶ τοῦ Βραγαδῖνου. Ἐπειδὴ δὲ ἐφύλασσε κατὰ τοῦτου πρὸ πάντων, προσέταξε καὶ ἐκαρτάμηνεν τοὺς δύο πρώτους πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς αὐτῆς μαχαίρας, σταλαζούσης εἰσέτι αἷμα, ἐχάραξε τὴν τοῦ Βραγαδῖνου· ἔπειτα δὲ ἔρριψαν κατὰ γῆς, καὶ κατεπίτησαν καὶ ἔδειραν αὐτόν, ἐνῷ ὁ Μουσταφᾷς ἐμπύσων τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἔλεγε·—Ποῦ εἶναι ὁ Χριστός σου; διὰ τί δὲν ἔρχεται νὰ σε ἐλευθερώσῃ ἀπὸ τὰς χεῖράς μου;— Ἀλλ' ὁ Βραγαδῖνος, καρτερικῶς ὡς ἄγγελος, οὐδὲ κἄν ἐγόγγυζεν, ἀλλὰ κινῶν τὰ χεῖλη προσπύχετο πρὸς Θεόν. Πολλοὶ τῶν Τούρκων ἐλυπήθησαν βλέποντες ταῦτα, καὶ μὴ δυνάμενοι νὰ σώσωσιν αὐτόν, ἔσωσαν πολλοὺς νέους Πατρικίους ἐκ τῶν περὶ τὸν ἀτυχῆ Βραγαδῖνον.

Ἐνῷ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο κατὰ τὸ ἐχθρικὸν στρατοπέδον, ἄλλα τρομερὰ καὶ φρικώδη ἐτελοῦντο κα-

εἰ μετὰ τῶν πολλῶν, νὰ μετρήσῃ κατὰ συνέχην καὶ τὰς εἰκοσιτέσσαρας ἡμέρας τοῦ ἡμερολογίου.

τὰ τὴν πόλιν καὶ τὸν λιμένα. Οἱ Ὀθωμανοί, ἐπιθυμοῦντες ἀρπαγὴν καὶ φόνον, ὤρμησαν κατὰ τῶν ἀόπλων καὶ ἀθῶων κατοίκων, ἠτίμασαν καὶ ἐσφάζαν καὶ γέροντας καὶ γυναῖκας καὶ βρέφη, καὶ εἰσελθόντες εἰς τὰ πλοῖα ἐξηκολούθησαν τὰς κακουργίας αὐτῶν.

Τὸν δὲ Βραγαδῖνον φυλακίσαντες ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας, ἔφεραν μετὰ ταῦτα εἰς τὴν πλατείαν τῆς Ἀρσινόης, ἠλλοιωμένον ὄλωσ, ἐν ᾧρα μάλιστα τῶν κυνικῶν καυμάτων, ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ τῶν κακουγιῶν. Καὶ ἀφοῦ περιέφεραν περὶ καθ' ἑλκὴν τὴν πόλιν, καὶ ἐβασάνισαν αὐτόν οἱ ὄχλοι, ἦλθον εἰς τὸν λιμένα, ὑπ' ἕψιν τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ. Ἐκεῖ δέσαντες ἐπὶ σανίδος ἀνήτησαν εἰς κεραίαν τοῦ Μουσταφᾷ παρόντος, καὶ ἠρώτουν αὐτὸν ἐὰν ἔβλεπεν ἐρχόμενον τὸν Χριστιανικὸν στόλον· ἀλλ' αὐτὸς ἀπεκρίνετο·—Τὸ μὲν σῶμά μου ἔχετε ἐξουσίαν νὰ κατασπαράξετε, τὴν ψυχὴν μου ὅμως οὐχί.

ἔμεινε λοιπὸν ἡ τελευταία δοκιμασία, ἡ καὶ πᾶσιν τῶν ἄλλων τρομεριώτερα. Ἐν μέσῳ τῆς μεγάλης πλατείας ὑψύτο στύλος, εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὁποίου ἐκυμαίνετο τὰς ἑορτὰς ἄλλοτε μὲν ἡ σημαία τῆς δημοκρατίας, νῦν δὲ ἡ τῆς ἡμισελήνου. Εἰς τοῦτον τὸν στύλον, ὑπὸ τὴν ἐχθρικὴν ταύτην σημαίαν, περιεδέθη γυμνωθεὶς ὄλωσ ὁ Βραγαδῖνος ἵνα ἐκδαρῇ ζῶν ἔτι, ἐνῷ ὁ θηριώδης Μουσταφᾷς, καθήμενος ἀπέναντι ἐπὶ ἐξώστου ἐκράζοντα·—Γενοῦ Τούρκος καὶ θέλεις σωθῆ. Ὁ μάρτυς ὅμως εἶχεν ὑψωμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς οὐρανὸν ὡσανεὶ ἔβλεπε τὸ ὄραμα τὸ ὁποῖον ἀνήτησε πάλαι τὸν πρωτομάρτυρα Στέφανον λιθοβολούμενον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων. Οἱ δῆμοι ἤρξαντο ἐκδέροντες τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀσφύος καὶ ἔβασαν εἰς τοὺς ὤμους· ὁ δὲ ἀληθὴς ἐκεῖνος ἦρος ὑπέφερε τὸ μαρτύριον μετ' ἀκατανόητου καρτερίας. Ὁσάκις ἔτεμε τὰς σάρκας αὐτοῦ ἡ μάχαιρα, ἀπήγγελλεν ἐντονώτερον ῥητόν ψαλμοῦ ἢ τοῦ Ἐυαγγελίου. Καὶ ὅτε ἀναμιχθέντες εἰς τὸ πλῆθος Χριστιανῶν ἤκουσαν αὐτὸν ἐκφωνήσαντα ὅς· « Κύριε, εἰς χεῖράς σου παραθήσωμαι τὸ πνεῦμά μου, » ἐνόμισαν ὅτι τὰ λόγια ταῦτα ἦσαν τὰ τελευταῖα. Ἠπατήθησαν ὅμως, διότι μετὰ μικρὸν ἤκουσαν καὶ ἄλλα, καταδεικνύοντα τὴν ἰσότητά τῆς ψυχῆς τοῦ μάρτυρος, ἤκουσαν, λέγων ταῦτα· « Ἄφες αὐτοῖς, Κύριε, οὐ γὰρ οἶδας τί ποιούσιν. » Εἶπε καὶ παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Ἀλλ' ὡς φαίνεται δὲν εἶχεν εἰσέτι κορεσθῆ τὸ πάθος τοῦ Μουσταφᾷ, διότι καὶ μετὰ θάνατον προσέταξε νὰ κοπῇ εἰς τέσσαρα τὸ σῶμα τοῦ μάρτυρος, τὰ δὲ τεμάχια νὰ ἀνασθλωθῶσιν εἰς τὰ κυριώτερα μέρη τῆς Ἀρσινόης. Προσέταξε δὲ καὶ νὰ γεμίωσι μὲ ἄχυρον τὸ δέσμα αὐτοῦ νὰ περιβάλλωσιν αὐτὸ διὰ στολῆς Ἰνετοῦ ἀρχοντος, καὶ νὰ περιφέρωσι κατὰ τὴν πόλιν ἐπὶ δαμάλευς, σκιαζόμενα καὶ ὑπὸ τῆς σκιαδίσκης αὐτῆς τοῦ Βραγαδῖνου. Ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἀνεπήδη ἐπὶ δόρατος, καὶ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἔμεινεν οὕτως ἐκτεθειμένη. Οἱ Χριστιανοί, λέγει ὁ χρονογράφος, ἔβλεπον αὐτὴν τρεῖς κατὰ συνέχην νύ-

κτας περιστεφομένην ὑπὸ κύκλου φωτός, καὶ ἀποπνεύουσαν ἄβρητον εὐωδίαν.

Τοσοῦτον δὲ τρόμον διέσπειραν τὰ κατορθώματα τῆς ἐν Ἀρσινόῃ φουρᾶς μεταξὺ τῶν κατὰ τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ τῶν νήσων Ὀθωμανῶν, ὥστε ὁ Μουσταφᾷς, ἵνα καθουσιάσῃ αὐτοὺς, ἔστειλεν ἐκεῖ τὸ τε δέσμα τοῦ μεγάλου ἐχθροῦ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ καὶ τὰς κεφαλὰς τοῦ Μαρτινέγγου καὶ τοῦ Βαλιόνη, ὧν τὰ ὀνόματα ἦσαν ἐπίσης φοβερά ὡς καὶ τὸ τοῦ Βραγαδῖνου. Τὴν 10 Ὀκτωβρίου ὁ ἀλαζὼν Μουσταφᾷς ἀνεχώρησε μετὰ τοῦ στόλου εἰς Κωνσταντινούπολιν ἵνα ὑποβάλλῃ πρὸς τὸν Σουλτάνον τὰ αἰμοσταγῆ τῆς Κύπρου τρόπαια. Μετ' ὀλίγον ὅμως εἰδήσεις ἀπαίσιαι κατετάραξαν καὶ αὐτὸν καὶ τὸν κύριον αὐτοῦ, αἱ εἰδήσεις τῆς περὶ Ναύπακτον ναυμαχίας. Ὁ Χριστιανικὸς κόσμος ἐλησμόνησε τότε τοὺς ἥρωας τῆς Ἀρσινόης, καὶ αὐτὴ ἡ Ἰνετία ἀνυψώσασα ἀνδριάντας πρὸς τιμὴν τοῦ Βενιέρη καὶ Βαρβαρίγου ὄντινες ἐκυβέρνησαν κατὰ τὴν ναυμαχίαν, παρῆκε τὸν Βραγαδῖνον οὐ τινοῦ ἢ καρτερίᾳ ἀπέτρεψε τὸν στόλον καὶ τὸν στρατὸν τοῦ Μουσταφᾷ τοῦ νὰ ὑπάγῃ εἰς βοήθειαν τῶν ἀπειλούντων τὰ παράλια τῆς Ἰταλίας.

Τὸ δέσμα τοῦ μάρτυρος τῆς Ἀρσινόης ἔμεινεν ἐν τῇ κατὰ Κωνσταντινούπολιν ναυστάθμῳ ὑπεζήρεσε δὲ αὐτὸ Χριστιανὸς τις αἰχμάλωτος, Παλῦδιος τὸ ὄνομα, καὶ ἐτήρησε μετὰ πολλῆς εὐλαβείας, εἰ καὶ ἐβασανίσθη καὶ ἔπαθε τὰ πάνδεινα παρὰ τῶν Τούρκων διὰ τὴν ὑπεξείρεσιν ταύτην. Μόνον ὅτε εἶδον οἱ Ἰνετοὶ τὸ λείψανον τοῦ μάρτυρος ἐκείνου ἀνεμνήσθησαν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Βραγαδῖνου, καὶ ἀνήγειραν τὸ μνημεῖον τὸ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἁγίων Ἰωάννου καὶ Παύλου. Αὐστυχῶς ἡ δικαιοσύνη τοῦ κόσμου τοῦτου βραδέως ἀμείβει δι' εὐγνωμοσύνης τοὺς εὐεργέτας τῆς ἀνθρωπότητος, ἐνίοτε δὲ καὶ λησμονεῖ αὐτοὺς οὐ μόνον ζῶντας ἀλλὰ καὶ ἀποθανόντας. Ἡ νεώτερα ἱστορία τῆς Ἑλλάδος παρέχει μυρία ὅσα τοιαῦτα παραδείγματα.

ΟΛΙΓΑ ΤΙΝΑ ΠΕΡΙ ΚΙΝΑΣ.

—ooo—

Ἐδημοσιεύθη οὐ πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὑπὸ τοῦ αἰδεσίου Οὐίλλιαμ Κ. Μίλνε σύγγραμμα περὶ Κίνας ἄξιον λόγου, καθόσον ὁ συγγραφεὺς, ἀπόστολος ὢν διαμαρτυρούμενος, διέτριψε δεκαπέντε ἔτη εἰς τὴν Κίναν, κατάρθωσε νὰ ἐπισκεφθῇ πόλιν πόλιν αὐτῆς καὶ τὰς ἀξιολογώτερας μάλιστα, οἷον τὸ Μακόν, τὸ Χογκόν, τὴν Καντόνην, τὴν Τζουζάν, τὴν Νίγκπο καὶ τὴν Σαγγάν, καὶ νὰ διέλθῃ διὰ τριῶν ἐπαρχιῶν, καὶ ἐσπούδασε τὰ ἥθη καὶ τὰ ἔθνη τοῦ ἀναριθμήτου καὶ ἰδιογενοῦς ἐκείνου λαοῦ. Τὸ περιεργότατον αὐτοῦ σύγγραμμα, τὸ ὁποῖον διαίρει εἰς πέντε μέρη, περιέχει δύο τινὰ πρώτον ἐξετάζει τὰς περὶ Κίνας καὶ Κινέζων παραδεσζόμενας ἐν Εὐρώπῃ ἰδέας, καὶ δεῦτερον δίδει

εἰδήσεις ὁρθὰς περὶ τοῦ βίου καὶ τῶν ἔθμων αὐτῶν, τὰς ὁποίας μόνος ἐπορίσθη μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ πλείστου κόπου. Εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ προσαρτᾷ μάλιστα καὶ χάρτην γεωγραφικὴν, ἐπανορθοῦντα κατὰ πολλὰ τὰς ἐσφαλμένας ἰδέας ὅσας εἶχον περὶ τοῦ τόπου ἐκείνου οἱ Εὐρωπαῖοι μέχρι τῆς σήμερον.

Ἐκ τοῦ περιεργότατου τούτου πονήματος ἀποσπῶντες καὶ ἡμεῖς ἐνίοτε τεμάχια τινὰ θέλομεν δημοσιεῖν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν· ἀρχόμεθα δὲ ἀπὸ τῆς σήμερον.

Οἱ Κινέζοι προσαγορευόμενοι δὲν ἀποβάλλουσιν ὡς ἡμεῖς τοὺς πέλους, οὐτε τείνουσι πρὸς ἀλλήλους τὰς χεῖρας, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας κλείουσιν αὐτὰς ὡς εἰ προέκειτο νὰ γρονθοκοπηθῶσι, καὶ συσφιγγουσι καλῶς.

Τὸ γεῦμα δὲν ἀρχοῦνται ἀπὸ τοῦ βοήματος οὔτε προχωροῦσιν ὅπως ἡμεῖς, ἀλλ' ἀπὸ τῶν ὀπωρῶν καὶ τῶν ἄλλων τραγημάτων, καὶ καταλήγουσιν εἰς τὸ βόφημα.

Εἰς τοὺς γάμους δὲν φοροῦσι λευκὰ ὡς αἱ ἡμέτεροι γυναῖκες· ἐξ ἐναντίας ὄλαι αἱ περὶ τὴν σχεδὸν λειποψυχούσαν νύμφην φοροῦσι κατάμαυρα. Ἐπὶ ἕνα δὲ μῆνα ἡ νύμφη μένει κατάκλειστος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ.

Οἱ συνοδεύοντες τοὺς νεκροὺς δὲν φοροῦσι μαῦρα, ἀλλὰ κατάλευκα.

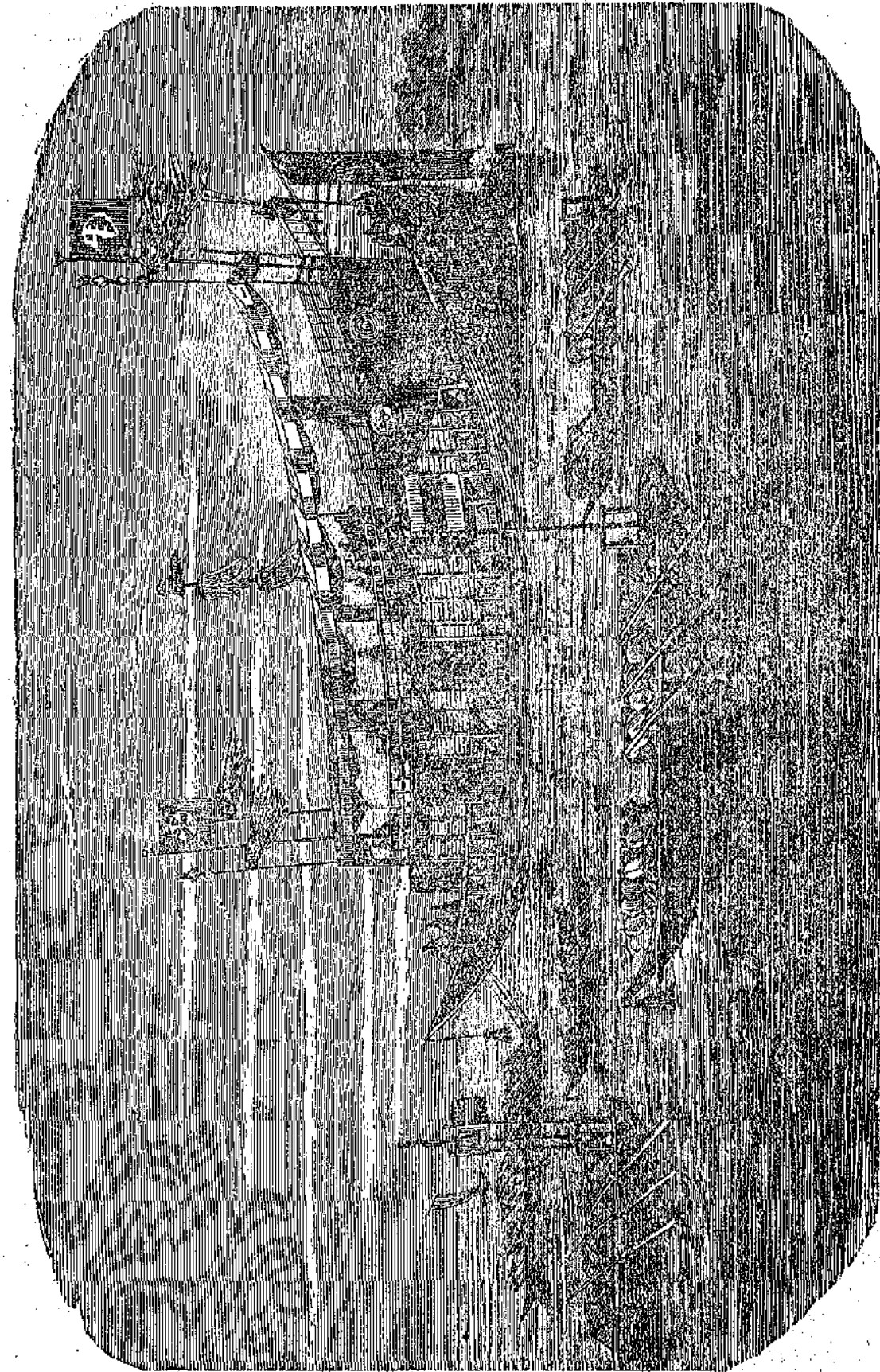
Καὶ ὅταν θέλωσι νὰ διασκεδάσωσιν οἱ Κινέζοι πετῶσιν εἰς τοὺς ἀέρας ἀετούς ὡς ἂν ἦσαν μικρὰ παιδιὰ· πετῶσι δὲ αὐτοὺς οὐχὶ κρατοῦντες διὰ τῆς χειρὸς, ἀλλὰ διὰ τοῦ ποδός.

Τὰ βιβλία αὐτῶν ἀρχὴν ἔχουσι τὸ τέλος, καὶ τέλος τὴν ἀρχὴν τῶν ἡμετέρων. Ὁ ἐφ' ἐκάστης σελίδος τίτλος τίθεται εἰς τὸ περιθώριον, ὁ ἀριθμὸς ἐπὶ τὰς σελίδας, καὶ αἱ σημειώσεις οὐχὶ κάτω ἀλλ' ἄνω αὐτῶν· ἀναγιγνώσκουσι δὲ ἐκ δεξιῶν πρὸς ἀριστερά.

Τὸ ἐπάνωμον τίθεται πρὸ τοῦ κυρίου ὀνόματος, αἱ δὲ μητέρες δὲν φιλοῦσι τὰ τέκνα αὐτῶν ἀλλὰ τὰ μυρξοῦσιν ὡς ἄλλα βόδια. Ὅσα λαμπρὰ καὶ ἂν εἶναι ἡ σελήνη, φέρουσι κατ' ὄδον φανόν, καὶ καθέλωκουσι τὰ πλοῖα εἰς τὴν θάλασσαν κατὰ πλευράν. Ὁ θέλων νὰ ἱππέσῃ ἀναβαίνει τὸν ἵππον ἐκ δεξιῶν, καὶ ὁ μαθητῆς, ἀπαγγέλλων τὸ μάθημά του, γυρίζει τὴν ράχιν εἰς τὸν διδάσκαλον. Τὰ σανδάλια τὰ ὁποῖα φοροῦσι κατὰ τὰς ἐπισημοτέρας τελευταῖς εἶναι ὅσον ἐνδέχεται χανδρά, ἡ δὲ ἄκρα τοῦ πέλματος βάπτεται μὲ χρώμα μολύβδου.

Εἰς γνωστὸν οἱ Κινέζοι ξυρρίζουσι τὴν κεφαλὴν καὶ μόνον εἰς τὴν κορυφὴν ἀφίνουσιν οὐράν. Τὴν οὐράν δὲ ταύτην ἐπιμελοῦνται κατορθοῦντες νὰ λάβῃ μῆκος πολλῆς ἐνὸς μέτρου· ἄλλοτε δὲ καὶ μακροτέρων ἀναδεικνύουσιν αὐτὴν προσθέτοντες ξένας πλεξίδας, πωλουμένας ὑπὸ τῶν κούρεων ἐπὶ εὐτελεῖ τιμῇ.

Εἶδον ἀπίστους Κινέζους περιποιομένους εἰς ἄκρον τὰς πλεξίδας των. Τὸ πρῶτ', πολλὰ ἑναρῖς, κτενίζονται, ἀλείφονται μὲ ἐλαιώδη τινὰ ἕλκην, καὶ πλε-

Πύλας τῶν αὐτοκρατόρων.

κονισι αὐτάς μετὰ πολλῆς προσοχῆς· οἱ τῶν ἀνωτέρω κλάσεων ἐπιτίθενται κατὰ δικαήμερὸν τὴν κεφαλὴν καὶ χερσὶν ὑγείας καὶ χερσὶν σεβασμοῦ πρὸς

τοὺς ἄλλους. Ὁ ἔχων μαλλίαν κατὰ μέτωπον ὁλοῦ ὅτι ἢ εἶναι πτωχὸς ἢ ἔχει πένθος. Ἡ οὐρὰ αὐτῆ ἐστὶν προσφιλεστάτη εἰς πάντας

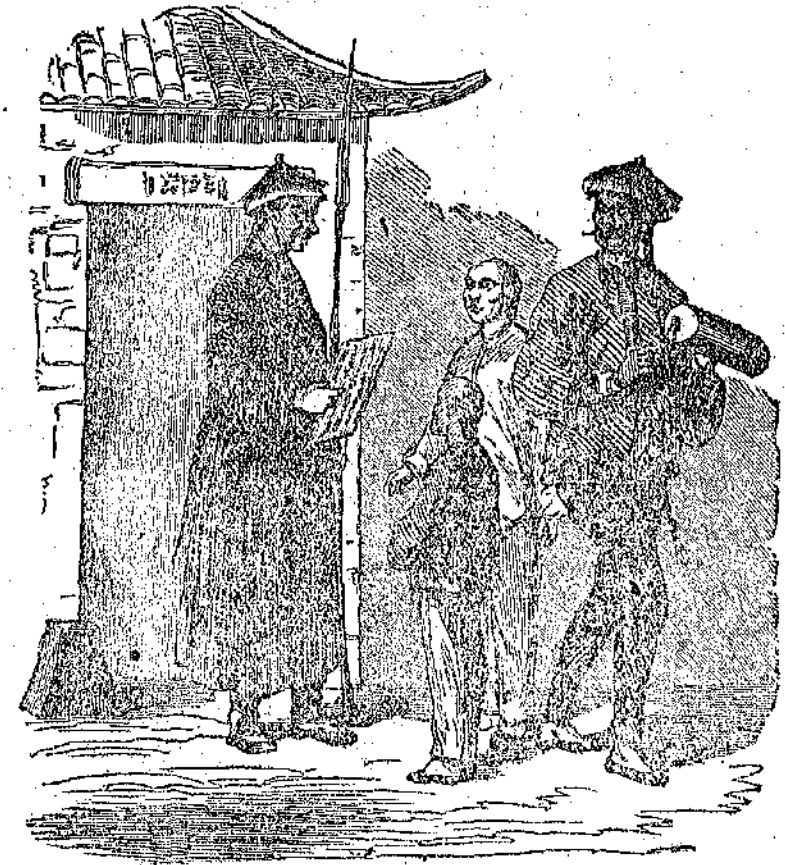
τοὺς Κινέζους, οἵτινες θεωροῦσιν αὐτὴν ὡς ἐθνικὸν σύμβολον· πολλάκις δὲ καὶ μεταχειρίζονται χριστιανισμῶς αὐτὴν. Ὁ ναύτης, παραδείγματός χάριν, περιδέει δι' αὐτῆς τὸν πῆλον ἵνα μὴ ἀρπαγῇ ὑπὸ τοῦ ἀνέμου, ὁ παιδαγωγός, ἐὰν δὲν ἔχη πρόχειρον τὸ βουνευρόν του, κτυπᾷ μὲ τὴν πλεξίδα του τοὺς μαθητάς.

Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι εἰς τὴν Κίνα μεγάλη καταβάλλεται προσπάθεια εἰς τὸ νὰ ἔχωσιν αἱ γυναῖκες ὅσον ἐνεστί μικροὺς τοὺς πόδας. Ἀπὸ τοῦ ἔατος ἡ ἐβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας τῶν κορασίων, πολλάκις δὲ καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς βρεφικῆς, περιδέονται σφιγχτό-

ἄλλον οὕτως· οἱ ὄνυχες ἦσαν τόσον ἐκτεταμένοι, ὥστε ὁσάκις ἐξήρχετο τῆς οἰκίας τοὺς ἐδίπλωνε καὶ τοὺς ἐκρούπτεν ἐντὸς τῆς χειρὶδος τοῦ ἐνδύματός του.

Ὅλοι οἱ Κινέζοι φέρουσι ῥιπίδια ἢ μυιαστήρια, καὶ ὁ γεωργὸς αὐτὸς ἐνῶ σκάπτει διὰ τῆς μῆκας ἀερίζεται διὰ τῆς ἄλλης χειρὸς. Εἶδον καὶ ἀξιωματικὸν ὅστις ἐπορεύετο εἰς μάχην ἀερίζεμενος. Ἄλλοι τινὲς ἀξιοπίστοι μὲ ἐβεβαίωσαν ὅτι οἱ στρατιῶται τῶν φρουρῶν τῆς Βέγγης ἀερίζοντο ἀναλγήτως τὸ 1844 ἔτος, ἐνῶ ἐπιπτεν ἐπ' αὐτῶν βροχὴ σφαιρῶν.

Οἱ Κινέζοι ἀγαπῶσι κατ' ὑπερβολὴν τὰς λιτα-

Ἀνάγνωσις ἀστυνομικῶν διατάξεων διὰ τυμπατοκρουσίας.

τατα οἱ πόδες αὐτῶν, καὶ λύνονται ὅταν μόνον πεπιθῶσιν οἱ γονεῖς ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναπτυχθῶσι πλέον. Ὁ τελευταῖος αὐτοκράτωρ ἠθέλησε πρότινων ἑτῶν νὰ καταργήσῃ τὴν βάρβαρον ταύτην συνήθειαν, προστάξας πρὸς τοὺς ἄλλους νὰ μὴ γίνωνται εἰς τὰ παλάτια του δεκταὶ κυραὶ τῆς αὐτῆς τοιοῦτους ἔχουσαι πόδας· οὐδὲν ἤττον ὅμως ἐξακολουθεῖ ἡ συνήθεια αὕτη.

Ἀπίστευτον εἶναι τὸ μῆκος τῶν ὀνύχων τῶν Κινέζων· ἔτυχε νὰ ἴδω ἀνθρώπον ἀργυρόνυχθα ἐπονομαζόμενον· τοῦ ἀνθρώπου τούτου οἱ ὄνυχες ἦσαν τοσαύτον μακροί, ὥστε ἐπειδὴ ἐφοβείτο μὴ συντριβῶσι, κατεσκεύασε θήκας ἀργυρᾶς καὶ τοὺς ἐκρούπτεν. Εἶδον

καὶ τελοῦσιν αὐτάς πρὸς τιμὴν τῶν ἐγγυρῶν δαιμόνων, τοὺς ὁποίους στολλίζοντες περιφέρουσι. Γίνονται δὲ μετὰ πολλῆς λαμπρότητος, παρακολοθούτων τῶν δῆλων, παιμανήσοσς μουσικῆς, καὶ κυματιζομένων ὁλοσυρικῶν πεπαλαιμένων σημαίων. Συναδέουσι δὲ αὐτάς καὶ λόχοι στρατιωτικοί, καὶ παιδίκα ἀναβαίνοντα ἱπποὺς χαρτίνοὺς πολλάκις, καὶ νέαι ἀνηρτημένοι ὡς ἀμαθρυάδες ἐπὶ δένδρων τὰ ἰσπία βαστοῦσι ῥομαλεῖοι ἄνδρες.

Γνωστὰ εἶναι εἰς τὴν Εὐρώπην αἱ ἐκ κοκκάλων ἐλέφαντος σφαῖραι αἱ κατασκευαζόμεναι εἰς τὴν Κίνα· δέκα, δώδεκα ἐνίοτε δὲ καὶ πλείοτεραι σφαῖραι, λεπτοουργημέναι διαφανῶς ἐμπειρέγονται ἢ μί-

ἐντὸς τῆς ἄλλης· πῶς δὲ γίνεται τοῦτο οὐδεὶς κατ-
ἄρθωσεν νὰ ἐννοήσῃ εἰς τὴν Εὐρώπῃν. Πολλοὶ ὑ-
πέθεσαν ὅτι συνέκριντο αἱ σφαῖραι αὗται ἐκ δύο
τεμαχίων, καὶ ὅτι ἦσαν προσκεκολλημέναι μετὰ
πολλῆς ἐπιμελείας ὥστε νὰ μὴ φαίνωνται αἱ γραμ-
μαί· διὰ τοῦτο ἔρριψαν αὐτάς ἐντὸς ὕδατος ζέοντος,
ἐλπίζοντες νὰ ἀναλυθῇ ἡ κολλητικὴ ὕλη· εἰς μάρτην
ὅμως.

Ἴδού πῶς ἔλυσαν τὴν ἀπορίαν μου πολλοὶ τεχνί-
ται Κινέζοι· λαμβάνουσι σφαῖραν ἐξ ἐλεφαντίνου ἢ
στοῦ ὀλοστρόγγυλον, καὶ ποιοῦσιν ἐπ' αὐτῆς κωνικὰς
τινας τρύπας, οὕτως ὥστε αἱ ἀκραι τῶν τρυπῶν νὰ
συμπέσωσιν εἰς τὸ κέντρον τῆς σφαίρας. Ὁ τε-
χνίτης, περικύπτων τότε διαχωρίζει τὴν κεντρι-
κωτέραν σφαῖραν, καὶ εἰσάγει εἰς ἐκάστην τρύπαν
ἐργαλεῖον ὄξύ καὶ καμπύλον· ἔχει δὲ τὸ ἐργαλεῖον
τὴν ἰδιότητα νὰ κόπτῃ τὸ ὄστῳν δι' ἐκάστην τρύ-
παν κατ' ἴσους ἀποστάσεις ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας. Ὁ
δὲ τεχνίτης ἐργάζεται πάντοτε διὰ τοῦ βάρους ἐκά-
στης τρύπας, ἕως οὗ συμπέσωσιν αἱ χαραγαί. Κατ'
αὐτὸν τὸν τρόπον διαχωρίζεται ἡ κεντρικὴ σφαῖρα·
ἀλλ' ἵνα χαραθῇ καὶ λεπτούργηθῇ, σύρει αὐτὴν
ἀλληλοδιαδόχως πρὸς μίαν τῶν μεγαλύτερων τρυ-
πῶν. Οὕτω πῶς κατεργάζεται καὶ τὰς λοιπὰς σφαί-
ρας· ἡ δὲ ἐξωτερικὴ μένει τελευταία.

Αἱ πολύπλοκοι αὗται σφαῖραι εἶναι ἐκ τῶν ἐξαι-
σιωτέρων ἀριστουργημάτων τῆς κινεζικῆς βιομηχα-
νίας, στέλλονται δὲ ἄπειροι εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ
τὴν Ἀμερικήν. (*)

ΓΛΩΣΣΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ.

—οοο—

Κύριε Συντάκτα,

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ Ἑπειρωτικοῦ Γλωσσarioν, τὴν
σειρὰν τοῦ ὀποῦ καταχωρίζετε εἰς τὸ ἀξιόλογον
περιοδικόν σας, σημειοὶ (Πανδώρα, φυλλ. ΣΙΖ' σελ.
20) λέξιν τινὰ τῆς νεοελληνικῆς διαλέκτου Ἡπατα,
ἀναφέρει δὲ πρὸς παράδειγμα καὶ τὴν φράσιν Μώ-
κοφες τὰ Ἡπατα.

Γινώσκετε ἴσως τὸν λόγον, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ
γλωσσογράφος τῆς Ἑπέρου γράφει τὴν λέξιν ταύ-
την διὰ τοῦ Η;

Ἐάν σκοπὸς του ἦτον ν' ἀνάξῃ τὴν ἀξιοθησαύρι-
στον ταύτην λέξιν εἰς τὸ Ἡπαρ, ἄφειλε, νομίζω,
νὰ τὴν δασύνῃ. Ἐάν δὲ παράγῃ αὐτὴν ἐξ ἄλλης τι-
νὸς πηγῆς πρὸς τί μεταχειρίζεται τὸ Η;

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝΑΩΡΑΣ. Τοιαύτην περίεργον σφαῖραν εἶδον
καὶ ἡμεῖς ἐν τῇ Μουσείῳ τῆς Φλωρεντίας· εἶδον δὲ καὶ ἀρίστους
τεχνίτας θαυμάζοντας τὴν κατασκευὴν.

Τὸ κατ' ἐμέ, ἐνόμισα πάντοτε, καὶ θὰ νομίσω,
ἕωσού ὁ εἰρημένος γλωττογράφος μὲ μεταπέσῃ, ὅτι
ἡ λέξις αὕτη τῆς κοινοτάτης συνήθειας πρέπει νὰ
γραφῆ διὰ τοῦ Γ.

Τὰ Ἡπατα οὐδὲν ἄλλο, κατὰ τὴν γνώμην μου, εἶ-
ναι, ἢ τὰ Ἡπια (μέλη τοῦ σώματος), δηλαδή, τὰ
κατώτερα, οἱ πόδες. Εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν σημασίαν
μετεχειρίσθη τὴν λέξιν καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, γράψας·
«οἱ δὲ χερσαῖοι ἔχουσι ὀρθοί, τὰ Ἡπια πρὸς ἄλλη-
λα ἔχοντες υ, τουτέστι, τὰ κατώτερα τοῦ σώματος,
τοὺς πόδας περιπεπλεγμένους ἔχοντες. Ἡ παρεμβου-
λὴ τοῦ α μετὰ π καὶ τ ἐγένετο χάριν εὐφωνίας,
καθὼς εἰς τὸ Πιλλορ παρενέβαλεν ἡ συνήθεια τὸ ι
Πιλλι, ἢ Φιλλι, καὶ Φτίλι, καθὼς εἰς τὸ Πτύσσα
ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ περιπτύσσομαι, καὶ κατ' ἐπέκ-
τασιν παραδέχομαι συμβιβασμοῖς, συμφωνῶ, ἢ κοι-
νὴ χρῆσις παρεμβάλλει τὸ ι, καὶ προσφέρει Πιτύζω,
embrasser un parti. Τὰ Πιτύζομεν; voulons-nous
nous mettre d'accord?»

Τὰ Ἡπατα, λοιπόν, εἶναι οἱ πόδες, οὐχὶ δὲ τὸ
Ἡπαρ.

Ἡπατορ, ἀλλαχού δὲ ἐπὶ τὸ ἀρχαικώτερον, Οὐ-
πατορ τὸπον ἢ ἐγγώριος συνήθεια καλεῖ τὸν χαμη-
λόν, τὸν βαθύν, τὸν ὑποκείμενον, τὸν ἐμῶν. Οὕ-
τω, καὶ κατὰ μαρτυρίαν τοῦ Ἑρρίκου Στεφάνου, ὁ
Ἀριστοτέλης ἀντιτάσσει τὴν ὑπέρτατον χώραν πρὸς τὴν
ὀρεϊάν χώραν.

Δέχθητε εὐμένως, Κύριε συντάκτα, τὴν μικρὰν
μου φιλολογικὴν παρατήρησιν, καὶ σπεύσατε, πα-
ρακαλῶ, νὰ μὲ φωτίσητε, ἐάν, πρὸς ἀκρίβωσιν τῆς
ἐτυμολογίας καὶ τῆς ὀρθογραφίας, ἔχητε ἄλλην τινὰ
γνώμην ἐπὶ τοῦ προκειμένου εὐλογωτέραν τῆς
ἐμῆς (*).

Ἀθήναις 19 Μαρτίου 1859.

ΣΗ. ΖΑΜΠΕΛΙΟΣ.

(*) ΣΗΜ. ΠΑΝΑΩΡΑΣ. Ὁ Κοραῖς (ἄτ. IV, 164, V, 88)
παράγει τὰ Ἡπατα παρὰ τοῦ Ἡπαρ· ἡμεῖς δὲ γνωρίζομεν μετὰ
βεβαιότητος ὅτι ἵπου τῆς Ἰταλίας γίνεται χρῆσις τῆς λέξεως, καὶ
ἐξαιρέτως ἐν Κωνσταντινουπόλει, λέγοντες ἵπουσιν τὰ Ἡπατά μου·
ἐννοεῖ ἴδιως ὅτι ποταμὸς ἢ ὄσφρας αὐτοῦ. Συνεθίκει μάλιστα ὁ ποταμὸς
καὶ νὰ θίγῃ εἰς τὴν ὄσφραν τὴν χεῖρα ἵνα ἀνακουφισθῇ. Ἡκούσαμεν
καὶ ἀσθενεῖς διηγουμένους εἰς ἱατρὸν τὸ πάθος τῶν Ἡπατῶν, ἵτοι
τῆς ὄσφρας αὐτοῦ, καὶ τὸν ἱατρὸν παραγγέλλοντα ἱατρικὸν διὰ τὸ
πάθος τῆς ὄσφρας. Τὸ δὲ πιτύζω, τὸ ἱασιῶν προφέρει ὁ ὄχλος
τραχύτερον πιτύζω, φοβούμεθα μὴ ἦναι τουρκικόν, διότι οὕτω
ἐρμηνεύουσιν οἱ Τούρκοι τὸ τελεσιένω. «Μπιτί, γκιτί, ἡ ἵτοι, ἡς
καὶ οἱ ἡμέτεροι λέγουσιν, «ἐτελείωσε καὶ πάγει.»